1884 TIZENNYOLCZADIK ÉVFOLYAM. 295. SZÁM. BUDAPEST, SZOMBAT, OKTÓBER 25.

SZERKESZTŐSÉG:
BUDAPEST, IV. HIMZŐ-UTCZA 1. SZ.
KÉZIRATOKAT VISSZA NEM KÜLDÜNK.
CSAK BÉRMENTES LEVELEKET FOGADUNK EL.
ELŐFIZETÉSI DIJ:
Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva:
Egy egész évre 20 frt | Egy negyedévre 5 frt
Egy fél évre 10 frt | Egy hóra 1 frt 80 kr.
Külföldre: 3 hóra Németországba 8 frt 30 kr. Franczia-, Olasz-, Orosz-, Török-, Görög-, Spanyolországokba, Svájcz-, Románia és Szerbiába, valamint amaz országokba, melyek a postaszerződéshez tartoznak, negyedévre 9 frt 20 kr.
Egy szám 6 krajczár.

EGYETÉRTÉS

KIADÓ-HIVATAL:
BUDAPEST, IV. HIMZŐ-UTCZA 1. SZ.
HIRDETÉSEKET ÉS NYILTTERBE VALÓ KÖZLEMÉNYEKET FELVESZ A KIADÓHIVATAL.
Hirdetéseket felvesz a külföldön:
Bécsben: Föügynökségünk: Stern Moritz hirdetési irodája, I. Wollzeile Nr. 22.
Oppelik A., I. Stubenbastei Nr. 2.
Mosse Rudolf, I. Seilerstätte Nr. 2.
Haasenstein es Vogler, I. Wallfischgasse 10.
Daube G. L. es Társa, I. Wollzeile Nr. 12.
Dukes Miksa, I. Riemergasse Nr. 12.
Schalek Henrik, I. Wollzeile Nr. 14.
Herndl Alajos, I. Wollzeile Nr. 25.
Frankfurtban a M.: Daube G. L. es Társa.
Párisban: R. Mosse, 40, r. Notre-Dame-d.-Vict. Agence Havas (place de la Bourse).

Az uj főrendi tábla.

Közöltük a törvényjavaslatot, melyet a miniszterelnök a főrendi tábla megujitásáról s átalakitásáról a képviselőház elé terjesztett. Közöltük és egyuttal ismertettük a nélkül, hogy eddigelé véleményt mondtunk volna róla. Várni akartunk néhány napot, mig a terjedelmes mü a nagy közönség előtt önmagában is kissé ismeretessé válik.

Véleményünket azonban el akarjuk róla mondani. Nem egyszerre, nem rohamosan, nem futólagosan. A tárgynak fontossága s felfogásunk komolysága nem engedi a rohamosságot. Miként nem engedhető meg az sem, hogy az országgyülés két háza azzal a hebehurgyasággal essék át a javaslaton, mely a Tisza-kabinet fennállása óta oly sok fontos tárgynál oly divatossá vált.

Álláspontunk ellenzéki. De akár azért, akár attól eltekintve is a javaslat sok részletét nem helyeseljük, sok részletéről azonban helyeslésünket nyiltan kimondjuk. A minden áron való ellenzést se helyesnek, se szükségesnek nem véljük e kérdésben; bár a kormánypárt és sajtó se helyeselné minden áron a javaslatot s annak minden részletét.

Sietünk kimondani, hogy a reformnak terjedelme körülbelül megfelel az ország mai hangulatának; megfelel a közállapotok körül jelentkező szükségnek és megfelel a kivihetőségnek is. A kormány álláspontján tehát a reformnak javasolt terjedelmét indokoltnak kell tekintenünk.

Más dolog a mi álláspontunk s más az: helyeseljük-e általában a reform irányát.

A demokráciát emlegeti gyakran a törvényjavaslat indokolása. Valóban szükségesnek látszhatott annak emlegetése, mint oly dologé, mely valósággal csak nagyitó üvegen található fel a javaslatban. A születés véletlenén s a korona teljhatalmán nyugszik az uj főrendi tábla épülete. Ha nem jobban is, mint a régié, de legalább is annyira.

Hiszen a főherczegek, a 3000 forintig adózó örökös országnagyok — akár azok már, akár ezentul legyenek azzá, — valamint az indigenak a születés véletlene által nyerik a törvényhozói jogot. Az ország zászlósait, a fiumei kormányzót, a felsőbb bíróságok elnökeit, a római latin és görög szertartásu s a keleti egyház megyés püspökeit s az élethossziglani országnagyokat, valamint az izraelita hitfőnököt a korona ruházza fel a törvényhozás jogával. A demokrácia elve több-kevesebb rétegén átszürve, csakis a koronaőröknél, a választott horvát tagoknál s a három protestáns egyház főrendi képviselőinél csillog kissé elénk.

A demokrácia elve nem egy uton juthat el a főrendi tábla szerkezetéig, hogy abba behatoljon. Eljuthat közvetlen választással; eljuthat közvetett választással, eljuthat a választás elvének a vagyon vagy érdekképviselet elvébe való befurakodásával s eljuthat más vegyes módokon is, a mint Ausztria, Olaszország, Francziaország, Amerika stb. példái bizonyitják.

De vajjon kell-e, sőt jobban mondva: lehet-e nekünk más nemzetek példáit egyszerüen követnünk?

Minden nemzetnél, melynek állami egyénisége, történeti multja van, jelentékeny mérvben önállólag kell fejlődni a nagy közjogi intézményeknek. Ily nemzetek tanulhatnak s tanulnak is egymástól, de egymás intézményeit egyszerüen el nem sajátithatják, sőt nem is másolhatják. Hiszen viszonyaik különbözők s ha bizonyos alaku és alkatu intézmény egyik helyütt jó: már csak ennélfogva se lehet jó az másik helyütt. S ezért kritikánkban nem is vezérel minket az, hogy az intézmény egyik-másik részlete vagy egésze is miként alakult más nemzeteknél. Valamint a törvényjavaslat egyik-másik rendelkezését vagy indokát se fogadjuk el azért, mert az a külföldön bizonyos időben s bizonyos viszonyok közt helyesnek fogadtatott el.

A 48-iki átalakulás után szinte természetes arra gondolni, hogy a választás módjának s a demokráczia elvének nagyobb tért engedjünk a főrendi tábla szerkezetében is. S amaz átalakulás nagy hőse, Kossuth gondolt is erre mind 48-ban, mind különösen az óta.

De kik és miként válasszanak?

Az érdektársulatok? a gazdasági egyletek, kereskedelmi is iparkamarák, ügyvédi és közjegyzői kamarák s több e félék?

Vagy a municipális hatóságok, a vármegyék és városok? És talán a mostani alkatukban, a mikor a függetlenség biztositékai náluk gyengék, közjogi működésre pedig berendezve nincsenek? És aztán akár igy, akár valamely közvetett választással szemközt álljanak vagy állittassanak egymással a «kaputosok» és a «szürösök» — amazok a főrendi táblán, emezek a képviselőházban lévén különösen képviselve?

Száz nehézség mutatkozik.

De a sok nehézség sem nem a most fennálló, sem nem az alakitandó intézményekben mutatkozik főleg.

Hanem mutatkozik az erkölcsökben, melyek nagyon messze állanak még attól az erős demokráciától, mely életrevaló közjogi intézményeket tudna alkotni s melyek még nem érték el a 48-iki alkotásokat sem. Pedig 36 év telt el azóta sok viharnak közepette, de sok tanulságban gazdagon. A tanulságok azonban nem váltak még vérré.

A demokrácia nem támad egyszerre és semmikép se teremthető meg intézmények által.

Szorgalom és munkásság annak első foka, vagyon és nemes miveltség annak második foka, teljes jogegyenlőség s politikai és társadalmi szabadság annak harmadik foka és csak ezután és csak végeredményként foglalhat helyet a valódi demokráczia az államszerkezetet alkotó nagy közjogi intézményekben.

Mi még messze vagyunk a végczéltól e téren.

S különösen rossz mai napság a hangulat a valódi demokráczia.

Vajjon nem lehetett volna-e korábban s nem kellett volna-e később előállani a főrendi tábla reformjával: a fölött lehetne, sőt kell is eszmét cserélni a javaslat tárgyalásánál. De annyi bizonyosnak látszik előttünk, hogy a mostani viszonyok közt a siker biztos reményével semmiféle kormány se vállalkozhatnék az előttünk álló javaslattól lényegesen eltérőnek előterjesztésére.

Hogy a mostani viszonyokért nem a Tisza-kabinet felelős-e főleg és első sorban: ez más kérdés.

Mi a javaslat elveit s egyes rendelkezéseit egyelőre a tényleges viszonyok alapján fogjuk birálat alá venni.

Budapest, okt. 24.

A miniszteriánács legközelebb, mint értesülünk, el fogadta az igazságügyminiszter ama törvényjavaslatát, hogy a budapesti kir. itélő táblai pótbirák ilyetén czime s eddigi fizetésük megszünjék; jövőre I. és II. osztályu birák lesznek; utóbbiakat képeznék az eddigi pótbirák, és pedig 2300 frt évi fizetéssel és 500 frt lakáspénzzel. A 2300 frt fizetésnek számitása azon alapszik, hogy a fővárosban székelő törvényszéki birák nagyobb része ugyanabban a rangfokozatban való 10 éves szolgálat után a törvény szerinti 10% pótlékot, vagyis 2200 forint fizetést élvez 1882. január óta; 1887 januártól kezdve majd 15% pótlék válik esedékessé. Tehát a fővárosi birák ne huzzanak nagyobb fizetést, mint a kir. táblai II. oszt. birák. De ismét öt év után, vagyis 1892-ben megint uj 5% fizetési pótlék jár, mikor egy budapesti törvényszéki birónak 2400 forint fizetés jár a lakáspénzen kivül; tehát ismét előáll az anomália, hogy alsóbbrangu birónak nagyobb javadalmazása van, mint a felsőbb fokunak. De a javasolt fizetésemelés daczára is a budapesti két kir. ügyésznek (2000 frt fizetés, 500 frt pótlék, 400 frt lakpénz) javadalmazása tulhaladja majd a II. oszt. kir. táblai birákét; hátha még a szolgálati évek után járó 10%-ot is hozzászámitjuk előbbiek összfizetéséhez. A pótbirák megszüntetésével tehát a VII. osztályu rangfokozat üresen maradna. Ezen ugy segit majd a miniszter, hogy a Budapesten székelő három törvényszék: a budapesti, pestvidéki, a váltó és kereskedelmi: országos czimet kapnak és egyesittetnek (a budapesti büntető törvényszék tényleg ugyis országos hatáskörrel bir: felségsértés, királyi ház bántalmazása s sértése, hütlenség, lázadás, pénzhamisitás eseteiben; az egyesitéssel 2 elnöki állást is takarítanak meg.) Ekként pedig a fővárosi birák az eddigi VIII. rangosztályból a VII-be lépnek elő; az albirák és alügyészek pedig a IX-ből a VIII. rangosztályba, vagyis ugyanazon rangot nyerik, minőben a vidéki birák és kir. ügyészek vannak. E javaslattal elérni remélik, hogy a vidékiek Mekkájába, a fővárosba aspirálók végtelen számát részben kielégithetik, ha a VII. és VIII. osztályba nevezik ki őket. Veszteni mindenesetre csak a fővárosi albirák s alügyészek fognak, kiknek előléptetését a protekczió rendszere, a vidékiek javára teljesen nullifikálni fogja.

A tolnamegyei főispán. Mai lapunkban közöltük a hivatalos lap után, hogy *Perczel* István tolnavármegyei főispán állásától fölmentetett s hogy ő felsége a Lipót-rend lovagkeresztjével tüntette ki őt. *Perczel* István a fuzió óta vezette Tolnavármegye kormányzatát, az utóbbi években azonban már többször kifejezte az iránti óhajtását barátai előtt, hogy a magánéletbe óhajtana visszavonulni. A legközelebbi választások alkalmával hire járt, hogy a kormány politikájával sok tekintetben elégedetlen, tény azonban, hogy a választásoknál a kormánypárt érdekében nem fejtett ki akkora erélyt, mint régebben s mint a hogy a kormány várta volna. Megyéjének általános tisztelete kiséri őt a magán-életbe. Utódjául, mint közlöttük, gróf *Széchenyi* Sándor neveztetett ki. Ő szabadelvű férfiu hirében áll s apja mellett jó politikai iskolában volt. Apja gróf *Széchenyi* János egyike volt a 48 előtti kor legtiszteltebb alakjainak, tagja az ugynevezett *Széchenyi*-iskolának s benső barátja *Deák* Ferenczneк. A főrendek tábláján *Batthiány* Kázmér, *Teleki* László, *Wenckheim* Béla s többek társaságában a liberális elemek vezetője volt s utoljára 1866-ban fejtett ki tiszteletreméltó tevékenységet, hogy a főrendeknél az *Apponyi*-féle kiegyezési tervet megbuktatni segitse. Fia Sándor, a mostani főispán e szellemben növekedett, de a politikai közéletben eddig kevéssé szerepelt. Tolnában nagy bizalommal néznek működése elé, hol különben a nagy-doroghi uradalmat birja, nagy családi összeköttetései vannak s 1878-ig mint megyei köztisztviselő — főszolgabiró — közmegelégedésre vezette járásának ügyeit.

A *delegácziókról* irják Bécsből a N.-nek: A közös miniszterek szombaton fognak a delegáczionális tárgyalásokra Budapestre utazni. Az érdemleges tárgyalások megkezdése az albizottságokban azonban alig várható előbb, mint hétfőhöz egy hétre. Az alakulás jövő hétfőn lesz, kedden az ünnepélyes fogadtatás, melynek alkalmából a braunschweigi herczegért felvett udvari gyász is le fog tétetni, szerdán fognak az előterjesztések kioszlatni. Minthogy azonban az osztrák delegáczionak csupa uj előadója le z, és szombaton különben is ünnep van, az albizottságok alig kezdhetnék meg működésüket hétfő előtt. Azután is lesz még egy kis szünet, minthogy a jövő hó 15-én sz. Lipót napja, az osztrákoknak nemzeti ünnepje van, mely szintén szombatra esik. Mindennél fogva csak nov. 20 ára várják itt a delegáczionális tanácskozások végét, ekkorra is csak ugy, ha semmiféle nagyobb viták és a két delegácziók közt semmi ellentétes határozat nem lesz.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése okt. 24-én.

I.

A válaszfelirati vita végső stádiumában ujra föllendült, s a *kilenczedik* napon magas parlamenti színvonalra emelkedett. Különösen a zárbeszédek voltak érdekesek. A ház kitünő szónokai nemes versenyre kelve valóban hatásos és tartalmas beszédeket mondtak. A zárbeszédek előtt még három szónok beszélt. *Győrffy* Gyula röviden, *Thaly* Kálmán hosszasabban; mind a ketten pártolták az Irányi által beadott felirati javaslatot, s mindkettőnek beszédét figyelemmel hallgatta az egész ház, a szélsőbaloldal pedig gyakori élénk helyeslésekben adta jelét tetszésének. Thaly után *Rácz* Géza szólalt fel; az utolsó az antiszemita szónokok sorában. Roszszul választotta meg első parlamenti föllépésének idejét, mert beszéde sehogy sem illett bele a mai ülés keretébe. Előtte és utána olyan szónokok hallatták szavukat, a kik mellett ő nagyon eltörpült. De különben is beszédének tartalma messze mögötte maradt tegnap felszólalt antiszemita elvtársai beszédeinek. *Tisza* Kálmán miniszterelnök mondott még a vita befejezése előtt hosszabb polemikus beszédet, melynek elején az antiszemitákkal foglalkozott, s ujra hangoztatta a kilátásba helyezett kivételes rendszabályokat, melyeket ezuttal némiképen körvonalozott is. Ezután az elnök őt perczre felfüggesztette az ülést. A szünet után következtek a zárbeszédek. Elsőnek *Berzeviczy* Albert előadói szólalt fel. Hosszabb beszédben polemizált több ellenzéki szónokkal; különösen Apponyi gróffal, Irányival, Horánszkyval, Mocsáryval és Herman Ottóval. Hosszasan fejtegette a liberalizmus kérdését és vitatta azt, hogy a kormánypárt joggal hivatkozhatik az 1848-ra. Beszéde élénk hatást tett a kormánypártra, mely több izben élénken helyesel e, s végül zajosan meg is éljenezte kedvelt szónokát. Ezután *Irányi* Dániel adta elő nagy hatásu zárbeszédét, melynek elején a skierniewicei császártalálkozás tárgyában tett interpellacziójára adott miniszterelnöki válaszszal foglalkozott. A beszédnek ugy ez a része, mint az ezután következett polemikus rész kitünően sikerült, s általában nagy hatást tett. A baloldalon hosszantartó éljenzés és taps hangzott fel, mikor Irányi beszédét befejezte. Végül *Apponyi* Albert gróf szólalt fel. Mindenekelőtt az ismeretes verseczi esetre vonatkozólag tett érdekes leleplezéseket, azután a választási visszaélések konkrét adatainak egész sorát adta elő. A kitünő szónok ma beszédének leghatásosabb és legtartalmasabb az a része volt, melyben Horvát Boldizsárral és az előadóval polemizálva, a kormánypárt liberalizmusáról, s általában a liberalizmus kérdéséről beszélt. A baloldal gyakori tüntetésekkel adózott Apponyinak, s mikor beszédét befejezte, hosszantartó éljenzés és taps hangzott fel. Ekkor már egy negyeddel mult három óra. Némelyek még hallani akarták *Andreánszky* Gábor br. zárbeszédét is, azonban ez holnapra maradt. A holnapi ülésben terjeszti be a pénzügyminiszter a jövő évi költségvetést.

II.

Elnök: Péchy Tamás; *jegyzők*: Rakovszky István, Hoitsy Pál, Tibád Antal.

A kormány részéről jelen vannak Tisza Kálmán miniszterelnök, Szapáry Gyula gr., Orczy Béla br., Pauler Tivadar, Trefort Ágoston.

Az elnök: Bemutatja Békésmegye feliratát, melyben az 1871. évi XVII. tczikk 17. §-ának módositását, illetve az emlitett törvények rendelkezéseit bővebben kifejtő pótlórvény alkotását kéri. Trencsénmegye a czukorés sörfogyasztási adónak általánya vagy zárulási összegekben való megállapitását kéri. Trencsénmegye a hivatalos rendőri közlönynek a hatóságok részére ingyenes kiszolgáltatását kéri. Szatmárnémeti szab. kir. város a kormányt utasitatni kéri, hogy hazánk ezredéves fennállásának méltó megünneplése s egy nagyszerű müalkotás által való megörökitése iránt országos mozgalmat inditson. Kiadatnak a kérvényi bizottságnak.

Busbach Péter: Az első biráló-bizottság vizsgálat alá vette *Haller* Rezső, a *kolozsi* kerület országgyülési képviselője ellen beadott kérvényt és minthogy a kérvényben és a hozzácsatolt mellékletekben több oly körülményt látott fenforogni, a melyekuek igazolása esetén a választás kérdésessé lehetne, a vizsgálatot elrendelte és vizsgáló biztosul Antal Gyulát küldötte ki

Iványa Imre: A IV. biráló bizottság tegnap tárgyalás alá vette a Batthyányi László gr. képviselo választása ellen beadott kérvényt és abban alaki hiányt találván, visszautasitotta, *Batthyányi* László grófot igazolt képviselőnek jelentette ki.

Boross Bálint: Jelenti, hogy az V. biráló bizottság Fack Károlynak, Vasmegye szent-gotthardi választókerületében megválasztott képviselőnek választása ellen beadott kérvényt alakilag hiányosnak találván (Mozgás a baloldalon) azt tárgyalás alá nem vette és Fack Károlyt igazolt képviselőnek jelentette ki.

Madarász József kéri a bizottság jegyzőkönyvének felolvasását. (Megtörténik.)

Horváth Gyula jelenti, hogy a IX-ik biráló bizottság az Ugron Gábor marosvásárhelyi választása ellen beadott kérvényt alaki hiányok miatt visszautasitotta, s Ugron Gábort igazolta. Továbbá Teleki Domokos magyar-lápos: országgyülési képviselőt igazolta és az ellene benyujtott kérvényt alaki szempontból elutasitandók határozta.

Az emlitett képviselők végleg igazolttatnak.

Darányi Ignácz a közlekedésügyi bizottság előadója bemutatja a közlekedésügyi bizottság két jelentését.

Az elnök felhivja a tegnap megválasztott közgazdasági bizottság és a főrendiháznak, mint felső háznak szervezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalására kiküldött bizottság tagjait, hogy a mai ülés végén a pénzügyi és a közlekedésügyi bizottság termeiben alakuljanak meg.

Következik a **válaszfelirati vita** folytatása.

Az első szónok **Győrffy Gyula**:

Tárgyilagos és rövid akar lenni.

A politikai ujdonság ingerével biró és hatásosnak bizonyult antiszemita kérdéssel nem kiván foglalkozni, de rámutat sajátságos természetének fogva azon jelenségre, hogy a midőn az antiszemiták által itt e házban megtámadott zsidó polgártársainkat azon gentry, mely az államban évszázadokon át vezérszerepet visz és a törvényhozó testületben most is tulnyomó számban van, a megtámadott zsidóságot egyhangu tiltakozásával védelmébe fogadja és ugyanakkor kényteleu eltürni Zichy Antal részéről a többség által is helyeselt hasonló megtámadását, a melynek ellenében ép zsidó polgártársainkat megvédelmezi. Ezt nem tartja a liberalizmussal megegyeztethetőnek, sőt ellenkezőleg, ugy látszik, mintha a magyar társadalom liberalizmusa, mely azzal vádoltatott, hogy a törvényhozás liberalizmusa mögött marad, aligha különbözik a törvényhozás liberálizmusától, vagy ha különbözik, csak tárgyában különbözik, mert a mig itt a törvényhozásban a liberalizmus a zsidó polgártársakat dédelgeti, addig viszont a társadalom, az itt megtámadott gentryt veszi védelme alá.

A választási visszaéléseket a miniszterelnök nyilatkozata által igazoltaknak nem látta, mert itt nem arról van szó, hogy a beavatkozás, mely mindig veszélyes szokott lenni, igaz, a választási szabadságra nézve illetéktelen beavatkozást kellett volna, hogy tegyen a kormány; hanem igenis lehet szó a kormány ama kötelességéről, mely a törvények végrehajtásában azt mindenkor terheli. (Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.) Itt lehet szó igenis a választási törvény végrehajtásáról, mely nem tekinthető beavatkozásnak.

A Pálmay-féle pályázatról.

I.

Pálmay Ilka asszony, a népszinház érdemes művésznője 50 arany pályadijat tüzött ki olyan szindarabra, mely a népszinházban előadható legyen, némi irodalmi értékkel birjon, s a mi fő, legyen benne jó szerep a művésznő számára. A határidőig összesen 30 pályamű érkezett be, köztük — a szerzők vallomása szerint — 23 népszinmű, 1 népies szinmű, 1 énekes szinmű, 1 népdráma, 1 életkép és 4 operette. A művésznő által összehivott öttagu biráló bizottság végleges határozatra jutott s alulirottat bizta meg, hogy a pályázat eredményéről a pályadijt kitüző művésznőnek és a nagy közönségnek jelentést tegyen.

A pályázat, egészben véve, népszinmüi. A népszinmű még mindig uralkodó planétája a magyar drámairásnak. Legtöbb anyagi haszonnal jár és a hagyományos alakokból aránylag leghamarább nyélbe lehet ütni. Némi sikert pedig már a népdalok is biztositanak neki. Nem is emlitve a színészeket és színésznőket, kik a népszinmű iskolájában növekedve, kész alakokat állitanak a félszegek helyébe. Ha a tárgy nem volna is arra való, népszinművé kell lennie, ha pedig a szerző egy pár esetben másképen nevezi is, a munka a népszinmü hagyományos stiljében készül. Az egész pályázat népszinmüi jellegén semmi csorbát se ejt a négy operette. Ezek voltakép nem is vehetők számba, mert csupán szövegök van, zenéjök hiányzik. Különben szövegöknél fogva is a pályamüvek ama nagy többségéhez — négy ötödrészéhez — tartoznak, a melyek nem érdemelték az elolvasást. Harminczból huszonnégy a legenyhébb kritika szinvonalán is alul — nem borzasztó ez? Mondjuk, hogy harminczból *hat* megérdemelte az elolvasást, a kritikát — s mindjárt kellemesebben hangzik. Legyünk igazságosak. Rosszak biz ők, huszonnégyen, de inkább unalmasak, altatók, mint lázitók. Egykettő kivételével olyan jóravaló, igyekvő emberek müvei, a kik megtanulták és tudják az irás és olvasás elemeit — ámbár nem éppen irástudók. Kisérletet tettek és nem sikerült, ennyi az egész. A kisérlettel bizonyára ezután se hagynak föl, s kisérletők, minden valószinüség szerint, ezután se fog sikerülni, de azért eszünkbe se jut, hogy megfenyitsük, fenyegessük őket. Csak irjanak, áldozzanak, föltéve, hogy rendes foglalkozásuk nem szenved általa — s oltári a hazának hadd füstölögjenek. De a kritikán aluli darabokban is van némi technikai ügyesség, a mi, fájdalom, a jelen pályázat figyelemreméltó darabjainak s igen sokszor még a divatosabb, vonzóbb repertoire-daraboknak is egyetlen jó tulajdonságuk, csak hogy fokozottabb mértékben. Nem csoda, hiszen a technikai ügyesség, a szinpadi hatás korszakát éljük.

Nem végezhetünk ily röviden annak elsorolásával, hogy mi nincs bennök. Nincs érdekes meséjök, nincs bennök semmi uj drámai motivum, nincsenek fejlődő jellemeik, se uj genre-alakjaik, hiányzik belőlük az élet ereje, a népi élet minden sajátossága, a müvészi szerkesztésnek, a költői lendületnek sehol semmi nyoma; csupa modorosság, technika s egy-egy jelenet, a melyet szerzőjök hatásosnak képzelt, de a melyet a karzat legfelsőbb régiói is visszautasitanának. Valljuk meg: akadtunk itt-ott holmi drámai erőre, jobban mondva, erőszakosságra, s egy pár pikáns drámai motivumra is, de nem merünk mutatványt adni belőlük a nagy közönségnek. Hanem az olvasó mulattatására bemutatjuk a legujabb népszinmüi nyelvet.

Az aranyhaj czimü népszinmüben Katicza, egy tanyás gazda leánya, szóról-szóra igy beszél: «a legény szemének tüze nyilalló örömmel futott végig ereimen; ott valahol, a mellem balfelén megállt, s neki inditott ott valami jóleső édes lüktetést. Nem tudtam, mi lehet az, csak éreztem, hogy helyet ágyazott magának bennem valami csodaszerü érzés. Valami édes bübáj, holdkór, tavaszi gerj, a ki végig szövi, végig kergeti magát az egész világon. Vagy nem ez van fölirva a tejutba, nem ezt himezi a tavasz?» Dani, a biró fia se marad hátrább: «Zsivajognak a lázasztó gondolatok megriasztott szörnyei» vagy «Nem tudom beérni a kedveskedő vigasz jó máju biztatásával.» Bohózatban megjárná s egy pár komikus helyzetben jóizüen is hangzanak a következő mondások: «Az éhség lepedőjét rágja», vagy «Rég feldült bennem a türelem kőcsöge». Élczlapjaink megszerezhetnék a szerzőtől e népszinmü tulajdonjogát, sokat merithetnének belőle. Nyelvezetről levén szó, nem hagyhatjuk emlités nélkül az ujabb népszinmüirodalom egyik jellemző sajátságát, a rythmikus prózát, melyet, ha nem csalódunk, Tóth Ede használt először s a mely azóta rimes prózává fejlődött, jobban mondva, fajult. A költőiség paraszt mázát meg is adják vele a dikcziónak, de letörlik róla az élet szinét, erejét, mintegy vérét veszik az egyszerü népies beszédmódnak.

A *Szomszédok*ban egy Julis nevezetü paraszt leányzó igy deklamál: «Elmegyünk a világ valami zugába, ez a sok dus vagyon maradjon magába. Megélek én vele kenyéren és vizen, oh csak el ne hagyja, meg ne csalja szivem ... Jaj az én életem akkor lesz átkozott, hogyha Feri elment és engem elhagyott.» Ez a népszinmü különben szavazattöbbséggel maradt ki a figyelemre méltó darabok sorából.

Kevésbbé van megirva a *Főnyeremény*, de van benne egy jó, bohózathoz való gondolat. Előbb mindenki Kedves Julist akarja elvenni, de Bagoly Kati, a lutris vén szakácsné főnyereményt csinál, és Julis udvarlói mind hozzá pártolnak. A győzelem az agglegény házi gazdá lesz, övé lesz a főnyeremény is: 12 frt s egynéhány krajczár. Igy sülnek föl az udvarlók, s igy lesz Kedves Julis azé, a kit szeret.

Hanem ideje hozzá látnunk a figyelemre méltó hat szindarab bemutatásához. A huszonnégy kritikán alóli szindarab nem lázitott föl, de a hat figyelemre méltó se lelkesithet. Nem sokat érő munkák, kevéssel kecsegtető szerzők. A bizottság klasszifikálása szerint igy következnek egymás után: A hódosi biró lánya, Ilka lencséje, A dajka, Senki fia, Az aranyláncz és Az utolsó kenet.

A hódosi biró lánya, népszinmü 4 felvonásban. Barna Zsófi, a biró leánya, a legszebb, leggazdagabb leány az egész faluban. Minden legény bolondul utána, s ő mulat, játszik mindegyikkel. Szivéhez csak kettő fér közelebb: Molnár Bandi, a legnyalkább, legvigabb legény, a kit magához legméltóbbnak is tart, és Pista, a biró nevelt fia, a ki terhére van komolyságával. Közülök csak Pista szerelmes belé. Bandi mást szeret, az árva Borcsát. De a Molnár család a bukás szélén áll, csak egy gazdag házasság menthetné meg őket. Molnárné és jó emberei, komámasszonyai tehát a maguk körébe vonják Zsófit, s elhitetik vele, hogy ő igazán szerelmes a legénybe, kivel olyan jól tud mulatni. Maga a biró is értesül a dologról, de nem szereti Molnárékat s különösen Bandit kicsapongó korhelynek nevezi s eszében sincs, hogy hozzá adja leányát; jobban szeretné, ha Pista lehetne a veje, csak ne volna gyalázat a fején, atyja miatt, ki a börtönben halt meg. Gyujtsunk világot e börtönben. A bünt, melyért a Pista atyja lakolt, az öreg Molnár követte el. Ilyenformán gondolhatta a szerző az expoziciót. Bandi hallgat édes anyja könyörgésére, szakit kedvesével s rábirja Zsófit, hogy szökjék meg vele. Nagyon helyes, ha Bandi elég erős, Zsófi meg elég gyenge hozzá. De Zsófi nem szerelmes Bandiba s nem is akarják más férjhez erőltetni, a kit még kevésbbé szeret, igy szökése semmivel sincs motiválva. De Bandit se teheti elég erőssé ily aktusra a külső erőltetés, melylyel szemben áll szerelme Borcsa iránt, a benső kényszerüség. A szökés nem sikerül, Bandi elejt egy lámpát — mert a szökevények lámpavilágnál keresik a jól ismert utat — a kazal (nyilt szinpadon) meggyulad és azonnal emberek sereglenek össze. Bandi egy maga menekül, a leányt ott hagyva az égő kazalnál meg a faképnél. Természetesen a lányt vádolják gyujtogatással. Hanem a birónak, Feledi Gáspár módjára, nagyobb kifogása van a gyujtogatásnál: mit keres Zsófi éjnek idején a kazaloknál. Éppen mint a Falu rosszában. Ekkor Pista lép elő, a kit Zsófi már előbb elüzött a háztól, magára veszi a hibát és Zsófit ugy a hogy kimenti a hinárból. Ha a kazal meg nem gyul, pedig nem volna szabad meggyulnia, a szökés sikerül, s viszont ha a kazal, bár milyen isten csodájából kigyulad is, de Bandi nem fut el gyáván, Pistának nincs alkalma megnyernie a Zsófi háláját, szerelmét. Bizony a kazallal együtt oda égett a szindarab is. Bandi futása pedig voltakép a szerző menekülése az erősebb és igazabb drámai bonyodalom elől. Aztán kitudódik, hogy Pista ártatlan s hogy ártatlan volt az apja is, s mikor a biró, minden ok nélkül, kész volna Bandihoz adni lányát, a lány kijelenti, hogy Pistába szerelmes. Pista elveszi Zsófit, Bandi meg régi szeretőjét, Borcsát. Annál, a mit elmondtunk, csupán a kidolgozás gyarlóbb. A legjobb gondolat, a leghatásosabb jelenet is elsekélyesedik a szerző kezei között. Legjobban sikerült Zsófi jellemzése az első felvonásban, továbbá Bandi és Borcsa viszonya az utolsóban. Kihagyások, javitások nem állithatják lábra e népszinmüvet. Csak gyökeres átdolgozás, uj megirás által válhatna belőle előadható szindarab.

Ügyesebb kéz müve: *Ilka lencséje*, népszinmü 3 felvonásban. Ügyesebb kéz, kevesebb drámaiság. Jobban megirt munka, de kevésbbé értékes anyag. Ilkát minden igaz ok nélkül Juhász Pistához akarják adni, pedig Horváth Laczit szereti, és Laczi jobban meg is érdemli. Ilka csak nevelt leánya Balogh György uramnak, a jó módu paraszt gazdának. Egy idegen — valljuk meg, ugy is kisül a végén — egy forradalmi menekülő, a kinek neve sincs, csupán mint «idegen» szerepel, bizta rá leányát, jó csomó pénzzel, hogy legyen a leánynak hozománya. Csutak Dávid, foltozó csizmadia, véletlenül tanuja volt, mikor az idegen átadta a gyermeket és a pénzes ládát. Csutak a fiatalok szószólója a zsugori apa előtt, s hogy szavának nagyobb sulya legyen, némi czélzást tesz, hogy dejszen tud ő valamit. A zsugori megszeppen, mindjárt a pénzre gondol s elhatározza, hogy biztosabb helyre teszi. Hogy *jól ne tünjék*, az ablakon mászik ki s ugy viszi magával a pénzes ládát. A dolog este vagy éjjel történik, a mi azt jelenti, hogy sötét van. Mikor a zsugori visszakerül, Pista már ott leskelődik, remélve, hogy Laczi is csak el fog jönni, a hová szive vonzza s majd elbánik vele. Az öreg éppen be akar mászni az ablakon. Pista azt hiszi, hogy Laczi mászkál ott, leüti hátulról s csak akkor veszi észre, hogy vetélytársa helyett Balogh György uram az áldozat. Menekülni akar, de Laczi föltartóztatja. Dulakodnak és földhöz vágja Laczit s ott hagyja, hogy rá foghassák a gyilkosságot, a mit hüségesen meg is tennének, ha az ott felejtett fokos nem vallana gazdájára. Pista, a szerző iránti szivességből, mindjárt kiálló betyár lesz és elrabolja Ilust. De czimborái osztozni akarnak a zsákmányon. A versengést ügyesen felhasználja egy ismeretlen idegen a leány megmentésére. Ez az idegen nem más, mint Ilusnak az atyja, a ki Ilkában csakhamar tulajdon leányára ismer. Az egyik zsivány ott hal meg, Pista meg van kötözve, a többiek holt részegek — iszonyu tableaux lehet — az idegen pedig egy jó szivü czigány segitségével elviszi a leányt Csutak házába. Aztán érzékeny s nem is épen rossz jelenetek következnek, a mikor az idegen megismerteti magát leányával. Ismételjük, hogy a szerző ügyes ember és jól forgatja a tollat. Csodálatos azonban, hogy az irott szindarabnak épen a közepén vagyunk, s már ugy szólván minden a legjobb rendben van. Ezentul a cselekvény szánandóan vánszorog előre s mindenféle körmönfont intrigára van szükség, hogy a kortina, saját elhatározásából, véget ne vethessen a komédiának. Mi is történik még? Előteremtik Ilka pénzes ládáját és bekisértetik Pistát, a ki még egyszer tesz kisérletet, hogy a leányt elrabolja. A darab második felébe a szerző sehogy se tud életet önteni, de nagyobb hibája az egész népszinmünek, hogy Pista csupán korhelynek és rablónak van feltüntetve, a szerelmest, kit szenvedélye hajt, sehol se látjuk benne. Az idegen ur is ugy szerepel, mint valami deus ex machina. A szerelmesekben semmi kedély, semmi szív, csupán szóval győzik. Jó alak a foltozó csizmadia. Olvasva is tetszetős, de szinpadon, előadva, még a darabot is megmenthetné, nem a maradandó becsü müvek pantheona számára, világért se, legfeljebb a gutaütéstől.

Mihály József.

A többség feliratí javaslatát nem fogadhatja el; mert ott kivételes rendszabályok helyeztetnek kilátásba. De azt mondják, hogy az alulról jövő reakczió veszélyeivel szemben szükség van ily kivételes rendszabályokra, hogy a liberalizmus és annak áldásai megóvassanak. Igen sajátságosnak tartja az ilynemü liberalizmust, a mely óvatos liberalizmusnak jeleztetett, igen sajátságosnak az oly liberalizmust, a mely, hogy a reakcziót elkerülhesse, épen a reakczió eszközeit veszi igénybe. (Élénk helyeslés a szélsőbalon. Igaz ugy van!) Nagyon jól tudja, hogy bármely politikai czélszerü törekvés csak akkor bir jelentőséggel, ha az a kellő anyagi erővel is támogattatik; mert ha ez hiányzik, ugy az a politikai törekvés csak képzeletivé válik. A többség feliratában nyilvánuló politikai törekvés helyességét és czélszerüségét nem látja eléggé biztositva. Továbbá jól tudja, hogy csak az az állam lehet önálló, a mely a függetlenség akaratának képességével bir. Ezt a többség javaslatában kifejezve nem látja. Pártolja az Irányi által beadott feliratí javaslatot.

A következő szónok **Thaly Kálmán**:

Mint történetbuvár foglalkozik Horvát Boldizsár beszédével, melynek jeles oldalait elismeri.

Azt mondja Horvát Boldizsár szónoklatában: «Nálunk a mohácsi vész után 1848-ig a nemzet összes életerejét az önfentartás küzdelmei abszorbeálták. E hosszu szomoru korszak beléletünkre nézve nem a fejlődés, hanem a stagnáczió korszaka volt.»

Ezt a szónok történelmileg, ugy a mint itt konstatálva van, nem irhatja alá. Itt disztingválni kell: a mohácsi vésztől 1848-ig nem egy, hanem két korszak folyt le. S a stagnacziót, ha e korszakot egynek mondjuk — bár tényleg kettő, — annak mindegyik felére nem ismerheti el. Nevezetesen a mohácsi vész után mindaddig, mig a magyar államban, vagy legalább annak egyik részében, melyben a magyar nemzet befolyása volt uralkodó, stagnáczió soha be nem állott. Sőt hazánk a mohácsi vésztől a szatmári békéig kulturális tekintetben lépést tartott a többi czivilizált európai államokkal.

Azonban a korszak második részére nézve igenis igazat kell adnia Horvátnak. E második rész, de csakis e második rész, a szatmári békekötéstől 1848-ig a stagnáczió, sőt a reakczió korszaka. Ezt azonban minek köszönhetjük? annak a bécsi politikának, mely Magyarországot örökké rabigába vagy legalább gyarmatállammá görnyeszteni iparkodott.

A szónok beható részletességgel fejtegeti ez állitásait, s a történelem adataival támogatja azokat.

Továbbá azt mondá Horvát Boldizsár, hogy «a protestáns hitelvet követ csekély számuknál fogva alig lettek volna képesek a vallásszabadságot is kiküzdeni.» A szónok mint történetiró kénytelen ennek ellentmondani, mert azon csekély szám nem egészen ugy állott. Hogy a protestánsok száma 3 millióra olvadott le, az a Pázmány alatt kezdődött ellenreformáczió eredménye. De még II. Rákóczy Ferencz idejében is, tehát sokkal Pázmány után ugy állott a protestánsok aránya, hogy a magyar alkotmányért küzdő kurucz katonák kilencz tizedrésze protestánsokból állott. Elismeri a vallási egyetértés ama kitünő tényét, mely a közös hazafiságban, a magyar hazaszeretetben gyökerezik a hitfelekezetek között, hogy igenis katholikusok és más felekezetek vére is folyt a protestáns vallásszabadságért. Maga azon nagy fejedelem irta, mint katholikus katholikusoknak, hogy ne csodálkozzanak azon, hogy ő a magyar protestánsok szabadságáért is fegyvert emelt és 8 évig hadakozott, mert hiszen a magyar protestántizmus szabadsága az 1648-diki törv. czikkben be van czikkelyezve, és ő a felforgatott alkotmány helyreállitásáért emelvén fegyvert, törvény és törvény közt külömbséget tenni tudott s nem akart.»

Horvát egy nagy igazságot állit: hogy bajaink nagyon mélyen gyökereznek, nevezetesen a társadalomban. Ezt is aláirja a szónok, azonban midőn ezeket elismeri, az erkölcsi állapotokról s a kulturáról beszélve, nem követheti őt konzekvencziáiban. Ugyanis azt állitja Horvát, hogy egy kormány megbuktatása ezen oly mélyen gyökerező bajok kiirtására nem elégséges. Fájdalom! Oly mélyen gyökereznek tehát e bajok, hogy talán az is igaz; de hogy ezen bajok meggyengitését legalább elősegitené egy ily kormánybuktatás és ily ideálisan, nemesen gondolkodó férfiaknak odaállitása, kik a 48-iki elveket tüzik ki irányelvül és követik is, (Tetszés a szélsőbalon.) hogy — mondom — ez közelebb vezetne bennünket a gyökeres gyógyuláshoz, azt hinni bátorkodik. (Helyeslés a szélsőbalon.)

Szónok a liberálizmust egy égből leszállott tiszta lángnak képzeli; ezen lángot azonban valami boszorkánymester ugy fujhatja látatlanul, hogy lidérczczé is válhatik, s aki vakon indul utána, mocsárba tévedhet. Szónok a t. miniszterelnök ur által lidérczczé változtatott álliberalizmus lángja után nem indul, (Helyeslés a szélsőbalon), mert nem akar a kivételes rendszabályok mocsárába sülyedni. (Élénk tetszés a szélső baloldalon.)

A szónok ezután Herman Otto tegnapi beszédére tesz észrevételeket, s azzal szemben kijelenti, hogy nem kárhoztatja a kultuszminisztert épitkezéseiért; ellenkezőleg biztatja, hogy csak épitsen. Majd rámutat a szónok a tudomány és müvészet terén való kedvező haladásra, s azután igy folytatja:

Igaz, hogy ama világhirü müvészeinknek, kik külföldön tartózkodnak, tettvágyát és hazajövetelét nem igen mozdithatja elő pl. az, midőn a t. kormány egy előkelő közhivatalnoka, a miniszter ur példáját követve annyira viszi, hogy a jámbor Liszt Ferenczet is megteszi rebellisnek, csak azért, mert egy nemzeti szabadsághőst dicsőitő régi dalmotivumait ajkaira merészlé venni. (Élénk helyeslés a szélső baloldalon.) A meghunyászkodó tulloyalitás ilyen példái valóban szánalmas mosolyra indit. Ime t. ház, mennyire megy az aulikus hizelgés, a depraváczió, a korteseszközök és a protekczió politikája hazánkban, melyet ha t. képviselőtársam, Horvát Boldizsár méltóképen elitélt volna, nehezen szavazhatna azon felirati javaslatra, mely az 1848-iki nagy elveket nem hogy visszatükrözné, de sőt nagyon-nagyon meghamisitja. Pedig Horvát Boldizsár ismételve ezen elveket tüzte ki követendő irányul, én magam is lelkemből üdvözlöm ezen irányt, és ha ő, minket a kik valóban ezen irányban haladunk, és az ezen irány által kitüzött legfőbb czélt: a magyar állam önállóságát a perszonális unio kivivását törvényes eszközökkel akarjuk elérni, — nagy czélunkban elősegitene: nagy örömmel üdvözölném őt sorainkban! És azt hiszem, hogy fényes beszédének valódi következménye nem az lenne, hogy rá szavazzon azon retrograd intézkedéseket kilátásba helyező kormánypárti felirati javaslatra, — hanem, mint kimondá, törekedjék megvalósitni az 1848-iki elveket. (Élénk helyeslés a szélsőbalon.)

Részemről, minthogy a 48-iki törvényhozás nagy alkotásainak voltakép és váltig hive vagyok, és minthogy ezen törvényhozás elveit, eszméit egyedül Irányi t. barátom s képviselő társam feliratí javaslatában látom kifejezve, ezen javaslatot pártolom, (Zajos helyeslés és taps a szélső baloldalon.)

A szólásra jegyzettek között utolsónak **Rácz Géza** szólalt fel.

Az a meggyőződés vezeti, hogy igazságos ügynek szószólója, és az a vélemény, hogy az igazságot addig kell hangoztatni, a mig el nem fogadják. Polemizál Herman Ottóval s megtámadja a többi közt azért, hogy belép az állatvédő-egyesületbe, s védelmébe veszi az alsóbb fajokat a felsőbb lények, az emberek ellenében. (Zajos derültség jobbfelől.) Kivánja az országnak Ausztriától való függetlenitését, de egyuttal törekszik a zsidó iga lerázására is. Hosszasan bizonyitgatja a zsidóság bűneit, s érveinek támogatására felhozza Aristotelest, Tacitust, Tullust, Senecát; a német költők és bölcsészek közül Kantot, Herdert, Fichtet, Shakespeart (?); továbbá Kölcseyt, Eötvös József bárót, Széchenyit, s még igen sok hirneves férfi nevét, sőt a Kossuth Lajosét idézi. Hogy mily éktelen a zsidók hatalma, mutatja az, hogy mig Németországban azt a kivánságot pendítették meg, igaz, hogy egészségi szempont leple alatt, hogy a hadsereg tagjai czirkumczizziónak (zsidó keresztségnek) vettessenek alá...

Az elnök: Kérem a képviselő urat, tessék oly kifejezést használni, mely a parlamenti illemmel megfér. (Helyeslés jobbfelől. Közbeszólások az antiszemita padokról: Mondd héberül.)

Rácz Géza: Megvallom, a zsidó keresztséget elmondani nem lehet . . .

Az elnök: Kérem ne tessék az én szavaimra reflektálni, mert azt tiltják a házszabályok! (Helyeslés jobbfelől.)

Rácz Géza ezután megtámad még pár német lapot, s végül kijelenti, hogy elfogadja az antiszemiták felirati javaslatát. (Helyeslés és éljenzés az antiszemiták közt.)

Az elnök: Szólásra többé senki sincs feljegyezve. (Helyeslés.) A vitát bezárja. Szó illeti még a bizottság előadóját, továbbá Irányi Dánielt, Andreanszky Gábor bárót és Apponyi Albert grófot, valamint a miniszterelnököt.

Most **Tisza Kálmán** miniszterelnök szólalt fel, beszéde igy hangzik:

Én a vita alatt több izben részint személyes kérdésben, részint szavaim félremagyarázása czimén is kérhettem volna szót, de nem tettem azért, mert nem akartam ezzel is a vitát hosszabbra nyujtani. De ha bár igen kevésre a mondottak közül, némelyekről mégis azt hiszem, tartozom most nyilatkozni, nyilatkozni akkor, midőn még a ház minden pártja előadójának lesz módjában, ha tetszik azokra, a miket mondani fogok reflektálni. (Halljuk! Halljuk!)

Mindenekelőtt, minthogy a vitának utolsó szónoka is az antiszemitizmusnak szempontjából igyekezett az ő pártja erkölcsi érzékét és szabadelvüségét fejtegetni, a nélkül, hogy ez alkalommal is a részletekbe belebocsátkoznám, kivánom megjegyezni, hogy erkölcsi alapja csak azon politikának lehet, a mely nem azt a következtetést vonja le, a melyet tegnap az egyik szónok ur az általa idézett statisztikai adatokból levont, hogy t. i., mert ezen adatok szerint egyik vagy másik fajban bizonyos neme a bűnnek nagyobb mértékben van meg, mint egyik-másikban, üldözni kell azt a fajt, hanem azt a következtetést, hogy senkitől sem kell kérdezni milyen felekezethez, vagy milyen fajhoz tartozik, (Élénk helyeslés jobb felől) üldözni kell a bünt mindenkinél egyaránt. (Élénk helyeslés jobb felől.)

Ónody Géza: A bün dogmatizálása. (Felkiáltások jobbfelől: Rendre! Halljuk!)

Tisza Kálmán miniszterelnök: A mi a dogmatizálást illeti, ha valamiben van tiszta kifejezése annak — miről még szólok majd egy pár szót — hogy az urak a középkori obskurantizmus alapján állanak, az épen az, hogy egy politikai testület vitatkozásai körébe dogmatikai tételeket akarnak bevonni. (Élénk helyeslés jobbfelől.) És nem tehetem, hogy el ne ismerjem azon helyes és tapintatos eljárást, melyet a háznak talán minden pártjában lévő izraelita hitü, vagy ha ugy tetszik zsidó — mert nem szégyenlik ők ezt a nevet — (Felkiáltások a bal és szélső baloldal különböző padjain: De hogy nem!)

Wahrmann Mór: Bizony nem szégyeljük!

Tisza Kálmán miniszterelnök: Mondom el kel ismerni azon tapintatos eljárást, melyet ezen urak tanusitottak, midőn még az ilyen provokácziók által sem engedték magukat nyugalmukból kizavartatni és igy ezen ide nem tartozó vitának táplálékot nem nyujtottak. (Igaz! Ugy van! jobb felől.)

Ónody Géza: A sajtóban mozogtak erősen!

Simonyi Iván: Mert meg vannak ijedve! (Derültség a bal és szélső baloldal egyes padjain. Halljuk! Halljuk!)

Tisza Kálmán miniszterelnök: Azt mondja az egyik képviselő ur: erősen mozognak! Az egész képviselőháznak minden tagjára hivatkozom, vajjon kik azok, a kik az egész vita alatt mindig idegesen mozogtak. (Derültség jobbfelől.) és mindig belekiabáltak? (Ugy van! jobb felől.) Ha ez a félelemnek a jele, akkor a félelemnek csakugyan számos tanujelét adták az antiszemita képviselő urak. (Élénk derültség és tetszés jobbfelől.) És helyes is, hogy félnek, mert a ki az övékhez hasonló eszméket terjeszt, annak a józan ész itéletétől csakugyan félnie kell. (Hosszan tartó zajos helyeslés és tetszés a jobboldalon. Nyugtalanság a baloldal egyes padjain.)

Andreánszky Gábor b.: (felállva.) Kérem rendre utasitani a miniszterelnök urat! (Felkiáltások jobbfelől: Rendre! Rendre!)

Tisza Kálmán miniszterelnök: Lesz módjában a képviselő urnak zárbeszédében szavaimra reflektálni, vagy akár személyes kérdésben szót kérni, ha magára vesi azt, a mit általánosságban mondtam. (Zajos derültség jobbfelől.) Különben biztosithatom a képviselő urakat, hogy ha nem fognak minduntalan beszédembe belekiabálni, sokkal simábban és egyszerübben fogom azt végezni.

Komlóssy Ferencz: Nagyon mulattató. (Éljen. Fölkiáltások: Rendre! Halljuk!)

Tisza Kálmán: Az igen tisztelt urak elkezdve a római klasszikusokon, hivatkoznak irodalmi nagy tekintélyekre és mellesleg megjegyzem, hihetőleg nyelvhiba volt, közülök egyik képviselő ur megtette Shakespearet, nemcsak antiszemitának, hanem német irónak. (Derültség.) Én, uraim, ezen nagy tudományos apparatussal szemben (Derültség a jobb oldalon.) nem fogom hasonlóval, nevek hosszu sorának elmondásával fárasztani a t. házat, hanem olvassák el azok a képviselő urak, hogy vajjon a római korban, midőn a kereszténység kezdődött, ugyan miként irtak a keresztényekről? miként gondolkoztak róluk Rómának közbe-közbe legjobb császárjai? S menjünk tovább. Később — ismét az ó- és középkorban — nem-e a legjelesebb férfiak küzdöttek egymás ellen a legkiméletlenebbül? Nem akarok arról beszélni, hogy katholikus irók hogyan irtak a protestánsokról. De nézzék meg, Skócziában egy nagy ember, igazi nagy ember, John Nox miket mondott nemcsak a katholikusokról, hanem még az evangelikusokról is. És nézzék meg, mi módon, minő fegyverekkel, minő szavakkal küzdöttek egymással még csak a lutheránusok és reformátusok is. És nézzék meg, hogy a felekezetek iránti türelméről régen hires magyar törvényhozásban is a lutherreni comburantur-t irták a törvénybe. (Felkiáltások a szélső baloldal felől; Elég rossz volt! Derültség a jobb oldalon.) Nézzék meg mindazt és ha mindazt helyesnek találják, akkor igenis lehet joggal idézniök azokat, miket azon korból az izraeliták vagy zsidók ellen irtak. (Ugy van! Ugy van! Tetszés a jobb oldalon.) De ha azt nem találják helyesnek és ha nem akarnak ama sötét századok példáján indulni, jogosan nem lehet czekkel szemben is azon példákat idézni. (Élénk helyeslés és tetszés a jobb oldalon.)

Arra pedig határozottan kérem, — egyébhez nincs jogom — hogy egy Eötvösnek, egy Széchényinek, egy Kölcseynek, kik egész életökben a felvilágosodást hirdették, hagyjanak sirjokban békét. (Zajos helyeslés és tetszés a jobboldalon.) Jó, hogy tudják, hogy nem állhatnak ők itt elő, mert az én szavam suttogás azon mennydörgéshez képest, melylyel ők fejökhöz vágnák idézeteiket. (Hosszasan tartó zajos tetszésnyilvánitások és helyeslés a jobboldalon.)

A képviselő urak — és ezzel ezen themával végezni akarok — felzudultak, midőn valaki azt mondta erről az oldalról, hogy önök üldözik a zsidót, üldözik a fajt, üldözik a felekezetet; felzudultak, hogy dehogy üldözik! Közülök az egyik aztán feláll és elmagyarázza annak a fajnak alárendelt természetét; a másik elmagyarázza annak a hitfelekezetnek bünös tanait; a harmadik — mint már emlitém — statisztikai adatokat hozván fel a bünöknek csak bizonyos fajáról, nem oda concludál, hogy a bünöst, hanem hogy a fajt kell üldözni, a melyhez tartozik.

Vajjon van-e ezek után önöknek joguk az üldözési szándékot tagadni? Nincs, mert saját szónoklataik szavai lerontják a tiltakozást, melyet közbevetettek. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) És mentegetőzhetnek, hogy sohasem szólitották föl tettlegességre a népet, mentegetőzhetnek, de vajjon ha azt hallja, a viszonyokat kellőleg nem ismerhető nép, ha, hála istennek, nincs is legnagyobb részében az országnak ugy elszegényedve, mint önök hirdetik, és ha oly helyekről is lehet példát eleget mondani, hol van zsidó a faluban és a hol egy-egy évben pár száz holdat tud megvásárolni községbeli volt urbéres ember, — de ha ily helyeken is azt hallják: Sorsod azért nem jobb, mert zsidó van az országban, zsidó a ki folyton csak azon töri a fejét, hogyan tehessen téged tönkre . . . . (Közbeszólások az antiszemiták közt: Ugy van! Ugy van!) Nincs ugy. De az ily beszédeknek nem természetes következése-e azután az, a mit fegyveres erővel kellett néhol leverni? (Ugy van! jobbfelől) és helyesnek, illőnek találják-e önök azt az embert, a ki különben nem volna elégedetlen sorsával, ily nyilatkozatokkal a bajba belekergetni és aztán a bajban benne hagyni. (Élénk helyeslés a jobboldalon.)

Mint mondám, szavaim értelmeinek helyreigazitása végett és személyes kérdésben is lehetett volna szót kérnem. Ez irányban kivánok most röviden nyilatkozni. (Halljuk!) Mindenekelőtt megjegyzem, hogy azt, a mit egy képviselő ur szemere hányt, hogy én az egész független és 48-as pártot vagy csak őt is azzal vádoltam volna, hogy az ellenkező párthoz tartozók buzáját lekaszáltatta, vagy anonym levelekkel fenyegetőzött: sohasem tettem. Hivatkozom e részben mindenkire, a ki beszédemet hallotta. Még azt sem tettem, hogy az őt megválasztott — mint ő mondá — 1360 választót ezzel vádoltam volna. De mondtam azt, a mit ő sem tagadott, hogy ily fenyegetések és ily kihágások történtek. Ez irányban tehát a képviselő urnak ellenemben szemrehányást tevőleg felszólalni semmi indoka nem volt. Megjegyzem ezt pedig azért, mert nem szeretem, ha mások teszik és nem fogadhatom el a magam részéről, hogy a házban ülő bármely párt általánosságban ily váddal sujtassék.

A másik azon kis intermezzora vonatkozik, mely Apponyi gróf igen t. képviselő ur és köztem a mult napokban lefolyt. Igen jól méltóztatnak tudni, hogy az igen t. képviselő ur, midőn az én általam mondottakat alaptalanoknak nyilvánitotta és ebben én szavának készséggel hittem és hiszek, ugyanakkor egy szerb nemzeti szinü plakátot tett le a ház asztalára, szóról szóra, mondván, hogy «ezen plakát által az aztán megválasztott kormánypárti képviselő kandidálására hivattak össze» a választók. A mint akkor is megjegyeztem, én azon plakátot, a mig itt föl nem mutatták, sohasem láttam; azt hogy oly szinü papirra volt nyomva, a milyenen itt láttuk, hibának, helytelennek, rosznak tartottam és tartom, De bocsásson meg gróf Apponyi, ő bizonyosan ép ugy mint én, nem tudván szerbül, nem értette, hogy mi van azon plakátban és nem volt felvilágositva az iránt, hogy minő alkalomból adatott az ki. Én a dolognak végére járván, most utólagosan bátor leszek ezt elmondani. Nem tudom, méltóztatik-e parancsolni, hogy felolvassam a plakát tartalmát magyar forditásban, a mely, ha jól tudom, a lapokban is már közölve volt. (Halljuk!) A plakát, meg kell azt jegyeznem, keltezve van a mi időszámitásunk szerint május 14-éről, tehát olyan időről, midőn a választások még kiirva sem voltak és igy szól:» Felhivás! A szerb nemzeti párthoz tartozó választók ezennel felhivatnak, hogy vasárnap, f. évi május 18-án délután 3 órakor a párisi kertben az országgyülési képviselő választása tárgyában tartandó értekezletre s tanácskozásra teljes számban jöjjenek össze,

Szerb testvérek! A tanácskozások tárgya a mi álláspontunknak felvilágositása a jövő politikai közéletünk tekintetében. Most jött az idő, hogy nemzetünk jobb és boldogabb jövőit megállapitsuk. Ennélfogva jöjjetek szerb testvérek minél nagyobb számban össze az értekezletre és tanácskozásra!»

Igen jól méltóztatnak mindnyájan tudni, hogy ez év tavaszán szerb ajku polgártársaink egy része egy nagykikindai programmot fogadott el, a mely a Miletics-féle politikával való szakitást involvál, holott a másik rész a becskereki programm alapján maradt. Ugyan e felett határoztak Versecen is a szerb ajku honfitársaink. A verseczi szerbek többsége a Miletics-féle irányzattal szakitó nagy-kikindai programmot fogadta el, kisebbsége megmaradt a becskereki programm alapján és ezen kisebbség azon értekezletet ott is hagyta. Midőn azután a választási időszak elkövetkezett, a nagy-kikindai, tehát a nem Miletics-irányzatu programmot elfogadó szerbek szavaztak a most megválasztott képviselőre, a Miletics-féle nagybecskereki programmot vallók pedig szavaztak az ellenjelöltre. Ez, uraim, azon plakátumnak . . . (Felkiáltások a baloldalon: Még más is.) Látom, hogy van valami . . .

Ugron Ákos: Van!

Tisza Kálmán miniszterelnök: Ha tetszik, tudok én még sokat Verseczről beszélni, de nem tartom ide valónak.

Apponyi Albert gr.: Én is nagyon sokat!

Tisza Kálmán miniszterelnök: Ezen plakátum történetét előadni szükségesnek tartottam. És én legalább nagyon szeretném, ha sikerülne gr. Apponyi Albertet meggyőzni arról, hogy bizony az igaz, néha a tudósitások félrevezetik a kormányokat, de ugyancsak a tudósitások félrevezetik néha a népbarátot is bármily jóhiszemü legyen. (Nagy derültség a jobboldalon.) T. képviselőház! Egy képviselő ur a mult napokban nyilvánitotta, hogy ő a ház bizottsága által benyujtott felirati javaslatot nem fogadja el azért, mert a bizalmat fejezi ki a kormány iránt, és nem fogadja el másodszor azért, mert azon részében is, mely programm, nincs benne mindaz, a mit ő azon programmban látni szeretne. Hogy ne legyen bizalma a kormány iránt, ehhez minden képviselőnek teljes joga van; hogy azután el ne fogadjon egy válaszfelirati javaslatot, mely bizalmat fejez ki a kormány iránt, ez annak egyszerü logikai következése. De egyet, — egészen őszintén szólva — nem egészen értek, és ez az, hogy midőn a képviselő ur a programm hiányait kiemeli és ezzel szemben egy másik válaszfelirati javaslatot, mint szerinte igen jót, elfogad: a bizottság javaslatának olyan hiányai iránt is fejezi ki megelégedetlenségét, melyek, ha jól tudom, mindegyik fölirati javaslatban meg vannak. Például egyik hiányául a többség válaszfelirati javaslatának azt hozza föl, miért nem emliti, ha amint ő mondá, örök béke van, hogy a lefegyverzés utján kell elháritani a deficzitet. Én, t. ház, ezt ezen feliratok egyikében sem látom benne; de azt hiszem, bele nem is vehető, mert részemről bizonyosan ép ugy, mint bárki vagy közelebbről érezve a bajt, talán jobban, mint sok más — igen fogok örülni azon, ha Európa hatalmai ez irányban egyszer egyhangulag megállapodásra jöhetnek; de minthogy ezzel aligha a képviselő ur is biztathatja magát és biztathat minket, nem tartom semmi szempontból sem helyeselhetőnek annak a követelését, hogy mi azonban addig is, mig mások tennék, tegyük ezt meg, (Tetszés jobbfelől.) mert még a béke fentartásának is egyik biztositéka abban van, ha mindenki tudja, hogy ha valaki bennünket bántani akarna, módunkban van vele éreztetni, hogy megbánja szándékát. (Helyeslés jobbfelől.) Egy képviselő felemlitette azt is, hogy milyen lehet az a liberálizmus, a mely egyesiteni tudja Horváth Boldizsárt, Sennyey bárót és Tisza Kálmánt? (Halljuk!) Nem reflektálnám, ha egy oly ember nem lenne benne megnevezve, ki e házban jelen nincs. (Halljuk! Halljuk!)

Én azokhoz tartozom, kiknek meggyőződése, ha a politikát nem személyes politikának tekinti valaki, legyen az liberális liberalisabb, vagy konzervativ, hogy ők egyetérthetnek a köztük levő minden különbségek daczára a közéletnek fontos praegnans, az ország érdekében gyors megoldást követelő bizonyos kérdéseire nézve; és épen ezért, a nélkül, hogy minden betüig egymásra esküdjenek, három oly ember, kiknek mindegyike szivén viseli hazája javát, és figyelemmel kiséri annak viszonyait, igen is tud egyesülni bizonyos kérdések megoldására. (Élénk helyeslés jobb felől.) Igy méltóztassék ezt magyarázni, nem pedig bármi néven levő, némely helyen, hol az egyiket, hol a másikat illető, isten tudja miféle szinváltoztatásnak tulajdonitani, melyet az itt jelen nem levő nevében határozottan visszautasitok, a magam részéről pedig akkor, mikor rákerülünk az egyes kérdésekre, szivesen fogom az ellenem irányozandó támadásokat fogadni. (Tetszés jobb felől.)

Többen a képviselő urak közül sokat beszéltek a korrumpált adminisztráczióról és az egyik képviselő ur felemlitette azt is, hogy az egészségügyi jelentések, melyeket a ház elé terjesztek, oly szomoru képet tárnak elénk, hogy ő pirulna azokat beterjeszteni. Ugyanaz áll t. ház ezen kérdésről, mint az annyit emlegetett adminisztráczió korrupcziójának kérdéséről. Bizony tagadhatatlan, hogy azon egészségügyi jelentések még ma is szomoruak. Igen, de hogy van ilyen jelentésünk, hogy meglelhetjük a bajt, hogy tudunk ellene küzdeni: ezt az egészségügyi törvénynek köszönjük, a mely egészségügyi törvényt az ország legnagyobb érdekeivel önök szerint semmit sem gondoló kormány hozott a ház elé, kitéve magát igen sok elégedetlenségnek ugy egyesek, mint az orvosok tartására szoritott községek részéről. És nem tagadhatja, a ki a fáradságot veszi magának az eddig meglevő jelentések összehasonlitására, hogy ha nem oly gyorsan is, mint óhajtanók, de ezen a téren határozott pozitiv javulás mutatkozik. (Igaz! jobbfelől.) Tehát nem a kormány az oka, hogy baj van, hanem igen az, hogy a századokon át kifejlődött baj mibenléte épen ezen kormánynak javitásra czélzó intézkedései folyán jön napvilágra. (Tetszés jobbfelől.)

Igy van ez az adminisztráczió korrupcziója kérdésében is a legtöbb esetben. Csak egyet emlitek. Minden hirlapban nagy zajt ütött a nyitrai gyámpénztár ügye. (Halljuk! Halljuk!) Hogy ezen gyámpénztárban nem minden van ugy, mint kellene lenni, arra 1876-ban jöttek reá; közben életbe lépett a gyámügyi törvény, elrendeltetett az ügyeknek erélyes megvizsgálása. Sokáig tartott, igaz, mert 1861-ig kellett visszamenni, hogy a bajok kikutathatók legyenek. (Ugy van! jobb felől.) De mindazon defraudáczió, a melyről itt szó van, az én tudtommal legalább az 1876-ot megelőzött időkből vissza egészen 1861-ig datálhatik. (Igaz! Ugy van! jobb felől.) Ez tehát nem a mai nyitrai adminisztráczió korrupcziójának a jele, hanem jele annak, hogy az erélyesebb, jobb adminisztráczió felderitette a mult időkben elkövetett visszaéléseket. (Élénk helyeslés jobb felől.)

Valóban a t. képviselő ur támadásai alkalmasak az oly kormányt, mely maga nagy sulyt nem fektet a bajok felderitésére, arra inditani, fogadja el azon néhol követett eljárást, hogy takargassa el a bajokat, mert minden régibb időben elkövetett és ma általa felderitett bajért őt szokták felelősségre vonni. (Helyeslés jobbfelől.)

De reménylem, hogy mindazon tárgyakról, a melyek felhozattak, igen rövid idő mulva lesz alkalmam nyilatkozni, lesz alkalmam akkor, midőn azon kérdések napirenden lesznek. Azért beszédem befejezéséül még csak egy thémát akarok igen röviden érinteni. (Halljuk! Halljuk!)

A t. képviselő urak igen sokat szóltak azon rendkivüli intézkedésekről, a melyeket egy időben jeleztem s a melyekről a válaszfelirati javaslat is megemlékezik és ugy tüntették elé, mintha azok a szabadságnak általában, vagy a sajtószabadságnak különösen állandó konfiskáczióját czéloznák. Érdemileg módjában lesz a t. háznak hozzászólni, ha majd ez iránt javaslat fog a ház asztalán feküdni; de egyet határozottan megmondok ma és ez az egy az, hogy én a megszoritást, a mit én fogok proponálni, csakis az általam jelzett és veszélyeseknek tartott irányzatok ellen, nem pedig általában a szabadság vagy a sajtószabadság ellen fogom proponálni, és még ezeket illetőleg sem fogok állandó, hanem ugy, a mint az más szabad államokban szokásos, időhöz és nem igen nagyon hosszu időhöz kötettel proponálni. Ez lehet, hogy egyik másik embert akadályozni fogja kedvencz müködésében, de a szabadság általános és állandó megszoritásáról szólni nem lehet. (Élénk helyeslés jobbfelől.)

Azt pedig bármennyi megtámadásnak legyek kitéve — a mi meggyőződésem szerint szükséges arra, könnyelmü izgatások az ország békéjét ne zavarják, az ártatlan embert börtönbe ne hurczolják — azt meg fogom tenni minden megtámadás daczára. (Hosszas élénk helyeslés és tetszés a jobboldalon.)

Az elnök: Az ülést 5 perczre felfüggeszti.

A szünet után

Berzeviczy Albert előadó emel szót:

A mérsékelt ellenzék felirati javaslatában több ponthoz hozzájárul.

A függetlenségi és 48-as párt javaslatával szemben sokkal kevesebb az érintkezési pont. A régi nagy ellentét, a mely a kormánypártot az emlitett párttól a közjogi téren elválaszt, fennáll most is. Ezen kérdés egy egész generáczió politikai vitái által teljesen ki van fejtve, s az álláspontok tisztázva. A nemzet itélhet és itélt is az utolsó választások alkalmával, ugy hogy a függetlenségi elv hivei nem megszaporodva, de megcsökkent számban jöttek vissza a házba. (Ugy van! a jobboldalon.)

Az antiszemita szónokok részéről tartott beszédek teljesen alkalmasak voltak arra, hogy a szónokot bevezető beszédében kifejtett felfogásában megerősitsék, miért is ezekre a beszédekre annál kevésbbé reflektál ezuttal. Csak arra kéri az antiszemitákat, hogy szüntessék meg már egyszer a játékot a fogalmakkal és ha ily politikát folytatni jónak látnák, akkor birjanak elég bátorsággal, ezen politikának igazi nevét is elfogadni. (Helyeslés jobb felől.)

A szónok ezután polemizál Apponyi gróffal, majd Mocsáry Lajosnak amaz ellenvetésére reflektál, hogy a többség felirati javaslatában nincsen szó Horvátországról. Áttér a főrendiház reformjára, majd a mérsékelt ellenzéki feliratban felvetett közigazgatási reformra. Hosszasan polemizál Horánszkyval a választási visszaélésekre és a mandátum meghosszabbitásának kérdésére nézve. A létező gazdasági bajokról szólva azt mondja, hogy Magyarországon a létező gazdasági bajok orvoslásának legnagyobb ellenségei és akadályai az ha belőlük faji vagy felekezeti, vagy osztályi kérdést csinálunk, mert e bajokat Magyarországon másképp mint a jogegyenlőség és társadalmi béke alapján orvosolni soha sem fogjuk. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Ha oly pártok és oly férfiak, kiket szóló antiszemitizmussal vádolni nem akar, olyan vádakat hangoztatnak, hogy mikor a kormány a felforgató és békerontó törekvések ellen erélylyel lép fel, csak a baj tüneteit s a baj mérgét még jobban belehajtja a testbe, vagy azt mondják, hogy ma be van vádolva a közszabadság egy része oly bajok miatt, melyeket a kormány okozott, vagy hogy az antiszemitizmus csak ürügy a szabadság elkobzására: ez — ha nem is vették czélba, ugyshangzik és az illetők által is bizonyosan ugy is értelmeztetik, mint az ő békerontó, a felekezetek, a társadalom békéje ellen intézett törekvéseik igazolása. Mert hiszen az antiszemita urak is azt mondják, hogy nekik itt igy kell beszélni és a szegény népnek ott künn békétlenkedni kell, mert a kormány nem cselekszi azt, a mit ők akarnak,

A választási visszaélésekről szólva, tiltakozik szóló azon felfogás ellen, mely az ellenzék visszaéléseit mentegetni törekszik s a kormányt s a kormánypártot azokért is és a maga állitólagos visszaéléseiért is felelőssé akarja tenni. (Felkiáltások a szélső baloldalon: Természetes! Élénk derültség a jobboldalon.)

Ezután a választások eredményéből, a kormánypárti egyhangu választásokból s a választások ellen beadott kérvények számából következtetve, okoskodik s tagadja, hogy a képviselőházat jelen alakjában a nemzeti akarat meghamisitásának lehetne tekinteni. (Mozgás a bal és szélső baloldalon. Helyeslés a jobboldalon.) Hogy ha pedig az a vád, hogy ez a parlament a nemzeti akarat meghamisitásán alapul, nem igazolt, igen helytelen azok eljárása, a kik ezen vádat oly könnyen kikiáltják a világba. Helytelen az alkotmányos szempontból. Mert ha egyszer — mitől isten óvjon — ismét oly idő következnék, hogy az abszolut hatalomtól kellene félteni alkotmányunkat és a magyar parlamentnek az a feladat jutna, hogy a hatalommal szemben védelmezze az alkotmányt, vajjon nem hivatkozhatnának-e arra ellenfeleink, miszerint alkotmányos parlamentáris viszonyok között a magyar ellenzék kijelentette, hogy a magyar parlament többsége nem a nemzeti akarat kifejezése, mit akarsz tehát te többség a nép jogainak hangoztatásával? A te akaratod, nem a nemzet akarata, a nemzet volt akarata az abszolutizmust akarja! (Tetszés a jobboldalon) És ha, továbbá oly beszédeket hallunk, a milyent Horánszky mondott, és a milyen az ellenzék részéről már többször hallható volt, hogy a politikai függetlenség egyértelmü az ellenzékkel s annak a ki a kormány elveit vallja, már ipso facto meggyőződése őszinteségét és önállóságát kétségbe lehet vonni: nem látják be, hogy e beszédek a parlamentáris kormányrendszer erkölcsi és észszerüségi alapjait ingatják meg, hogy azoknak logikai következése az anarchiára vagy az abszolutizmusra vezet; mert ha igaz az, hogy mindazoknak, a kik a kormánypárton vannak meggyőződéseik becsületessége esik kétség alá, akkor parlamentáris módon erkölcsi és észszerü alapon kormányozni lehetetlenség (Zajos helyeslés jobbfelől.)

Áttérve a liberálizmus kérdésére, reflektál Herman Ottóra, a ki gunynyal illette a kormánypártot azért, hogy mer 1848-ra hivatkozni. A szónok erre azt válaszolja, hogy eddig a közjogi kérdés állott előtérben, melynek tekintetében a szélső baloldal a 48-ra hivatkozott, a kormánypárt nem; ez a 67-re hivatkozott. Most ezen közjogi kérdések inkább háttérbe szorultak és a mikre nézve a pártok közt egyetértés uralkodott, a szabadelvü belreformok vannak sokoldalról megtámadva. Ezen megtámadások ellen a kormánypárt is hivatkozhatik a 48-ra, hivatkozhatik legalább oly joggal, mint azon párt, mely a 48-ból mint politikai jelszóból magának privilegiumot szeretne csinálni. (Igaz! Igaz! a jobboldalon.) A szónok hosszasan foglalkozik a liberálizmus kérdésével, s azt bizonyitgatja, hogy a kormánypárt mindig közelebb volt a liberálizmushoz mint az ellenzékek; hivatkozik az ipartörvény s a középiskolai törvény tárgyalására, a házassági törvényjavaslat sorsára.

Beszédét igy végzi: És ezért joggal utasithatjuk vissza az önök vádjait. Egy oly korban, a melyben a közszellem kezd elhidegülni a liberálizmus iránt, melynek ellenfelei napról-napra szaporodnak, melyben az a két állam, a melytől mi a legtöbb politikai impulzust kapjuk, Ausztria és Németország épen nem liberális pártok által kormányoztatnak, egy oly korban, a melynek a liberálizmusnak legszükségesebb, legfontosabb vivmányait már nem megalkotni, hanem csak fejleszteni jutott feladatául, oly ellenzékkel szemben, a melynek egyik része saját kebelében is alig tudott az antiliberális elemekkel megküzdeni, s csak nem rég, a választások előtt kibocsátott manifesztumokban kénytelen volt ezeknek koncessziókat tenni, mig másik része egy nem liberális párttal nyiltan szövetkezett, oly ellenzékkel szemben, a melynek elkeseredett választási hadjárata semmi egyebet nem eredményezhetett, mint azt, hogy az ő rovásukra megszaporodott számmal jöttek a házba oly pártelemek, a melyek minden liberálizmus nyilt ellenfelei, (Igaz! Igaz! jobbfelől.) ilyen helyzetben mondom és ilyen korban egy párt, a mely a szabadelvüség ügyét végkép megrontani nem akarja, nem fog a merész és rohamos aggresszió terére lépni, hanem fog — bár ezt Mocsáry képviselő ur hibáztatja — megfontoltan haladni, és óvatosan alkotni, (Ugy van! jobbfelől.) hogy ha messzire előre nem is viheti, legalább fentartsa és megőrizze azon zászlót, a mely alatt nemzetünk legszebb küzdelmeit vivta és fogja vivni még sok ideig és a melyet, ha mi elejtettük, önök felemelni soha nem fognak. (Élénk zajos helyeslés jobbfelől.)

Miután a bizottság válaszfelirati javaslata ezen politikának ad kifejezést, miután az ezzel szemben beadott ellenjavaslatok vagy semmi nevezetesebb elvi eltérést nem tartalmaznak vagy fenyegetik a közjogi alapot vagy veszélyeztetik a felekezetek egyenjogusagát és békéjét, én ismételve ajánlom elfogadás végett a t. háznak a bizottság felirati javaslatát. (Élénk éljenzés jobb felől.)

Irányi Dániel a következőkben adja elő zárbeszédét:

Visszaélnék a t. ház türelmével, ha mindazon ellenvetésekre, melyek részint az általam benyujtott válaszfelirati javaslat, részint az annak támogatására elmondott beszédem ellen tétettek, felelni akarnék, vagy ha birálat alá akarnám venni, mindazon helytelen hibás mondatokat, melyeket a jelen vita folyamán hallani alkalmam volt, különösen a mai napon is, s a melyek eddigelé meg nem czáfoltattak. Azért csak is azokra fogok kiterjeszkedni, a melyek vagy magokban természetöknél fogva fontossággal birnak, vagy a melyek azért érdemelnek különös figyelmet, mert azoknak állása vagy azoknak tekintélye, a kiktől erednek, ezen figyelmet megkövetelik.

De mielőtt beszédem ezen részébe bocsátkoznám, engedje meg a t. ház, hogy azon válaszra tegyek megjegyzéseket, melyet a skierniewicei találkozás tárgyában a t. miniszterelnök ur hozzá intézett interpellácziómra a jelen vita folyamában nyerni szerencsés voltam. (Halljuk!) E válasz lényege körülbelül igy hangzik: Oroszország hozzájárult azon békeszövetség czélzatához, a mely Ausztria és Magyarország egyrészt, másrészről Németország közt fenáll, s a melynek egyéb czélja, mint a békének fentartása és biztositása nincs, s ezen hozzájárulást az illető fejedelmek és azok minisztereinek személyes találkozása nyilvánossá tette és megerősiteni kivánta a nélkül, hogy Oroszország egyuttal ezen kettős szövetségbe belépett, illetőleg felvétetett volna, a mely már régibb idő ota fennáll Németország és a mi monarchiánk közt, mely irott szerződésen alapul s a nélkül, hogy Skierniewicén a hozzájárulás irásba foglaltatott volna. Ez volt, gondolom, a miniszterelnök ur válaszának a veleje, mellőzve mindazt, a mit az osztrák sajtónak támadásai következtében magyarázatul elmondani szükségesnek látott.

A béke fentartása s amennyire lehet állandósitása minden hazafinak fővágya, főkivánsága, tekintet nélkül arra, hogy egyikünk, másikunk miképen érez ezen vagy azon nemzet és kormánya iránt, mert politikában és nemzetközi viszonyokban nem rokon — vagy ellenszenvre kell hallgatni, hanem a jog és igazság mellett egyedül a

---

A TITOK.

5 (Folytatás.)

(Egy ügyvéd elbeszélése.)

— Ha holnap délelőtt tizenegy órakor elfárad irodámba, meg fogom önnek mutatni azt az embert, a ki Roland Northwickot meggyilkolta.

Mr. Sharpe hátrahőkkent.

— Mondja meg, hogy hol találhatom, viszonzá, s a vasperecz még az éjjel a kezén lesz.

Haboztam. Visszariadtam attól, hogy megmondjam neki, kit terhel gyanum.

Nem könyörületből tettem; de még egy alkalmat kivántam adni Wilsonnak arra, hogy magát esetleg igazolja.

— Nem, felelém. E pillanatban még a nevét sem mondhatom meg. A dolgot a magam módja szerint kell elintéznem. Az illető, semmit sem gyanitva, holnap délelőtt eljön irodámba. Akkor azután megmutatom őt önnek s ön azt fogja cselekedni, a mit jónak lát.

Mr. Sharpe megigérte, hogy ugy fog tenni, a mint kivántam s én magára hagytam, hogy — kétségkivül a fölveendő jutalomról álmodozzon.

Fáradt voltam bár, keveset aludtam ez éjszakán. Folyvást a holnapi kinos dolgokon töprengtem.

Ekkor, félálom és ébrenlét közt, egy bántó gondolat szállott meg. Azt képzeltem el magamban, hogy Wilson egy vagy más okból megsejtette gyanumat s holnap már el sem jön az irodába.

Ez a gondolat olyan erős benyomással volt reám, hogy fölkeltem, azzal az elhatározással, hogy rögtön visszamegyek Mr. Sharpehez, megmondok neki mindent, a mit tudok s azonnal elfogatom Wilsont, hogy az igazságszolgáltatást ki ne játszhassa.

Amint azonban józan eszem csakhamar visszatért, beláttam, hogy Wilsonra nézve teljes lehetetlenség a gyanakvás. Visszafeküdtem az ágyba s elhatároztam, hogy minden ugy fog történni, a mint előbb megállapitottam.

De azért mégis szinte meg voltam könnyebbülve, mikor másnap reggel irodámba lépve, Wilsont szokott helyén láttam.

Változatlan, nyugodt udvariasságával köszönt. Nem vitt rá a lelkem, hogy köszönését fogadjam.

Félrefordultam s besiettem szobámba, melynek ajtaja a tulsó oldalon volt. Gépiesen bontottam ki leveleimet, izgatott lelki állapotomban nem is ügyelve tartalmukra.

Csupán egy dologra voltam képes gondolni: nem járok-e, végre is, rossz uton?

Lehetséges-e, hogy ez a nyugodt, komoly, szelid beszédü ember, ki ott ül a másik szobában, a legaljasabb, legborzasztóbb bűntények egyikét követte el?

Csaknem azt kivántam már, hogy bár igaz lenne mult éjjeli aggodalmam, s Wilson bünösségéről szökése győzne meg végkép.

Pár percz mulva az ajtó megnyilt s Wilson belépett.

Egy csomag iromány volt a kezében, s ezeket átfutva, igy szólt hozzám:

— Ha ráér, Mr. Maitland, több dolog iránt tennék kérdést.

Összeborzadtam, a mint hangját meghallottam; de a mint ott állt előttem, nyugodt külsejével, láthatólag az ügyiratokba mélyedten: képtelenségnek látszott az a föltevés, hogy ez volt az az ember, ki, szivében pokoli boszuval, belopózott a Roland hálószobájába; hogy ezek a fehér ujjak, melyek most egy ártatlan tollszárat fogtak, annak a késnek a nyelét szoritották, mely szegény barátomnak a szivébe furódott.

De a habozás és bizonytalanság ideje már elmult. Egy óra mulva itt lesz Sharpe, hogy prédáját tőlem követelje; s a mig ő el nem jön, James Wilsont egy pillanatra sem szabad szemem elől elbocsátanom.

Fölálltam, odamentem az ajtóhoz, bezártam és zsebembe tettem a kulcsot.

Azután visszaültem helyemre s közelembe intettem Wilsont egy székre.

Szokatlan eljárásom — ugy képzelém — zavarba hozta — egy árnyalattal sápadtabb lett, mint rendesen; de nem szólt.

Utóbb, hidegvérrel gondolkozva e dolgon, számtalanszor csodálkoztam esztelenségemen, hogy ily módon önszántamból zárkóztam össze egy olyan emberrel, a kit gyilkosnak hittem — olyan emberrel, a ki folyvást el lehetett készülve az ilyes meglepetésekre, s a ki az én életemmel édes keveset örödhetett.

De kettőnk közül én voltam az erősebbik, habár az idősebbik is. Wilson magas termetü volt ugyan, de sovány egészen a vékonyságig, s bizonyos voltam benne, hogy birokban legyürném.

Undort, utálatot gerjesztett bennem, de félelmet nem.

Kérdően pillantott rám.

— Mr. Wilson, mondám, — ön nem régiben azt hitette el velem, hogy nőtlen. Azóta meggyőződést szereztem arról, hogy neje 1870. február havában lhalt.

Wilson, ki éles eszével azonnal fölfoghatta, hogy én ezt nem egyszerü szemrehányáskép mondom azért, mert házaséletét előttem eltitkolta, egyszerüen csak igenlően intett.

— Ugy tudom, folytatám, hogy neje 1870. február 22-én halt meg — két nappal azután, hogy Roland Northwickot meggyilkolva találtuk.

Midőn ez utolsó szavakat mondottam, Wilson már tudta, hogy mi lesz ebből — láthattam az arczáról.

— És, — fejezém be, — bizonyos tényekből, melyek tudomásomra jutottak, azt következtetem, hogy ön, ha maga nem szurta agyon, tudja, hogy ki volt a gyilkos . . .

Wilson fölállott.

Teljesen nyugodt volt, s szokott csöndes hangján viszonzá:

— Megőrült, Mr. Maitland, hogy épen én ellenem emel ilyen vádat? A nélkül, hogy czáfolgatásával fáradnék, azt kérdem öntől, mint jogásztól és eszes embertől, hogy mi okom lehetett volna ilyen bűntény elkövetésére?

— Roland Northwick a halálát megelőző napon intő levelet kapott egy nőtől — egy asszonytól, kinek a férjét ő kétségkivül megbántotta. A legutóbbi napokig e nő neve ismeretlen volt. Most azonban annak a különös irásnak egy másikkal való összehasonlitásából, a melyről tudom, hogy az ön neje irta: azt is tudom, hogy azt az intő levelet az ön neje küldte.

James Wilson, aláváló gyilkos! Napja elérkezett! Máris följelentettem önt, s a rendőrség nemsokára itt lesz.

Wilson szótlanul ült egy darabig. Erősen szemmel tartottam, el lévén készülve arra, hogy vádam menekülési kisérletre fogja inditani.

De ilyesmi, ugy látszik, eszébe sem jutott. Pár pillanat mulva rám emelte szemét, s nyugodt hangon mondá;

— Nem igen lehet jártas a büntető törvényben, Mr. Maitland, ha azt gondolja, hogy akadhat olyan angol esküdtszék, a mely valakit két kis irás-töredéknek a képzelt hasonlatossága miatt elitélne. De következtetése erősebb alapon nyugszik, mint törvénytudománya — én öltem meg Roland Northwickot.

E vallomás vakmerősége, a hang, melyen elmondta, mintha életének valami jelentéktelen körülményéről volna szó, annyira meglepett, hogy csak rábámultam s felkiáltottam:

— Gyilkos! Gonosztevő!

(Vége következik.)

hazának a nemzetnek érdekeit kell szem előtt tartania. De midőn e szerint a külügyi vezetésnek emlitett tényét helyeslem, van a t. miniszterelnök ur válaszában egy pár mondat, melyre mindenesetre megjegyzéseket kell tennem. Egyik mondat az, hogy a t. miniszterelnök ur örömmel üdvözölvén kezdettől fogva a Németország és monarchiánk közt létező benső viszonyt, a mit hivatalos állásában indirekte tehetett arra, hogy ezen viszony minél bensőbbé váljék, azt tenni kötelességének tartotta. A mi csekélységet tehetett, ezek voltak a t. miniszter urnak szavai, azt tenni kötelességének tartotta. A szerénység mindenesetre dicséretes tulajdon még a miniszterekben is, csakhogy nem akkor, midőn hivatalos állásuk, hivatalos kötelességük, vagy az általuk képviselt ország rovására történik. Ha a magyar kormány nem sokat gondol azzal, hogy a közös külügyminiszter kit nevez ki Jocohamába vagy Larnacába konzulnak, ha közönyös előtte, hogy kit nevez ki valamely követséghez alárendelt helyzetbe, azt természetesnek találom, feltéve, hogy mindamellett gondot visel arra, hogy a magyarok ne mellőztessenek, hogy ők is tekintetbe vétessenek. De hogy a békének bensősége Magyarország, illetőleg monarchiánk és Németország közt ilyen közönyös dolog lehessen, azt ugy hiszem, sem a t. miniszterelnök ur, sem senki más nem fogja állitani. A békének, a Németországgal fennálló benső viszonynak fenntartása, megszilárditása Magyarországnak egyik legfontosabb érdeke. Ahhoz tehát csak igen csekély mértékben járulni, hogy ezen benső viszony fenntartassék és fönnmaradjon, az — bocsánatot kérek — mulasztás a magyar kormány részéről, miután a 67. 12-ik t.-cz. szerint is a magyar kormány köteles a külügyek vezetésébe befolyni, s miután ugyanazon törvény világos szavai szerint a közös külügyminiszter csak a két állam kormányának egyetértésével vezetheti a diplomácziát. Ha tehát nem puszta szólásforma volt, a mit használt a t. miniszter ur, azon csekély befolyás, mit ezen viszony fentartására, fennmaradására gyakorolt, akkor én a t. kormány eljárását hibáztatni volnék kénytelen.

Továbbá azt mondta a t. miniszterelnök ur, hogy annak, hogy három olyan hatalmas állam és annak kormánya arra egyedül, hogy a békét mindenkivel szemben fentartsa és megvédje, minden hazafinak csak örülnie kell. «Mindenkivel szemben,» ez tehát annyit tesz, hogy a három hatalmasság ne csak egymással szemben vállalt kötelezettséget a béke fenntartására, söt nemcsak azon esetre vállalta el ezen kötelezettséget, hogy ha egyiknek, másiknak jogai vagy jogos érdekei sértetnének, hanem általán fogva minden eshetőségre. Ez oly európai dictaturát jelent, ez oly fenyegető lenne még az egyes nemzetekre is, a melyek netalán saját kormányuk elnyomása ellen felkelni akarnának, hogy az valóban azon boldogtalan emlékü szent szövetségre kellene, hogy emlékeztessen. En mindamellett, mert ha nem csalódom, a t. miniszterelnök ur e szavakat is irásból olvasta fel. (Tisza Kálmán miniszterelnök tagadólag int.) — nekem ugy tetszett, mintha a t. miniszterelnök ur feleletének ezen részét olvasta volna.

Csanády Sándor: Hiába csóválja fejét! (Élénk derültség.)

Irányi Dániel: Ha nem, annál jobban szeretem, mert akkor a t. miniszterelnök urtól függ kijelenteni, hogy ezen szavak nem a közös külügyminiszternek irott, megfontolt nyilatkozata, hanem saját magának, a rögtönzés hevében talán nem eléggé megfontolt szavai voltak. (Helyeslés és tetszés a szélsőbaloldalon.)

A t. miniszterelnök ur biztositott arról, hogy Skierniewiczén semmiféle alakban irott szerződés nem létesült. De egyuttal tudtunkra adja azt is, a mit én legalább eddig nem tudtam, hogy igenis Ausztria és Magyarország, másrészről Németország közt irott szerződés létezik, a minek egyébiránt czélja igen dicséretes: a békének fentartása és biztositása. Ha ez ugy van, ha e szerződésnek egyéb czélja nincsen, akkor nem forog fenn semmi akadály, hogy ezen szerződés szövegét is közölje a törvényhozással, a szerződést magát a ház asztalára letegye, a mit én ezennel kérek. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) Mindenesetre pedig addig, a mig az általam most felhozott nehézségekre nézve megnyugtató felvilágositást nem nyerek, nem nyilatkozhatom arra nézve, vajjon tudomásul veszem-e a t. miniszterelnök urnak válaszát, vagy pedig annak tárgyalására fogok időt kérni.

Es evvel most átmegyek beszédem tulajdonképeni tárgyára, azon ellenvetésekre, melyek, mint mondám, részint az általam benyujtott felirati javaslat, részint pedig beszédem egyes tételei ellen felhozattak. Es itt is mindenekelőtt a miniszterelnök urral találkozom, a ki beszédemnek több része ellen szives volt kifogásokat tenni. Az én első beszédemben jelesül megemlékeztem arról, hogy a t. miniszterelnök ur nem egyszer, de többször sajnálatát fejezte ki azon, hogy nem létezik az országban más párt és nem létezik férfi, — a mely párt a szabadelvü pártot, a mely férfi őt magát a kormányon felválthatná. A t. miniszterelnök ur azt méltóztatott felelni, hogy arra nem emlékezik, hogy azt is mondotta volna, miszerint sajnálja, hogy nincs férfiu a ki ő helyette a kormány gondjait átvehetné; azt azonban igenis elismeri, mondotta, hogy sajnálja, hogy nincsen elég nagy, elég tömör párt, mely a mostani többség helyett átvehetné az ügyek igazgatását. Hát én megvallom, nem néztem utánna a naplóban, és miután a miniszterelnök ur azt mondotta, hogy nem emlékszik, én hivebbnek hiszem az ő emlékezetét, és ennélfogva nem insistálok annak, hogy a mit mondott, azaz egyes férfiakra is mondani méltóztatott; fennmaradt ennélfogva csak is azon sajnálkozása, hogy nem létezik az országban más párt, mely a mostani többséget felválthatná, és miután én ezen sajnálkozásához a miniszterelnök urnak azon észrevételt kapcsoltam, hogy csodálatos, hogy a ki sajnálja, hogy nem létezik párt, mely a mostani többséget felválthatná, még is mindent elkövetett arra, hogy ezen óhajtása teljesedésbe ne menjen, hogy az ellenzék többségre ne vergődhessék, erre a miniszterelnök ur azt feleli, hogy ő ebben ellenmondást nem lát, és ő nem ismer olyan pártembert, hacsak nem áruló, a ki azt akarná, hogy azon párt, melyhez maga is tartozik, kisebbségben maradjon. Ugy látszik, t. ház, hogy nem egy könyvből tanultuk a logikát; mert én igenis látok abban ellenmondást, ha valaki a felett sajnálkozik, hogy nincs az országban más párt, mely a mostani többséget felválthatná, azonban minden módon azon van, hogy ily párt ne is keletkezhessék. (Helyeslés a bal és szélső baloldalon.) Hogy az, a ki valamely párthoz tartozik, minden módon igyekszik, hogy azon párt többségben maradjon, azt igen természetesnek találom, a mit azonban nem tartok természetesnek, ez az, hogy valaki sajnálja, hogy nem létezik más párt, a mely átvehesse a kormányt, de mindent elkövet, hogy ezen óhajtása teljesedésbe ne menjen.

A t. miniszterelnök ur a választási visszaélésekre menvén át, azokat nem tagadta, csak azt állitotta, hogy ily visszaélések, vesztegetések nemcsak a kormánypárt, hanem az ellenzék részéről is történtek. Hát az mentség? Hát a bün, a bünös cselekmény megszünik büntetendő cselekmény lenni azért, mert nagyobb arányokat vett? Hát a miniszterelnök ur vagy belügyminiszter arra tett esküt, hogy akkor nem fogja végrehajtani a törvényeket, ha azok bizonyos nagyobb arányokban nyilatkozó büntettekre fognak vonatkozni, vagy azért nem hajtotta végre a törvényeket, mert különös kegyelettel, kimélettel akar viseltetni az ellenzék iránt? Nem, hanem azért nem sujtotta az ellenzéket is, ha csakugyan az ellenzék soraiban is merültek fel ilyen visszaélések, nehogy kénytelen legyen a maga pártjában nyilatkozó vesztegetéseket is megbüntetni, mert sokkal inkább óhajtotta azt, hogy ám ne büntettessenek sem ezek, sem azok, semhogy világosan azt mondhatta volna a közvélemény: a miniszterelnök ur csupán az ellenzéket akarja sujtani, a maga barátait pedig büntetés menten hagyta. Ugy tett a miniszterelnök ur, mint azon férj, a ki folyton hütlenséget követ el és elnézi, ha felesége némelykor egy kis kaczérkodást megenged magának. Mert hogy az ellenzék soraiban, ha történtek is visszaélések, azok mindenesetre csekélyebb mértéküek lehettek, mint a sokkal nagyobb pártban, azon pártban, melynek a hatóságok is legnagyobb részt szolgálatában állottak, azt nem szükséges bizonyitani. Pedig, hogy a hatóságok legnagyobb része kormánypárti, az világos, hiszen az ellenzéki hatóságokat ujjainkon számithatnók fel, következőleg a tisztviselők legnagyobb része is a kormánypárthoz tartozott. Csakhogy ebből nem az következik, a mit a miniszterelnök ur a multkor állitott, hogy azért tartoznak a kormánypárthoz, mert azon elvek igazságáról vannak mélyen meggyőződve, melyeket a kormány és annak pártja vall, hanem tartoznak a kormánypárthoz, mert a főispán kezében van nemcsak a kijelölési, hanem a fegyelmi jog is, ennélfogva bármely véleményben volnának különben, természetes, tartoznak, hogy kenyeröket el ne veszitsék, a kormányt támogatni a választásoknál. (Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.)

Azt kérdezte a miniszterelnök ur, hogy mit mondtunk volna, ha ő a választásokba beavatkozik. Az attól függ, hogy miként avatkozott volna be a miniszterelnök ur. Ha azon hatóságok körébe nyult volna, a melyek a törvény szerint tőle függetlenek, mint például a bizottságok, választási elnökök, akkor kétségkivül helyteleniteltük volna, de ha a választási visszaélések ellen, melyek a belügyminiszter és illetőleg az igazságügyminiszter körébe tartoznak, annak idején erélyesen rendelkezett volna és a választókat a visszaélésektől megóvja, akkor nemcsak hogy nem helyteleniteltük volna, söt dicsértük volna eljárását.

A t. előadó ur azon tényből, hogy a mi soraink egy kis mértékben megfogytak, azt következtette, hogy a nemzet minket elitélt, ellenben nekik igazat adott. Hát t. előadó ur, méltóztassék elhinni, hogy oly presszióval szemben, a minővel mi voltunk kénytelenek megküzdeni a visszaélések ellen, oly presszióval szemben az is valóságos csoda, hogy annyian vagyunk, a mennyien vagyunk; (Igaz! Ugy van! szélső balfelől.) abból ne méltóztassék himet varrni magának, mert azt egyenesen önök ellen lehet forditani. (Ugy van! a bal és szélső baloldalon.)

A t. tuloldalnak egyik szónoka, Busbach Péter ur szemünkre vetette, (halljuk!) hogy be nem érve azzal, hogy saját kerületeinkben igyekeztünk a választókat magunk számára megnyerni, más kerületekbe is elmentünk, mint ő mondja proczessziókepen vándoroltunk és vádolt azzal, hogy ezen vándorlásaink közben a választókat izgattuk és ez által az erkölcsöket megrontottuk.

Hát az, t. képviselő ur, igenis való, hogy mi, a hova hittak és a hova csak mehettünk, el is mentünk (Helyeslés a bal- és a szélső baloldalon), de hogy törvénytelen dolgokat mondottunk volna, hogy bujtogattunk volna, azt határozottan tagadom. (Helyeslés a bal- és a szélső baloldalon.) Mi felvilágositottuk a népet, lerajzoltuk az országnak mostani helyzetét és felhivtuk polgártársainkat, sorakozzanak zászlóink alá, hogy a bajokon segithessünk. De ez mind törvényes törekvés, a melyet fönhangon, a melyet emelt fővel be lehet vallani. (Élénk helyeslés és tetszés a bal- és a szélső baloldalon.) Törvénytelen izgatásokat mi nem követtünk el, különben is azokat a hatóságok, a melyek nem a mi pártunkhoz tartoztak, nem is engedtek volna meg. (Igaz! Ugy van! a bal és szélső baloldalon.)

A t. képviselő ur e szerint, midőn nekünk azért szemrehányást tesz, hogy mi országszerte igyekeztünk polgártársainkat felvilágositani, magát ezen tényt, magát a felvilágositásra való törekvést hibáztatja. Akkor ő neki, hogy következetes legyen, követ kell dobni az apostolokra, kik az ókorban, mesterük szavát követve, mentek az egész világba, hogy tanitsanak minden népeket és hibáztatnia kell mai nap is a téritőket, kik hitük terjesztése végett a legvadabb országokba, a legvadabb népek közé mennek.

Azok a hit, a vallás terjesztése végett fáradoznak és teszik ki magukat veszélyeknek, mi politikai hitvallásunk érdekében teszszük ezt, (Ugy van! a bal és szélső baloldalon.) a mely politikai hitvallás nem kevésbbé szent, nem kevésbbé magasztos, a mi a világi és országos dolgokat illeti, mint szent és magasztos azon hit, mely a felsőbb, a tulvilági életet tartja szem előtt. (Tetszés a bal és szélső baloldalon.)

Önök az igaz, nem szoruttak arra, hogy önmaguk járják be az országot; önöknek vannak ügynökeik amott helyben; (Ugy van! a bal és szélső baloldalon.) a főispánok és segédeik, a szolgabirák, a tanfelügyelők, (Igaz! Ugy van! a bal és szélső baloldalon. Felkiáltások: Az adófelügyelők!) az adófelügyelők. Mi magunk voltunk a hittéritők; mi magunk biztattuk, magunk világositottuk fel a népet a hit igéjével, élőszóval. Önöknek szószéke a hordó, (Ugy van! a szélső baloldalon) önöknek evangeliuma a közösügy, (Ugy van! a szélső baloldalon.) önöknek gyóntató czédulája a bankó. (Ugy van! a szélső baloldalon.) Igen is, mi hirdettük az igét, a 48-iki törvényeket és azoknak pártolására felszólitottuk a népet, azon igéket, azon törvényeket, melyeket jellemezni, dicsőiteni t. képviselőtársam Horvát Boldizsár is jónak látott. Csakhogy az ő jellemzése nem volt hü, az ő dicsőitése nem volt teljes.

Ő ugyanis azt állitotta, hogy a 48-iki átalakulás teljesen szakitott a multtal. Én, mikép már t. képviselőtársam Thaly Kálmán is, ezen felfogást nem tartom helyesnek. A 48-iki törvények nem szakitottak teljesen a multtal. Hallgatva arról, hogy fenmaradt a főrendiház maga régi szerkezetében, csak azt emelem ki, hogy a 48-iki törvényhozás az önkormányzatot nem csak meg nem döntötte, hanem kijelentvén, hogy a megyék az alkotmánynak védbástyái voltak, azokat továbbra is, bár átalakitva, fentartani akarná. (Igaz! Ugy van! a szélső balon.)

De dicsőitése, mondom, sem volt teljes. A t. képviselő ur ugyanis csak azon részét dicsérte, magasztalta, mely a jogegyenlőségre vonatkozik. Hogy e részben teljesen egyetértek a t. képviselő urral, azt szükségtelen mondanom. Csakhogy engedje meg, hogy figyelmeztessem, hogy a 48-iki vivmányok nemcsak a jogegyenlőséget, nemcsak a demokracziát jelentik, hanem jelentik egyuttal Magyarországnak önállóságát. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) A 48-ki törvényhozás nemcsak szabad polgárokat, hanem szabad országot is adott. (Ugy van! Tetszés a szélsőbaloldalon.)

Ez a 48-iki hagyomány. És e hagyománynak mi vagyunk letéteményesei, nem ön és nem önök. (Ugy van! Ugy van! Tetszés a szélső baloldalon.) Bármit mondjanak szóval, bármit mondjon az előadó ur, bármiként dicsekedjék azzal, hogy ők az igazi 48-ok, e hagyománynak őrei mi vagyunk és meg fogjuk őrizni azt nemcsak az idegenek, meg fogjuk ezt őrizni önök ellen is. (Ugy van! Ugy van! Tetszés a szélsőbalon.) Meg fogjuk őrizni mindaddig, mig eljön az idő, hogy vagy magunk, vagy ha már nem leszünk, fiaink át fogják azt adni hiven, sértetlenül, egy uj nemzedéknek, (Zajos tetszésnyilvánitások és tapsok a szélső baloldalon) át fogják adni az erejének öntudatára felébredt, szabaddá lett nemzetnek. (Zajos helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Igy gondolkodván, természetes, hogy nem fogadhatván el egyiket sem ama válaszfelirati javaslatoknak, melyek más pártoktól erednek, kérem a t. házat, méltóztassék azt fogadni el, melyet barátaim és a magam nevében én adtam be. (Zajos és hosszantartó éljenzés és taps a szélsőbaloldalon.)

Apponyi Albert gr. zárbeszéde igy hangzik:

Ezen hosszu és a dolog természete szerint sokféle kérdésre és megjegyzésre szétágazó vita végén azt hiszem, senki sem fogja tőlem várni, hogy az ellenem és azon párt ellen, melyhez tartozni szerencsém van, felszólalt képviselő urak mindenikének megjegyzésére külön-külön reflektáljak és nem fogja azok egyike sem az iránta kötelés figyelem megsértésének venni, ha ez nem történik. Meg fogja nekem bocsátani a t. előadó ur is, ha nem követem, különben nagy hatást keltett zárszavainak terére sem, mert én t. ház az öndicsőitésnek sem mint egyén, sem mint pártember barátja nem vagyok. (Helyeslés a baloldalon.) És ha a t. előadó ur azt fejtegeti, hogy mi az, a mire mi semmi körülmények közt sem volnánk képesek, a mire pedig önök a tuloldalon igenis képesek, evvel szemben t. ház nincs szavam és nincs válaszom. Mert, hogy mi mindenre volnánk esetleg képesitve, arról ma még nem itélhet senki, mert ezt csak a tett mezején lehet bebizonyitani. Arra nézve pedig, hogy önök mire képesek, erről szólni nem szükséges, mert ennek megitélésére az önök tettei elégségesek. (Zajos helyeslés és taps a bal és szélső baloldalon.)

A vita egyes mozzanataival folytatható polemiától ezuttal általában tartózkodni fogok, a mi nem zárja ki azt, hogy itt-ott, hol a tárgy rokonsága magával hozza, egyik-másik képviselő urnak némely megjegyzéseit ne érintsem. De kivételt kell tennem a miniszterelnök urra nézve és pedig különösen mai beszédének azon részével szemben, mely reám, illetőleg a tegnapelőtt köztünk lefolyt intermezzóra vonatkozik. (Halljuk.)

A t. miniszterelnök ur kétségbevonja az én verseczi tudósitásaim hitelességét. Ő azt állitja, hogy az a gyülés mely az általam felmutatott szerb nemzeti szinü falragaszokkal egybehivatott, csak azon czélból tartatott, hogy a verseczi összes szerb lakosság a kikindai és a becskereki programm egyike mellett állást foglaljon, hogy az a képviselőválasztási mozgalmakkal már csak azért sem állhatott összefüggésben, mert egybehivatott, még mielőtt a választások elrendeltettek volna, hogy ennek folytán én nagyon tévedek, és félre vagyok vezetve, midőn ezt a kormánypárti képviselő kijelölésével összeköttetésbe hozom.

A miniszterelnök urnak határozottan nincs szerencséje Verseczről nyert értesüléseivel. (Derültség a baloldalon.) Most azon állitásom igazolására, hogy ama bizonyos gyülésnek, melyről én sohasem állitottam, hogy képviselőjelölés czimén lett összehiva, — valódi czélja mégis csak a kormánypárti képviselőjelölés volt, legyen szabad a következő tényekre hivatkoznom. (Halljuk!)

Az ellenzék Versecen már márczius utolsó napjaiban szervezkedett és állitotta fel képviselőjelöltjét, még pedig minden nemzetiségi különválás nélkül. Nem a szerbek külön és a németajkuak külön, de az ellenzéki verseczi polgári nemzetiségi különbség nélkül alakultak meg és tüzték ki képviselőjelöltjüket. Az ellenzéki szerbek megnyerése egy uj kanditatura számára, tehát azoknak egybehivása egy uj gyülésre, az ellenzékiek érdekében nem történhetett. Május 14-én, mint a miniszterelnök ur igen helyesen mondja, tartatott meg az a gyülés, melyre az általam bemutatott falragaszokkal történt a meghivás és ezen gyülés fő és vezérszónoka, igaz, a nagykikindai programmhoz való csatlakozást ajánlotta, ajánlotta egyuttal az országos pártok közt a kormánypárthoz való csatlakozást és beszéde végén a következőket mondta, a miket bátor leszek a verseczi kormánypárti hetilapból német nyelven felolvasni, nehogy rögtönzött forditásom hüsége kétségbe vonassék. (Halljuk!) «Uebergehend nun auf die in den Kreisen der nicht serbischen Wähler dieser Stadt rücksichtlich der Kandidatur eines verdienstvollen Mannes herrschenden Stimmung erlaube ich mir Ihre g. Aufmerksamkeit darauf hin zu lenken, dass Herr Alexander von Stojaskovics, gegenwärtig Ministerialrath im Ministerium des Innern — vor Jahren Bürgermeister der Stadt Versecz — seitens der liberalen, nicht serbischen Wählerschaft unserer Stadt als Abgeordneten Kandidat für die nächste Landtagssession in Aussicht genommen wurde und dass unsere Mitbürger deutscher Zunge im bestimmtester Weise ihre Absicht kundthaten in einer gemeinsamen Konferenz Herrn von Stojaskovics zum Abgeordneten-Kandidat zu proklamiren».

Ezek után szónok áttért a nevezett képviselőjelölt, most már képviselő ur érdemeinek jellemzésére és beszédét igy végzé: «Nachdem nun Herr Alexander v. Stojaskovics zu wiederholtenmalen in glänzender Weise den Beweis lieferte, dass er keinen Unterschied der Nationalitäten und Konfessionen kennt, das er auf dem Gebiete, auf welches er übertritt, in einer mit unermüdlichem Fleiss gepaarten Hingebung die Erfüllung seiner Pflicht erblickt, nachdem ferner zahlreiche vitale Interessen unserer Stadt eines mächtigen Beschützers bedürfen, deren er auch in seinem Briefe erwähnt, unsere Verhältnisse und Interessen unserer Stadt daber kennt, aber auch die Kraft besitzt, dieselbe zu beschützen und zu fördern, in Ansehung aller dieser Umstände kann nich darüber nicht mehr im Zweifel sein das auch Sie meine g. Freunde bei der demnächstigen gemeinsamen Konferenz der Candidation des Herrn Alexander von Stojaskovits zustimmen werden.»

Ebből két dolog egészen világos, az egyik az, hogy ezen a gyülésen, habár a falragaszokon nem ez hirdettetett, mint a gyülés czime, kormánypárti jelölt felállitása, illetőleg megengedem, nem a hivatalos állitás, a mellett való hangulat csinálás mindenesetre a főczél volt. (Helyeslés a baloldalon.) És világos az is, hogy a gyülés idején ez a jelölés a verseczi polgárok közt már közbeszéd tárgyát képezte, tehát nem lehet mondani, hogy akkor a képviselőválasztási mozgalmak még egyáltalában meg nem indultak volna, mert még az is világos, hogy az akkori képviselőjelölt ur e tárgyban a verseczi polgárokkal már levelezésben állott. Azt hiszem tehát, hogy csakugyan igazam volt, midőn megjegyeztem, hogy a miniszterelnök ur nem szerencsés Verseczről vett információival, és ennek kapcsán csak egy kérésem van még hozzá. (Halljuk!)

Azt, hogy téves információ által félrevezettetett, nem vehetem rosz néven; megtörténhetik mindenkin, maganembereken, minisztereken is; de azután arra kérém a t. miniszterelnök urat, hogy midőn ily tárgyakról szól, ne méltóztassék oly általánosságban gyanusitólag hozzáfüzni azt a megjegyzést: «tudnék én sok mindenfélét elmondani a verseczi választási mozgalmakra!» Ha tud a miniszterelnök ur sok mindenfélét a verseczi vagy más választási mozgalmakról elmondani, a miről azt hiszi, hogy akár egyes embernek, akár ennek a pártnak előnyére nem válhatik, akkor mondja meg nyiltan, hogy mi az, hogy a megtámadottaknak lehetőségében álljon magukat védelmezni; (Zajos helyeslés balfelől.) de igy egy általános mondatot oda vetni, a melynek tartalma és éle iránt senki tisztában nem lehet — bocsánatot kérek t. miniszterelnök ur: ez nemcsak ahoz a székhez nem méltó, a melyen most ül, de azt hiszem, a bármelyikünk által elfoglalt bármely szerény helyhez sem. (Hosszas és zajos helyeslés balfelől.)

A mi pedig a miniszterelnök ur által felhozott azon egy konkret — nem tudom minek nevezzem, vádnak-e vagy ténynek — állitólagos tényt illeti, hogy ezen verseczi szerb értekezletnek a becskereki programmhoz ragaszkodó, tehát tulzó tagjai az ellenzékhez csatlakoztak volna, evvel szemben bátor vagyok csak arra utalni, a mit ezen inczidenst tárgyaló megjegyzéseimnek mindjárt elején mondottam, hogy az ellenzék német és szerb ajkuakból vegyesen már másfél hónappal azelőtt megalakult volt, még pedig minden nemzetiségi különállás és különválás és minden nem magyar szin használata nélkül.

Ezzel azt hiszem, ezt az inczidenst befejezettnek tekinthetem.

Áttérve most magára a tárgyra, eltekintve a vitában nagy helyet elfoglalt antiszemitizmustól, melylyel ez alkalommal foglalkozni nem kivánok, mert ahhoz a mit e tekintetben megnyitó beszédemben mondottam, hozzá adni valóm nincs, a vitának egyik kimagasló pontját képezte a választási visszaélések kontradiktorius eljárásban folytatott tárgyalása.

A t. miniszterelnök ur ezt a themát megengedem igen ügyesen arra a térre vitte, hogy azt mondotta: «Hisz visszaélések, különösen pedig vesztegetések és ezzel rokon visszaélések történtek mindkét táborban, az ellenzéken ugy mint a kormánypárton, e tekintetben tehát ne csináljunk egymásnak szemrehányást.» Hát én megengedem a t. miniszterelnök urnak, hogy ez igy lehet; megengedem, hogy visszaélések előfordultak ellenzéki választások alkalmával is, és fogok erre később még egy megjegyzést tenni, de most előzetesen legyen szabad arra intézni a t. ház figyelmét, hogy van a választási visszaéléseknek egy egész neme, még pedig az, a mely szerintem a mostani választásokat dominálta, mely azoknak azt a kivételes jelleget adta, a mely Magyarország parlamenti választásainak történetében mindenkor emlékezetes leend s a mely azután kizárólag a kormánynak, a hatalmon levő pártnak felelősségét terheli: ez a hivatalos hatalommal való visszaélés, a hivatalos presszió. (Zajos felkiáltások balfelől: Igaz! Ugy van!)

A t. előadó ur, hogy e tekintetben minket megczáfoljon, egy igen elmés arithmetikai játékot, mert egyébnek nem nevezhetem, tár a t. ház elé. Hivatkozik arra, hogy 92 kormánypárti képviselő választatott meg egyhangulag, hát kinek érdekében — ugy mond — kellett volna ott pressziót gyakorolni, hol egyátalában nem volt ellenpárt? Ámde, t. képviselő ur, nem vonom kétségbe számtételeit, bizonyosan utána nézett, mielőtt felhozta volna, de ezen tüneménynek magyarázata iránt ugy látszik nincs magával tisztában. Azon 92 kormánypárti választás nem szolgálhat annak bizonyitására, hogy ennyi választás minden kormánypresszió nélkül történt. Ez csak azt bizonyitja, hogy a kormánytól és hivatalos pressziótól való félelem . . . (Élénk derültség jobbfelől) bizonyos megyékben már oly fokot ért el, hogy ott ellenzéki, mint képviselőjelölt egyátalában már nem vállalkozott. (Igaz! Ugy van! balfelől.) Ezt, t. ház, tudom — és szivesen szolgálok vele akárkinek — egyes adatokkal is bebizonyitani.

Azután hivatkozik a t. előadó ur arra, hogy oly kevés peticzió adatott be a választások érvénye ellen, a kormánypárti képviselőket illetőleg, miután csak 15 peticzió van. Ezen tüneinek is meg van a maga oka. T. ház, hogy mi ennek az oka, arról meggyőződnének, ha megalkottatnék, de megalkottatnék loyalisan és minden biztositékkal ellátva a kuriai biráskodás iránti törvény, (Igaz! Ugy van! balfelől.) Majd meglátnák, hogy a választások érvénye ellen beadott peticziók száma növekedni fogna. (Igaz! Ugy van! balfelől.) Egyátalán azon sajátságos helyzetben vagyunk e tekintetben t. ház, hogy ha ezt az állapotot a maga általánosságában jelezzük, akkor azt mondják nekünk: tessék konkrét adatokat felhozni; ha konkrét adatokat, eseteket hozunk fel, miután természetesen mindazt, a mi történt, már az időre való tekintetnél fogva sem lehet itt elmondani, azt mondják: ezek kivételes esetek, ezekből nem lehet általános állapotokra következtetést vonni. (Tetszés balfelől.) De miután a t. előadó ur különösen azt emelte ki, hogy az mind mesebeszéd, a mit Horánszky t. képviselő társam a személyes szabadság, söt a küszöbjognak megsértésére nézve mondott, bátor leszek egy pár felvilágositó adatot felhozni, mely adatok mindegyike — más adatokkal nem is élnek e házban — oly megbizható férfiaktól ered, a kik az azokban foglalt állitásokért jótállást vállaltak.

Történt egy megyében, hogy a választást megelőző pünkösd napján a megyei alispán összehivta a választókat és a szolgabiró kiséretében körükben megjelenvén, azzal fenyegette őket, hogy ha ellenzéki jelöltre szavaznak, majd megtánczoltatja őket. «Ezen tanácsadás» után (Derültség balfelől.) miután annak, mint egyszerü tanácsnak hatása még sem bizonyult elég erősnek, a jelenlevő községi jegyző az alispánt arra figyelmezteti, — ezt is felhozom, mert az esetet egész loyalitásában akarom előadni a mint történt, hogy a nem választók tömege a választókra pressziót akar gyakorolni, hogy ellenzéki jelöltre szavazzon. Erre az alispán azt mondja: «Jól van, majd küldök katonaságot.» Eddig igen helyes, ily intézkedés ellen semmi kifogásom nem lehet, ha józan attól lehet tartani, hogy ott a békés polgárok jogait esetleges erőszak ellen megvédeni kell; de miután a katonaság oda érkezett, a hatóság nem azon irányban intézkedett, hogy a katonaságot, miután tényleges kihágás még nem történt, kihágások megakadályozására használja fel, hanem a községi jegyző a birót saját hatalmánál fogva felfüggesztette, a mit mellesleg jegyzek meg szintén, és azután tizennégy választót behozatott szuronyok közt a szolgabiró székhelyére és ott a szolgabiró börtönébe bezáratta. A választást megelőző csütörtöki napon a szolgabiró beszólitott az elzárt tizennégy választóhoz és azokhoz azt a kérdést intézte: «akarják-e a jobbpárti tollat elfogadni?» Midőn erre a tizennégy választó egyhangulag nemmel válaszolt, ismét rájok csukta az ajtót. Ezután átkisértették a törvényszéki székhelyre és csak akkor hallották meg, hogy elfogatásuknak az okául adva, mintha a kiszálláskor a szolgabirót fenyegették volna, holott a szolgabiró által a börtönben hozzájok intézett kérdés igen világossá teszi a valódi okot, de még világosabbá azt, hogy a közelebbi napon minden további kihallgatás nélkül szabadon bocsáttattak, akkor ugyanis a választásnak már vége volt, szavazati jogukat nem gyakorolhatták. (Derültség a bal és szélső baloldalon.)

Es minthogy az előadó ur azt állitja, hogy a küszöbjog megsértése csak a regényes fantáziák keretébe tartozik, leszek bátor erre vonatkozólag is adattal szolgálni. Egy ellenzéki képviselőjelölt, kinek szavához gyanu nem fér, előadja hozzám intézett levelében és kezeskedik adatainak hitelességéről, — hogy a választás napján a pártjához tartozó választók egy része saját udvarán idővén, csendőrök jöttek oda és fegyveres erővel akartak behatolni; azonban a háznép erélyes tiltakozása folytán visszavonult. A csendőröknek volt tehát annyi szeméremérzetök, hogy a rájuk bizott törvénysértő tényt nem követték el; de hogy arra megbizást kaptak, az tény.

Egy választás alkalmával egy körjegyzőt a választást megelőzőleg 36 órával, midőn az országuton kocsin járt békésen, mi rosszat sem sejtve, a csendőrök megrohantak, laktanyájukba vonszolták, tettleg bántalmazták, ugy, hogy 6 óráig eszméletlenül feküdt. Ennek a megtámadásnak okát pedig megtudni nem lehetett, de tény, hogy az ellenzék táborához tartozott e körjegyző. De van még egy jeles tény, mely annyival érdekesebb, miután abba a belügyminiszter ur intézkedése is belejátszik. (Halljuk! Halljuk!) Nem oly intézkedés, mely miatt őt alapjában vádolni lehetne, hanem azon szerep, melyet ezen intézkedésben játszik, mutatja, hogy gyakran mennyire félre van vezetve, midőn ily politikai természetü ügyek forognak szóban és mennyire nem fejti ki — és ez már vád alá esik — a kellő erélyt és buzgóságot, hogy részrehajlatlan tudomást szerezzen a tények állásáról.

Történt ugyanis valahol, hogy a választást megelőzőleg, egy szolgabiró kiküld egy egyszerü irnokot egy községbe, melyben az ellenzék igen erős volt. Az irnok kalapján kormánypárti kortestollal foglalásokat eszközölt, állitólag a kincstár jogainak biztositása végett, nyomban kijelentvén, hogy a kik a kormánypárt jelöltjére szavaznak, azoknak a lefoglalt tárgyakat kiadja, tényleg ki is adta, az ellenzékiekét azonban visszatartotta. Ezen szolgabirói kiküldött ur rögtön figyelmeztetve lön, egy véletlenül jelenlevő igen tekintélyes földbirtokos által, kitől e tudósitást vettem, és kinek szavához semmi kétség sem fér, hogy mindenesetre törvénytelen eljárást követ, mert az illetékességtől eltekintve, vagy igazán veszélyeztetve vannak a kincstár követelései, vagy nem. Ha a czim helyes, akkor nem szabad a foglalást feloldani azokra nézve, kik a kormánypártra szavazni hajlandók; ha nem helyes, akkor egyáltalában nem kell foglalásokat eszközölni. (Helyeslés balfelől.) A kiküldött ur azonban erre nem hajlott és a jelenvolt birtokos a belügyminisztert sürgönyileg értesitette a tapasztalt visszaélésről. A belügyminiszter a megye alispánjánál sürgönyileg intézkedett, hogy vizsgáltassa meg az ügyet és tegyen jelentést. Alispán ur jelentése pedig egyszerüen azt tartalmazta, hogy az adófelügyelő ur felügyelete alatt eszközöltettek ezen foglalások a kincstár követeléseinek veszélyben forgása miatt. Arról, hogy miért forog a kincstár követelése kevesebb veszélyben azon választóknál, kik a kormánypártra szavazni hajlandók, mint azoknál, kik az ellenzékre szavaznak, erről a tudósitás nagybölcsen hallgat. (Élénk derültség balfelől.) Nem történt ennélfogva a visszaélés orvoslására semmi. A legközelebbi megyei gyülésen az alispán interpelláltatott a tekintetben, hogy tett-e intézkedést a sérelem megtorlása iránt. Az alispán urnak mentsége nagyon egyszerü volt: A belügyminiszter értesitve volt ez esetről, nem látta szükségesnek bővebb vizsgálatot elrendelni, ennek folytán ő is minden további eljárásnak szükségét nem látta. (Derültség balfelől.) És most még egyet akarok felhozni (Halljuk! balfelől) azon tárgyhalmazból, mely előttem fekszik és ez az egy eset illusztrálja azt, hogy a hatósági pressziónak minden neme közt, mely ezen választások alkalmával oly gyakori volt, tán egy sincs, melyet én országunkra nézve, annak erkölcsi reputácziójára nézve oly sulyosnak tartok, mint azon gyakori visszaélések, melyeket választási elnökök és egyáltalában a választások vezetésével megbizott köztisztviselők elkövettek. (Ugy van! balfelől.) Mert azt hiszem, hogy a visszaéléseknek egyébb nemei, sajnos, előfordulnak más alkotmányos országokban is kisebb, nagyobb mértékben, de ez talán a mi országunk különleges baja, hogy azon férfiak, kiknek loyalitására annál a nagy hatalomnál fogva, melyet a törvény természetszerüleg kezükbe ad, a választási cselekvény hüsége bizva van, hogy ezek igen gyakran evvel a bizalmi misszióval visszaélnek. (Ugy van! balfelől.) Történt, hogy egy választásnak alkalmával egy községi azonossági tanu, kit a törvény értelmében az ellenzéki párt bizalmi férfiai odahoztak, megkérdeztetvén egy választó azonossága iránt, kötelességéhez hiven ezen választó azonosságát tagadta; erre a jelenlevő szolgabiró őt orránál fogva felrántotta a székről és a szavazó teremben a jelenvoltak hahotája közt körülhurczolta és az ajtósarkánál levő helyre állitotta, megtiltván neki egy goromba mondással, melyet nem akarok ismételni, minden további felvilágositást. (Mozgás balfelől.) Hát t. ház, ennyi talán elég az egyes esetek sorozatából, (Felkiáltások jobb felől: Elég! Elég! balfelől és a szélsőbal felől: azt elhiszszük!) nem abban az értelemben elég, a mint önök közbeszólása mutatni látszik, hogy értik, mintha ez ide nem tartoznék, mintha erről a képviselőházban szólni akár nem illenék, akár szükség nem lenne; de elég azért, mert a gyakorolt hatalmi presszió oly annyira elismert dolog, hogy azt hiszem, midőn arról vitatkoznak, volt-e, nem-e, ez csak formalitás, (Ugy van! balfelől!) de vagyok bátor ehez egy megjegyzést füzni. Ezek a dolgok és ehoz hasonlók történnek nagyrészt oly megyékben, a melyeket vegyesajku polgártársaink laknak. Már most, t. ház, tessék meggondolni, ha a megtámadt egyén alárendelt társadalmi helyzeténél, szegénységénél, csekélyebb felvilagosultságánál fogva hallgat is, el is türi a bántalmazást, tessék meggondolni azt a hatást, melyet ily eseteknek sorozata a lakosságnál előidéz. (Igaz! Ugy van! a baloldalon.) Tessék meggondolni azt a tekintélyt, melyet a magyar állameszme ily eljárás által magának szerez, tessék meggondolni a szeretet azon fokát, melyet hatalmukkal ily módon a törvénynyel visszaélő tisztviselők a magyar állam depozitáriusai a magyar állam számára kieszközölnek.

Es ha a t. miniszterelnök ur azt hiszi, hogy neki bizonyos izgalmak ellen, melyek közé talán méltán a nemzetiségieket is sorolja, kivételes rendszabályokra van szüksége, akkor bátor vagyok őt felkérni, hogy mielőtt ő még más kivételes rendszabályokhoz nyulna, ezeket a kivételes rendszabályokat méltóztassék megszüntetni, melyeknek egynehány példányával bátor voltam neki kedveskedni. (Élénk helyeslés és tetszés a baloldalon.)

De visszatérve most a választási visszaélések azon nemére, melyekről a miniszterelnök ur azt állitja, hogy azok nem sajátságai a kormánypártnak, hogy azokat elkövetik egyesek ép ugy az ellenzék, mint a kormanypárt körében. Hát t. ház, bármily abszurdumnak állitsa is ezt a tételt a t. elnök ur, mégis állitom, hogy még ezen visszaélésekért is a felelősségnek nagyobb mérve önöket terheli, a kormányt. Én ezen visszaéléseket nem mentegetem, nem szépitem, akárki követte el. De hogy megtörténnek sok embernél, nem azon szándéknak kifolyása, mint hogyha ő azokat megtenni akarná, de egy — ekkor is helytelen — pressziónak kifolyása, mely alatt áll, midőn az ellenpárt részéről hasonló eszközökkel élnek. És a felelősség ezért terheli első sorban azt a kormányt, mely a törvényt kellő erélylyel, pártatlan erélylyel jobbra, balra, végre nem hajtja és igy meg nem óvja azt, ki az ilyeneket nem szivesen követi el, de a kisértéssel szemben gyenge, hogy ily kisértésnek kitéve ne legyen. (Élénk helyeslés és tetszés a baloldalon.) Különben ám legyen, ám konczedáljuk azt, hogy ily visszaélések előfordulnak minden párt táborában, avval legfölebb — habár ezt sem engedhetem meg — a multra nézve védekezhetik a kormánypárt. De semmi esetre sem következhetik ebből az, hogy a jövőre nézve is visszavetendő azon következmény, melynek mi felirati javaslatunkban kifejezést adtunk, hogy minél előbb erélyes rendszabályt kell alkotni, a törvényt szigoritani, kiegésziteni, a hol kétértelmü megmagyarázni, hogy ily visszaélésnek eleje vétessék. Ellenkezőleg minél általánosabban mutatkozik a baj, annál szükségesebb azoknak a törvényeknek megalkotása, a melyek a választási szabadságot megóvják, a választásoknak biztosságát biztositják. (Élénk helyeslés a bal és a szélső baloldalon.)

Itt csak kitérésképen akarok a t. bizottsági előadó urnak az 5 évi mandátum kérdésére vonatkozólag válaszolni. Ő azt mondja, hogy mi, a kik az 5 évi mandátum eszméjét előbb helyeseltük, most pedig kitérünk a nyilatkozás elől ezen tárgyra vonatkozólag, hogy mi kényelmes szerepet tulajdonitunk magunknak.

Majd megalkotja, ugy gondoljuk mi — az ő feje szerint, majd megteremti ezen rendszabályt a kormánypárt, s akkor meg lesz az, amit mi óhajtunk, mi pedig annak az odiumában nem osztozkodunk.

Berzeviczy Albert: A látszatról szóltam!

Apponyi Albert gróf: Bocsánatot kérek, azt gondolom, ez nem egyéb, mint egyszerü gyanusitás. Mert igazolni ugyan ezt a vádat a t. képviselő ur semmivel sem fogja. (Élénk helyeslés a bal és szélső baloldalon.) En e tárgyra nézve minden kétértelmüséget kizáró szabatossággal nyilatkoztam. En azt mondtam, hogy most is helyesnek tartom az országgyülési cyklus meghosszabbitását, ezt mondottam nem csak itt, de mondottam választó közönségem előtt is. De sokkal fontosabbnak, sokkal sürgősebbnek tartom azon rendszabályok megalkotását, melyek a választások szabadságát és tisztaságát biztositják. Es miután tudom, hogy mi ezeket önöktől elérni sohasem fogjuk, azért nem járulhatok hozzá ezen rendszabályhoz, mely lehetetlenné tenné azt, hogy a választásokban erőszakosságok és visszaélések folytán ejtett hibák legalább rövid idő mulva helyrehozassanak mindaddig, mig teljes biztositékom nincs arra, hogy a rendszabályoknak ezen második sorozata, melyet én előbbre valónak tartok, valóban megalkottatik. Élénk helyeslés a baloldalon.)

Ez, t. ház, gondolom világos és tiszta álláspont, melyhez semmi gyanusitás sem fér. (Élénk helyeslés a balon.) Midőn pedig arra törekszünk, hogy a választási szabadság megőrzésére törvényeink szabatositassanak és kiegészittessenek, akkor legyen szabad azon reményemet kifejeznem, hogy igen t. Horvát Boldizsár képviselő ur, a ki felirati javaslatunknak az állami adminisztráczióra vonatkozó részét szives támogatására méltatta, ezen törekvéseinkben is meg fogja adni a támogatást, mert a ki a szabadelvüségnek lobogóját oly fennen lengeti s a ki a szabadelvüséget tekinti azon mértéknek, melylyel kezében itél kormányok és pártok fölött: annak lehetetlenség nem rokonszenvezni, annak lehetetlen hozzá nem járulni minden oly rendszabályhoz, mely azt a szabadságot megőrizni és biztositani lesz hivatva, mely minden többi szabadságnak, hogy ugy mondjam, szülő anyja és végső biztositéka; a nemzet önrendelkezési jogát. (Élénk helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.)

A ki ezt a kardinális szabadságot tiszteletben nem tartja, azt megengedem, lehet olykor nagyszabásu államférfiu, lehet történelmi alak, — van erre példa, nem kell messze visszamennünk a mult idők homályába, hogy ilyeneket találjunk — de szabadelvü államférfiu sohasem. (Zajos helyeslés a baloldalon.)

De ha vannak nagyszabásu államférfiak, kik nemzetük önrendelkezési jogát nem mindenkor tisztelik: maga azon tény, hogy valaki ebbe a jogba belenyul, még semmikép sem czim arra, hogy nagyszabásu államférfiunak, történeti alaknak tekintessék, (Igaz! Ugy van! a bal és szélső baloldalon.) mert ha vannak néha férfiak, a kik, hogy ugy mondjam, a világtörténet geniusának vezetése mellett nemzetük akaratát elkobozzák, mert egy adott pillanatban ők magasabban állanak nemzetüknél, annak aspiráczióinál, annak felfogás-képességénél, mert jobban megértik, hogy épen akkor mire van hivatva nemzetük mint a nemzete maga. — Viszont igen gyakran előfordul, hogy vannak államférfiak, a kik kénytelenek a nemzeti akaratnak meghamisitásához, az önrendelkezés jognak valamely módon való meggyengitéséhez hozzányulni, mert ők a nemzet hivatásánál, a nemzet közérzületénél kisebbek, és mert ebből az okból, nem nagyságuk miatt, csak ily ferde uton biztosithatják maguknak a nemzet támogatását. (Élénk tetszés a baloldalon.)

Az elsőre a példák a Julius Caesarok, Cromwellek, első Napoleonok, a Bismarckok; a másodikra a példák III. Napoleon, a Walpooleok. Több példát nem idézek. (Élénk derültség és tetszés a baloldalon.)

De egy általános megjegyzést legyen szabad a tételhez füznöm. Nem tettem volna, ha a t. előadó ur, ma mintegy a mi magatartásunk káros következményeiről, féltve a nemzetet, erre nem utal; arra a lehetőségre t. i. a mit én ugyan még lehetőségnek nem tartok, de a mit ő felhozni jónak látott, hogy a nemzetre megint beállhatna oly szomoru idő, midőn abszolut hatalommal kell szemben állnia.

Ilyenkor minden attól függne a nemzeti szabadság visszaszerzése, söt a nemzeti létnek biztositása, azon erkölcsi erőnek fokával, melylyel a nemzet birna. És vajjon a t. miniszterelnök ur, kinek jó hazafiságában én soha egy perczig sem kételkedtem, nem gondol-e talán maga is néha aggodalommal azon eshetőségre, ha ily idők bekövetkeznének, miután a nemzet azon rendszer által, a mely akarata szabad nyilvánitásának meghamisitására éveken át követtetik, erkölcsileg meg lesz puhitva. Ettől a veszélytől féltse az előadó ur a nemzetet és ettől a mindinkább terjedő betegségtől, az erkölcsi gyengeségtől, az önérzet elhalásától, a szervilizmusnak napról-napra terjedésétől. (Élénk helyeslés és tetszés balfelől.) Ezektől az igazi bajoktól féltse az előadó ur a nemzetet, nem pedig azoktól a férfiaktól, a kik e bajokra bátran rá mutatnak, hogy azok gyógyitását elősegitsék. (Igaz! Ugy van! a baloldalon.)

Miután érintettem Horvát Boldizsár t. képviselő ur személyét és beszédét, azért való hálámnak kifejezése mellett, hogy előadásának ragyogó szépségével áthidalni iparkodott azt a mindinkább táguló ürt, mely a magyar parlamentet a magyar akadémiától elválasztja (Derültség a baloldalon), ezért őszinte hálám nyilvánitása mellett, legyen szabad beszédének egész tartalmára nézve néhány rövid megjegyzést tennem. (Halljuk! Halljuk!)

Mindenekelőtt a legnagyobb csodálkozással töltött el engem a t. képviselő ur itélete a kir. trónbeszédről és annak visszhangját képező többségi válaszfelirati javaslatról. A t. képviselő ur ugyanis azt mondotta, hogy miután a trónbeszéd egyáltalában nem tartalmaz mást, mint a teendőknek száraz felsorolását hasonlóan a válaszfelirati javaslat, anélkül, hogy azon teendők és feladatok megoldásának iránya egyszersmind meg volna jelölve, s nem lát okot, hogy avval magát ellentétbe helyezze, mert, ugy mond, ily körülmények közt a kormány felett való itélethozatal időelőtti. Ha ez a kormány a trónbeszédet megelőzőleg egy hónappal ült volna a miniszteri székekben, akkor érteném azt a nyilatkozatot; akkor is hibáztatnám, hogy a kormány a nemzetet nem világositja fel czéljai felől, követendő iránya felől, valamivel több praeczisióval, de akkor érteném azt a felfogást, mely igy szól: tartsuk vissza itéletünket, hiszen ez a nyilatkozat nem tartalmaz semmi olyasmit, a mi kritika tárgyát képezhetné. De hogy erre az álláspontra lehessen helyezkedni, oly kormánynyal szemben, mely a trónbeszédet megelőzőleg már 9 éven át viszi az ország ügyeit, ezt nem értem, (Élénk helyeslés a baloldalon) s annál kevésbbé értem azon igen t. képviselő ur részéről, ki az időközben e kormány által véghez vitt legnagyobb szabásu akczióknak mindkettejét tudtommal helytelenitette s attól támogatását meg is vonta. (Igaz! Ugy van! a baloldalon) értem az Ausztriával kötött közgazdasági kiegyezést és a boszniai okkupácziót.

De hiszen ez mellékes dolog, ámbár megvallom, nem birom felfogni azt a magatartást, ha egy oly kitünő tagja a parlamentnek, a ki oly multnak és oly nagy tekintélynek örvend, mint Horvát Boldizsár ur, gondosan kitér az elől, hogy álláspontját meghatározza a parlamenti életnek mindenkor domináló jelenségével a kormányzattal és annak irányával szemben. (Igaz! Ugy van! a bal- és a szélső baloldalon.) De ezt a t. képviselő ur egyéni mérlegelésére bizom. Beszédének egész tartalma azután közállapotaink betegségének diagnozisát és egyszersmind a gyógykezelés irányának kijelölését tartalmazza. A diagnozis, ha jól fogtam fel beszédét, abban állott, hogy a magyar társadalomban van a betegség; a betegségnek neve az, hogy reakczionárius hajlamok vannak a magyar társadalomban. Ezeken kormányváltozás nem segit, ezen nem segit más, mint határozott és elszánt ragaszkodás a liberalizmus elveihez és a szabadelvü haladásnak egy oly jellegéhez, melyet a t. képviselő ur nagyon élesen jellemez az által, hogy visszautasitja Zichy Antal t. képviselő urnak azt a kifejezését, melylyel ő egy konzervativ-liberális iránynak helyességéről és szükséges voltáról beszélt.

Már most én a képviselő ur által megállapitott diagnozist csak részben tartom helyesnek. Igenis társadalmunkban is van sok baj, vagyis, hogy präczizebben szóljak, van sok oly baja — mert alkalmasint ezt értette a t. képviselő ur is ezen kifejezés alatt — a minek oka egyáltalában nem keresendő sem a kormányzatnak, sem a törvényhozásnak müködésében, de mely magából a társadalomból keletkezett. És én készségesen elismerem, hogy igen helytelen dolog — nem is tettem soha — minden létező bajért a kormányt, a törvényeket és a törvényhozást felelőssé tenni; igen veszedelmes és helytelen dolog a társadalmat avval legyezgetni, neki azzal hizelegni és őt ezáltal veszedelmes álomban ringatni, hogy benne és az ő elemeiben keletkezett bajok ignoráltassanak és minden baj ugy szineztessék előtte, mint a mely kizárólag a politikai körök ferde müködéséből ered és ezáltal mintegy azt a várakozást is ébresztené, hogy a társadalomnak öntevékenység nélkül, söt nem is, főleg a társadalom öntevékenységével, kizárólag, vagy főleg a politikai faktorok müködésének, módositásától várja a gyógyulást.

Ezt én elismerem, és ha a t. képviselő ur arra szoritkozott volna, hogy azt ekként formulázta volna, hogy társadalmi bajaink oka van mindenben, söt talán nem is főleg találhatók a kormányzat és a törvényhozás ferde irányában, akkor én az ő mondatát aláirnám. De ép oly ferde irány, mint a minő az volna, ha kizárólag a kormányt és a törvényhozást akarnók felelőssé tenni a létező betegségekért, ép oly ferde irány és ép oly egyoldalu, egész tisztelettel legyen mondva az, ha mi a létező bajokért a kormányt és a törvényhozást terhelő felelősséget elhallgatjuk, eltakarjuk és ezen tényezőknek mintegy megadjuk az abszolutoriumot és ezen a házon belül és azon kivül azt a másik tulzást akarjuk terjeszteni, hogy a kormányzat és a törvényhozás ferde irányának a létező társadalmi bajok előidézésében nincs része, hogy ezeknek változásától semmit várni nem lehet. (Élénk helyeslés és tetszés a baloldalon.)

A mint nem igaz az egyik, ugy nem igaz a másik. (Helyeslés a baloldalon.) És, ha valóban társadalmunknak, egyetlen, söt legnagyobb baja bizonyos reakczionárius szellem volna, akkor kérdem a t. képviselő urtól, vajjon ennek elharapódzása, vajjon a szabadelvü eszméknek általa panaszolt térvesztéseért nem illeti-e a felelősségnek egy része azt a kormányt és azt a pártot is, mely a szabadelvü pártnak nevét viseli és mely tetteivel nem tudott ezen általa kitüzött jelszónak magaslatára emelkedni? (Ugy van! Élénk tetszés a bal- és a szélső baloldalon.)

De én azt hiszem, hogy a képviselő urnak diagnosisa még más tekintetben is egyoldalu. Egyoldalu abban az irányban is, hogy az itt-ott veszélytelenül mutatkozó reakczionárius szellem társadalmunknak nem egyetlen baja, nem egyetlen gyengesége. Az a két nagy baj, mely annak erőtlenségét tulajdonképen előidézi és jellemzi, ez a két nagy baj számos igen fontos társadalmi osztálynak gazdasági erőhanyatlása és az általános erkölcsi erőhanyatlás ebben az országban, (Ugy van! Ugy van! a bal és szélső baloldalon) az a baj, melyre már előbb rámutatni bátor voltam. És vajjon ezekért a t. képviselő ur állitása szerint a kormanyt és politikáját semmi felelősség sem fogja illetni? Vajjon az a fonák közgazdasági politika, mely az 1878-iki egyezésben nyert kifejezést, és

melyet ugy látszik folytatni kivánnak, és egyéb nagy mulasztások a gazdasági reformtevékenység mezején, vajjon ezeket nem illeti-e meg a felelősségnek egy része a gazdasági hanyatlásért, mely sok helyt mutatkozik? És vajjon a kormánypolitika egész jellege, azon visszaélések halmaza, melyeknek egy részére rámutatni bátor voltam, vajjon ez nem viseli-e a felelősségnek egy részét azon erkölcsi erőhanyatlásért, azon terjedő servilismusért, melyet már szintén előbb emlitettem? (Ugy van! Zajos tetszés és taps a bal és szélső baloldalon.)

Ha a tisztelt képviselő urnak diagnozusa az én csekély felfogásom szerint egyoldalu, akkor legyen szabad az ő therapiájára is megjegyzést tennem. (Halljuk! Halljuk!) A t. képviselő ur a tiszta meggyőződés és az évek hosszu során át kipróbált bajnoki hüségnek egész melegével, mint azon zászlót, mely alatt a létező bajok orvoslása felé szakadatlanul haladnunk kell, ujra kitüzi és lobogtatja a liberálizmus zászlaját. (Halljuk! Halljuk!) Nékem sem ezen zászló, sem annak ilymódon való lobogtatása ellen semmi legkisebb kifogásom nincs. Én, t. ház, megvallom, egyénileg azt hiszem, hogy az idők fejlődése ugy ezen országban, mint azon egész európai társadalomban, a mely a mi hazai viszonyainkra is folytonos behatással van, mondom, az idők ezen fejlődése kinőtt azon jelszavak korlátaiból, melyek akkor érvényben voltak, midőn az Europa által fennen lobogtatott liberálizmus delpontján volt. (Élénk helyeslés a baloldalon.)

Midőn nemzetünk a nemzetiségi kérdésnek magasra nőtt árjai között azon hullámzó néptengerben küzködik létéért, melynek közepébe vitt minket önelhatározásunk s a gondviselés keze, midőn igy előbb és (különösen akkor) nem ismert veszélyek közt van, és előre nem látott feladatokkal áll szemben, midőn minden társadalmi jelenség Európaszerte óriási arányokban megnőtt, midőn nemcsak a véronttással vivott harczokra, előbb soha nem ismert nagyságu lefegyverezett tömegek állanak szemben minden európai nagyhatalom területén, de midőn azon vérnélküli, csak verejtékkel és néha könyüontással vivott csatákban is, melyek a társadalmi konkurrenczia tényezői közt folynak, előbb nem látott nagyságu erők törnek egymásra: akkor azt hiszem, a régi pártsablonok és elnevezések felmondják a szolgálatot. (Élénk helyeslés balfelől) De ám legyen ugy, ha vannak, a kik kegyelettel ragaszkodnak és ugy tudom, hogy t. politikai barátaim nagy többsége is ragaszkodik hozzá, a kik kegyelettel ragaszkodnak a szabadelvüségnek nemcsak lényegéhez, de zászlójához, de külső jelvényeihez is, ám legyen, én ez ellen sem kifogást nem emelek, sem ebben okot arra, hogy velük együtt ne haladjak, nem látok. (Élénk helyeslés a baloldalon.) De egyet kell hozzá tennem. (Halljuk! Halljuk!) Akkor a liberalizmusnak fel kell emelkednie uj feladatainak magaslatára. A liberalizmusnak nem szabad magát megkövesült dogmák kodexének tartani, mely sem módosulást, sem kibővitést nem enged. (Élénk helyeslés a baloldalon.) Nem szabad bálványképen, oltáron imádtatnia, hanem munkás eszmének kell lennie a fejlődő idők szövőszékénél és fel kell ölelnie a nemzeti nagy problemákat, fel kell ölelnie mindezen hihetetlen nagyságban felnőtt társadalmi problemákat is, hogy ha eddigi eszméi tárházában azokra nem is találtatnak arra formulák. (Élénk helyeslés és tetszés a baloldalon.) És én a t. képviselő urnak bátor vagyok azon megjegyzést tenni, hogy tán több bizalommal vagyok, mint ő az általa többet, mint általam hangoztatott liberálizmus hatalma iránt. Nem hiszem tehát, hogy a szabadelvü eszméket, melyek különösen Magyarországon lehet mondani, majdnem osztatlanul uralkodnak az értelmes közönség felett, nem hiszem, hogy azokat akár a felülről, akár az alulról támadó reakczionárius áramlat komolyan veszélyeztetné.

Ezt a liberalizmust azon vezérszereptől, melyet ma is, és bizonyos feltételek mellett joggal igényel, semmi más meg nem foszthatná, mint saját hibái és ezen hibák legelsője az, melyet a kormány és pártja elkövet, hogy ezt a szót ethymologikus értelmétől, keletkezési gyökerétől, t. i. a szabadság eszméjétől elválasztja. (Élénk helyeslés a baloldalon.) A második hiba pedig az volna, ha a liberálizmus nem tudna fölemelkedni azon nagyobb nemzeti és társadalmi feladatok magaslatára, melyekkel ma szemben áll.

De ha azt akarjuk, hogy oda fölemelkedjék, akkor t. ház nem szabad ugy, a mint azt talán Horvát Boldizsár t. képviselő ur is leleplezetten, de a t. előadó ur ma egész világosan tette, kimondani, hogy ezen liberálizmussal ellentétben állnak mindazon rendszabályok, melyek a gazdaságilag gyengébb osztályok védelmére szükségesek, (Élénk helyeslés baloldalon) nem szabad mondani, hogy avval ellentétben áll s dicsekedni, mint érdemmel, hogy a lehető legszükebb mederbe szorittatott, mely a kis iparosoknak a korporativ intézmények oltalmat nyujtani kivánja és nem szabad, mint reakcziót denuncziálni oly törekvéseket, melyek az uzsora és a gyengéknek az erősebbek által való kifosztása ellen irányulnak, (Zajos helyeslés és tetszés a bal és szélsőbaloldalon). Én t. ház, valamint azon dogmatikussá vált liberálizmus hive sohasem voltam, melynek fonákságait jellemezni iparkodtam ép ugy, mint mondtam, szivesen állok azon szabadelvüség zászlója alá, mely a tényleges viszonyok a nemzeti helyzet és az uj társadalmi feladatok magaslatára felemelkedik. (Élénk helyeslés a bal és a szélsőbaloldalon.)

Es ezek után azt az egy okot hozva fel szavazatom indokolásául, hogy a bizottsági felirati javaslatban a jelenlegi kormány iránti bizalom nyilvánitás foglaltatik azt nem fogadta el, hanem az általam és barátaim által benyujtott javaslatot ajánlom elfogadásra. (Hosszantartó, zajos helyeslés és éljenzés a bal és a szélső baloldalon. Felkiáltások: Ma! Holnap! Felkiáltások: Halljuk Andreánszkyt. Hosszas zaj.)

Az elnök: Az idő előrehaladt a képviselő urnak teljes joga van holnap beszélni. (Nagy zaj. Felkiáltások: Ma! Holnap.) A holnap 10 órakor tartandó ülés első tárgya lesz a mai napon félbeszakitott tárgyalás folytatása. Azután a pénzügyminiszter beterjeszti az 1885. évi költségvetést. Végre következik az igazságügyi bizottság 27. sz. jelentésének az 1881: 59. t. cz. 101. §-ának módositásáról szóló 113. sz. törvényjavaslatnak tárgyában.

Az ülés végződik 3 óra 20 perczkor.

A képviselőház **mentelmi bizottsága** ma délelőtt 11 órakor Gromon Dezső elnöklete alatt ülést tartott. Az ülés megnyitása után első sorban a hamis vád és rágalmazás vétségével vádolt *Papp* Elek képviselő mentelmi ügye vétetett fel, melynek tárgyalását a bizottság elhalasztotta. Tárgyalás alá került ezután csalással vádolt Papp Elek mentelmi ügye, melyre nézve a bizottság azt a határozatot hozta, hogy ez esetben a *mentelmi jog fel nem függesztését* fogja a képviselőháznak ajánlani, mert *zaklatást* lát a kiadatás szorgalmazásában. Ezután pártviadal vétségével vádolt *Bartha* Miklós mentelmi ügye vétetett tárgyalás alá. A bizottság elhatározta, hogy a *kiadás megtagadását* fogja javaslatba hozni. Végül a bizottság Simonyi Iván képviselőnek már letárgyalt mentelmi ügyében a vizsgálóbiró által beküldött ujabbi felterjesztést tárgyalta.

A képviselőháznak a **főrendiház ujjászervezéséről** szóló törvényjavaslatot tárgyaló bizottság ma délután az országos ülés végeztével ülést tartott, melyen megalakulván, elnökké *Tisza* Lajos grófot, előadóvá *Láng* Lajost választotta. A tárgyalás rendjére nézve abban állapodott meg a bizottság, hogy a szünet alatt tárgyalás alá veszi a törvényjavaslatot. Az első érdemleges ülés november 17-ikére tüzetett ki. Az ülésen jelen volt *Tisza* miniszterelnök is.

Az országgyülési függetlenségi és 48-as párt ma este tartott értekezleten tanácskozás alá vette az *országbirói* méltóságra vonatkozó, s a képviselőházban holnap tárgyalásra kitüzött törvényjavaslatot. Haviár Dániel, *Lükő* Géza, *Mocsáry* Lajos, *Szederkényi* Nándor s *Irányi* Dániel beható felszólalása után a párt elhatározta, hogy a javaslatot nem fogadja el, s álláspontjának kifejtését *Haviár* Dániel képviselőre bizta. Ez álláspont lényege az, hogy semmi aktuális ok sem forog fenn, a melynél fogva a közjogilag fontos országbirói állás jogkörén az általános szervezés keretén kivül most változtatások történjenek. Ez okon a függetlenségi párt szónoka a javaslatnak részletes tárgyalás előtt való elutasitását fogja inditványozni.

Az országgyülési szabadelvü párt ma délután 6 órakor *Vizsolyi* Gusztáv elnöklete alatt tartott értekezletén a *kuriai elnökségre* vonatkozó törvényjavaslatot tárgyalta. Az értekezlet megnyittatván, *Teleszky* előadó tüzetesen indokolta a törvényjavaslatot, mely az igazságügyi bizottság által elfogadott azon módositástól, hogy hat tanácselnök helyett hét, tehát egy uj tanácselnöki állás szerveztessék, *Pauler* igazságügyi miniszter indokolása után elfogadtatott. A törvényjavaslat ugy általánosságban, mint részleteiben vita nélkül elfogadtván, *Tisza* miniszterelnök előadja, hogy a napirenden levő tárgyak elintézése után a képviselőház legfeljebb üzenetek átvétele végett fog ülést tartani a delegáczió tárgyalásai alatt, érdemleges ülés azonban november 2[illegible]-ig nem fog tartatni. Ezzel az értekezlet véget ért. (O. E.)

A képviselőház igazságügyi bizottsága holnap délután öt órakor ülést tart.

A képviselőház pénzügyi bizottsága e hó 29-én d. e. 10 órakor ülést tart.

A képviselőház biráló-bizottságaiból.

A képviselőház **IV. biráló bizottsága** ma d. u. 4 órakor ülést tartott, s tegnapi határozatát, mely a legkvalifikáltabb képtelenség, egy ujabb hasonló határozattal koronázta meg. Jelen voltak ezen az ülésen: *Ivánka* Imre elnök, *Matuska* Péter előadó, *Sebő* Imre, *Szathmáry* György, *Végső* Gellért, *Unger* Alajos (a ki a határozat ellen szavazott) és *Grünwald* Béla (a ki határozathozatal előtt eltávozott.) Napirenden volt a *Csatár* Zsigmond **csongrádi megválasztatása** elleni kérvény, melyet *Szivák* Imre képvisel, mig a választást *Persay* Ferencz védi.

Matuska Péter előadó felolvasta a kérvényt s mellékleteit. A petiezionálók első sorban azért sürgetik a választás megsemmisitését, mert Csatár és társai lázitó beszédeket tartottak, melyek hatása alatt Csongrádon iszonyu terrorizmus uralkodott. Ennek bizonyságául felhozzák, hogy a midőn Bordács jegyző egy választót a kormánypárti jelölt javára kapaczitálni akarta, ezt az urat a polgártárs felesége kipiszkafázta a házból. Sokkal komolyabb az a vád, hogy a Csatár választói közé kilencz oly ember neve van bejegyezve, a ki már meghalt. Hogy pedig ez igy van, azt Bába Szabó Rókus, a választásnál működött községi kiküldött nyilatkozatai s halotti bizonyitványok tanusitják. Ugyancsak Bába Szabó Rókus bizonyitja azt is, hogy két Visi-párti választó nem szavazhatott le.

A *védelem* alaki tekintetben csak azt a kifogást emeli, hogy a becsatolt okiratok nagy része Bordács jegyző által van hitelesitve, a ki — mint a piszkafás historiából is kiderül, a Visi-párt egyik főkortese volt; egyébként szivesen belemegy a kérvény érdemleges tárgyalásába.

A bizottság ehhez képest el is rendeli e meritoriális tárgyalást, s az *elnök* felhivja a feleket nyilatkozataik előterjesztésére.

Szivák Imre a választási visszaélések sorában egy uj kathegoriát vél fölfedezni a csongrádi választásnál. Másutt hivatalnoki presszió, és vesztegetések miatt emeltetik panasz; itt a Dózsa György népének terrorizmusa rontotta meg a választás szabadságát és tisztaságát. Csatár és társai lázitó beszédeket tartottak, felekezetek és osztályok ellen izgattak. Kétszeres jelentőséggel bir ez Csongrád városában, melynek 20.000 lakosa közt csak 666 választó van, tehát kétségtelenül igen nagy a proletariátusa. Ez a mob folytonos félelemben tartotta az intelligensebb és vagyonosabb lakosságot, s a választás napján a városháza előtt, sőt magában a szavazó helyiségben állást foglalva, a szabadelvü párt hiveit elriasztotta joguk gyakorlatától. E terrorizálá mellett sikerült Csatár részére 17 szónyi többséget szerezni, e közül is azonban, mint azt a kérvény bebizonyitotta, 11 álszavazat van, maradt tehát csak 6 szónyi valóságos többség. Ama terrorizmussal szemben ezt nem lehet számba venni, mert föltehető, hogy Visire még harminczan-negyvenen is leszavaztak volna. Ezt oly eklatánsnak véli, hogy vizsgálatot sem tart szükségesnek, hanem kéri egyenesen a választás megsemmisitését.

Persay Ferencz csodálatosnak tartja, hogy a kérvényezők képviselője annak a rettenetes terrorizmusnak egyetlen esetére sem tud hivatkozni, hogy nem tud egyetlen polgárt sem megnevezni, a ki alkotmányos joggyakorlatában bármi módon akadályoztatott volna. Általánosságban odavetett vádak, melyek semmi pozitiv tényre nem vonatkoznak, tárgyalás alapját nem képezhetik, s azért tagadva azokat, ugyanoly általánosságban, mint a hogy állitva vannak, napirendre tér felettök.

A mi a halott-szavazatokat illeti, egyenként teljes hitelt érdemlőleg bebizonyitja, hogy az illető szavazók maig is élnek s valósággal Csatárra szavaztak. Egy ily választót, a kit a kérvény halottnak bizonyitott, in natura be is mutat a bizottságnak. A kérvényhez csatolt halotti bizonyitványok ugyanoly nevü, de más egyénekre vonatkoznak, a mint az kitünik magokból e bizonyitványokból, melyek szerint az illetők a 60-as és 70-es években haltak el, tehát 1883-ban a választók közé fölvehetők nem voltak, s melyekben egész más házszámok alatt lakó egyénekről történik emlités, mint a kik a választói lisztába föl vannak véve. Igaz, hogy két Visi-párti választó visszautasittatott; de hogy ok volt rá, megmondja a választási jegyzőkönyv, illetőleg a visszautasitottak jegyzéke, melyeket a szintén Visi-párti választási elnök is aláirt. Kétségtelen, hogy itt hamis adatokkal félre akarták vezetni a bizottságot, s ennélfogva kéri, hogy a kérvény utasittassék el, a tendencziózusan hamis tartalmu bizonyitványok tekintetében pedig bünfenyitő eljárás sürgettessék.

A válasz és viszonválasz után a bizottság **visszavonult** s egy óránál tovább tartó tanácskozás után **az elnök** kihirdette a határozatot. E szerint a csongrádi választás ügyében *vizsgálat* rendeltetik el, még pedig arra a körülményre, állottak-e a csongrádi választók valamely fizikai vagy morális presszió hatása alatt? E rendelkezés indoka az, hogy a csongrádi 666 választó közül 123 nem szavazván le, ez a körülmény valószinüvé teszi a presszió fenforgását. A határozatot a hallgatóság bosszankodással vegyes derültséggel fogadta s mindenki kiváncsi, mit fog a vizsgálat megvizsgálni. A vizsgálat ugyanis nem terjedhet tul a kérvény által szabatosan körvonalozott tényeken, a kérvény pedig e tekintetben egyetlen pozitiv tényre sem hivatkozik. Az indokolás is furcsa egy kissé, számba véve, hogy p. o. Budapesten, még az Erzsébetvárosban is, a hol pedig roppant erős volt a választási küzdelem, a választóknak több mint egy harmadrésze nem szavazott.

A képviselőház **VII. biráló bizottsága** ma délelőtt 10 órától 12-ig tartott zárt ülésében folytatta a tegnapról elhalasztott tanácskozását a Stojacskovics Sándor **versecz választása** ellen beadott kérvény tárgyában. A tanácskozás befejeztével Bárczay Ödön elnök kihirdette az itéletet, mely szerint a biráló bizottság a *kérvényt elvetette* és Stojacskovics Sándort Verseczváros *igazolt* képviselőjének mondta ki. A költségek kölcsönösen megszüntettetnek.

A IX. biráló bizottság ma délután öt órakor tartott ülésében folytatta a **vissói** választás ellen beadott kérvény tárgyalását. A kérvény három napi tárgyalás után végre eljutott az eldöntés stádiumába. Jelen voltak az ülésen *Horváth* Gyula elnök, *Szerb* György előadó, *Ferenczy* Miklós, *Weszter* Imre, *Bohus* László és *Rónay* János. Az elnök a kérvénynyel megtámadott választás védőjét, Mihályi Istvánt hivja fel védelmének előterjesztésére.

Mihályi István zaklatásnak minősiti kérvényezők eljárását, kiemeli, hogy az lényeges kellékek hiánya miatt érdemleges tárgyalás alá nem is vehető. Bizonyitja, hogy a házszabályok 79. §-ában körülirt lényeges kellékek nincsenek meg, s ennek igazolására felhozza, hogy az nem a képviselőházhoz, hanem az országgyüléshez van intézve, s analog esetként hivatkozik a polgári perrendtartásra, hol a czimezés hiányossága a kereset visszautasitását vonja maga után. Szerinte a kérvény illetékességi szempontból el nem fogadható. Ezután áttér annak bizonyitására, hogy a kérvény a miatt sem vehető érdemleges elbirálás alá, mert azok, a kik aláirták, mivel sem igazolják azt, hogy azonosak a választók névjegyzékébe felvett választókkal, s igy azért is kétségbe vonja a kérvény aláiróinak választói jogosultságát, mert kérvényezők állitása szerint többen viselnek egy nevet. Szerinte a házszabályok 79. §. d) pontja által követelt bizonyitó okok nincsenek meg, mert a bemutatott okmányok formailag hiányosak, belsőleg pedig alaptalanok. Tagadja, hogy az ellenzéki választók szellemidéző spiritisztak volnának, kik junius tizenharmadikára megholtakat idéztek volna a szavazó urnához. Végül kifogásolja a meghatalmazást, érdemleges kifogásokat tesz a hitelesités módja ellen, mert azt olyan egyén teljesitette, ki mint érdekelt fél a kérvényt aláirta s a hitelesités tényéről nem vétetett fel jegyzőkönyv. A kifejtettek alapján kéri a kérvény elutasitását.

Ezután *Szemenyei* János a kérvényezők képviselője szólal fel első sorban a biráló bizottság jelen összealakulása ellen tesz kifogást. Felveti a kérdést, hogy a tagok páros száma ellenkezik a gyakorlattal s e miatt az elnök döntő szavazata nem érvényesülhet. *Horváth* Gyula elnök kijelenti, hogy e tekintetben a kifogást a biráló bizottság figyelembe nem veheti. *Szemenyei* János ezután a választás lefolyását vázolja, kiterjeszkedik annak előzményeire, s feltünteti, hogy mily törvénytelenségekkel lőn az eredmény kierőszakolva, továbbá mily erős nemzetiségi és vallási izgatás szinhelye volt a vissói választókerület, kifejti, hogy a házszabályok hivatkozott 79. §-ának d) pontja csak a bizonyitó eszközökre való utalást kivánja meg, s a bizonyitás már birói funkczió, a mi a biráló bizottság jury jellegü eljárásán kivül esik. Miután a biráló bizottság épen mint jury itél, inkább az anyagi igazság kideritésére törekszik és ezért előtte nem jöhetnek számba oly csekély alaki hibák, minő az országgyüléshez való czimezés. Ezután megemlékszik a hivatalos apparatus kifejtett pressziójáról. Alispán, főjegyző, tiszti főügyész, mindannyian hivatalos hatalmuk igénybevételével korteskedtek. Badin Kornél és Gyengő László bizonyitványait figyelembe nem vehetőknek tartja és konstatálja, hogy a választási törvényben körülirt esküt ezek nem tették le szabályszerüen. Áttér ezután annak megismertetésére, hogy a kérvény védője s Mihálka alispán mily szerepet játszott a választásnál, s Mihálkát a dákorománok titkos ügynökének deklarálja. Horváth Gyula elnök figyelmezteti Szemenyeit, hogy csak a választás tényeivel foglalkozzék, mire Szemenyei kijelenti, hogy megbizóinak kifejezett kivánságához képest tett emlitést Mihálka alispánról.

Ezután *Mihályi* válaszol Szemenyeinek, vissza-utasitja a semmivel sem igazolt gyanusitásokat, vitatja az ő és az alispán érdekeletlenségét, s egy erősebb kifejezésével elnöki közbeszólást provokál. A nyilvános tárgyalás ezzel véget ért. Hosszas tanácskozás után elnök kihirdeti a bizottság határozatát, mely szerint a kérvény alaki hiányok miatt visszautasittatik és Mihályi Péter képviselő igazoltatik. A jelen volt csekély számu hallgatóság a határozatot megéljenezte.

Az ülés háromnegyed kilenczkor végződött.

VIDÉK.

* **A doroghi** képviselőválasztás alkalmával elkövetett törvénytelenségek egész halmazát deriti ki a választási bizottság ellen folyamatba tett *rendes büntető* vizsgálat. *Hegymeghy* komáromi törvényszéki vizsgáló biró szakadatlanul folytatja a vizsgálatot. Az eddig kihallgatottak száma megközeliti a 200-at. Kétségtelennek mondják, hogy az eddig összegyüjtött terhelő adatok alapján a botrányos választási ügynek a törvényszéki teremben folytatása lesz. Ebben a sok és piszkos port fölvert választási ügyben az igazoló bizottság holnap fog határozni. Esztergomból többen lerándulnak a tárgyalásra, mert személyesen akarják hallani, hogy nem létező és rég meghalt választókkal megválasztott képviselőt miként lehet az «alakiságok» hiányából esetleg igazolni. A választást *Burány* János fogja védeni. A védőügyvéd már egész héten a fővárosban van. A választás megsemmisitését kérő választókat dr. Sik Sándor fogja képviselni.

* **A reformátusok egyetemes gyülését** november 17-dikére hivta össze Budapestre báró *Vay* Miklós hivatalában legidősb kerületi főgondnok.

* **A borosjenői** kerületben, a melynek mandátumáról *Balázs* Máté leköszönt, november 11-én lesz az uj választás. A kormánypárt jelöltje *Bohus* Zsigmond, a mérsékelt ellenzéké pedig *Bittó* István lesz.

* **A pécsi egyházmegye** pécs-váradi esperesi kerületének a tegnapi napon tartott őszi gyülése alkalmával egybegyült összes tagjai a kerületnek, Zimándy országos képviselőnek az országházban tartott ildomtalan beszédjét — mint velünk közlés végett hivatalosan tudatják — egyhangulag elitélték.

* **A gyöngyös-patai** kerületben mint halljuk, antiszemita jelölt is lesz. Az országos antiszemita-párt e helyen *Margittay* Dezső budapesti ügyvédet és novellairót fogja föllépteini.

KÜLFÖLD.

— okt. 24.

Az *angol parliament* rendkivüli ülésszaka, mint táviratainak már jelentették, tegnap nyilt meg s minden előrelátás szerint főkép az egyiptomi ügyekkel, és csak másodsorban a választási törvénynyel fog foglalkozni. A tegnapi ülés folyamáról a következő távirati tudósitás van előttünk:

Az *alsóházban Gladstone* kormányelnök bejelenti, hogy a tengerészeti miniszterium már huzamosb idő óta tanulmányozza a hajóhad jelen állapotát és az arra vonatkozó jelentését körülbelül egy hó mulva fogja a parliament elé terjeszteni. *Ashley-Bartlett* államtitkár egy hozzá intézett kérdésre válaszolva, kijelenti, hogy a *Fokföldre* való küldetés ügyében a kormány érintkezésbe lépett Warrensszel; magáról a tárgyalásokról azonban most még nem nyilatkozhatik bővebben. Erre a *válaszfelirati vita* megkezdődvén, *Gladstone* kijelenti, hogy az *afrikai kérdés* elintézése végett *Berlinben összeülendő konferencziáról* a trónbeszéd azért nem tesz emlitést, mert az erre szóló meghivás elfogadásáról az értesitést a kormány csak tegnap küldte el. Meg van győződve, hogy a konferenczia által esetleg elérendő eredmény ki fogja elégiteni az országot. *Délafrikát* illetőleg a kormány ragaszkodik a *Transvaalországgal* kötött szerződés pontjainak alkalmazásához, a mit a Fokföld kormánya is óhajt. Az *Egyiptomra* vonatkozólag szeptember végeig terjedő okmányok ma terjesztettek a parliament elé; mihelyt Lord *Northbrook* hazatér, javaslatait a kormány fontolóra veszi és a hozott határozatokat mielőbb a házzal közölni fogja. *Khártumot* illetőleg a miniszterium nem változtatta meg az eddig követett politikáját. A mi a *választási törvény* reformjáról szóló törvényjavaslatot illeti, Gladstone ragaszkodik az utolsó ülésszak alatt követett politikához. — *Fitz-Maurice* államtitkár kijelenti, hogy a kormány is óhajtja a szabad kereskedelem létesitését Nyugot-Afrikában. A berlini konferenczián megvitatás alá kerülő kérdések fölött most nem nyilatkozhatik bővebben, csak annyit mondhat, hogy arról van szó, hogy az 1815-ki bécsi szerződésben az európai folyókon való hajózásra nézve megállapitott elvek Nyugot-Afrika folyamain is alkalmaztassanak. A *Kongo-folyam* területén létesitendő szabad kereskedelem és amaz intézkedések megállapitása, melyek szükségesek arra, hogy valamely terület birtokba vétele érvényesnek ismertessék el, — szintén vita tárgyát fogja képezni.

A *felsőház* ülésén a válaszfelirati vita folyamán *Salisbury* marquis kijelenté, hogy reméli, hogy a reform-kérdésre vonatkozó pont azt a szándékot jelzi, hogy a választási törvény reformjáról és a választókerületek uj beosztásáról szóló törvényjavaslatok egyidejüleg tárgyaltassanak, miben a kormány számithat a konzervativpárt támogatására. Lord *Granville* a kormány politikáját védte. Lord Derby Carnarvon kérdésére válaszolván, kijelenté, hogy ha Uj-Dél-Wales beleegyezése elég korán megérkezik, az *Ausztrália konföderácziójáról* szóló törvényjavaslat még ez ülésszak alatt elő fog terjesztetni. Végül a felsőház a válaszfelirati javaslatot elfogadta, mire nov. 3-ig elnapolta üléseit.

A *braunschweigi herczeg* halála által megürült trónt egész komolyan készül elfoglalni a *cumberlandi herczeg,* ki Ernő Ágost név alatt máris kibocsátotta kiáltványát, melyben kijelenti, hogy az örökséget képező Braunschweig herczegség fölött az uralkodást ezennel átveszi, az ország rendjeinek hódolata iránt pedig az intézkedéseket magának fönntartja. — Ezzel a trónöröklés ügye komoly stádiumba lépett. A *Kreuzztg.* ezt irta legutóbb: «Azt állitják, hogy a római kuria élénken érdeklődik az iránt, hogy a braunschweigi herczegség trónját a cumberlandi herczeg foglalja el, s Windhorstot Rómából értesitették, hogy Gmundenben személyesen müködjék közre. Jól értesült körökben egyáltalában nem hiszik, hogy a cumberlandi herczeg engedményeket lesz hajlandó tenni, inkább megmarad továbbra is pretendensnek. Másrészről ugy vélekednek, hogy a braunschweigi kérdés továbbfejlődésében bizonyos szerep vár *Albrecht porosz herczegre.*» A *Magdeburger Ztg.*-nak ezt jelentik Berlinből: Mr. Scottnak, a berlini brit követség első tanácsosának és eddigi ügyvivőjének Braunschweigba való kiküldetése nagy feltünést kelt, mert az hirlik, hogy Mr. Scott az ő uralkodóháza ama tagjainak érdekeit van hivatva képviselni, kik a kihalt uralkodóházzal rokoni viszonyban voltak. A *cambridgei herczeg,* ha a cumberlandi herczeg igényeit visszautasitanák, szintén mint braunschweigi trónkövetelő szándékszik föllépni.

A *belga községi választásoknak* meg lett az az alig várt eredménye, hogy a Malou-kabinet a király kivánságára beadta lemondását. Az ideiglenes Bernaert-féle koáliczionális miniszterium néhány szükséges javaslat elintézése után fel fogja oszlatni a parliamentet s Belgium népének alkalma lesz ujból nyilatkozni, hogy milyen kormányt akar hát voltaképen. Egy mai táviratunk jelenti, hogy a liberális városok polgármesterei gyülést tartottak, melyben elhatározták, hogy az illető községtanácsokban határozati javaslatot fognak előterjeszteni, mely az uj iskolai törvény hatályon kivül helyezését fogja követelni, miután a községi választások alkalmával bebizonyult, hogy az ország nem kivánja a jelölt törvényt.

UJDONSÁGOK.

— okt. 24.

—*Személyi hirek. Jókai* Mór ma Rudolf főherczeg trónörökös hivása folytán Bécsbe utazott. Az osztrák-magyar monarchia irásban és képben czimü vállalat érdekében. — *Angyelics* Germán karlóczai szerb patriárkha ma Budapestre érkezett, hogy részt vegyen a delegáczió ülésein. — *Vasili* Alexandrit, a románok legnagyobb költőjét, Bukarestben képviselőjelöltül léptetik fel. — *Jäger* Gusztáv, a gyapjuelmélet propagátora tegnap Kassán tartott előadást. — *Strossmayer* djakovári püspök november elején Zágrábba megy, hogy jelen legyen a délszláv akadémia palotájának felavatásán; a Starcsevics-párt ez alkalomból, hir szerint, ovácziókban fogja részesiteni az ismeretes pánszláv főpapot. — *Trefort* Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter Markusovszky miniszteri tanácsos kiséretében a jövő héten Kolozsvárra érkezik az egyetemi uj épitkezések megtekintése végett. — *Voncsina* Iván osztálytanácsos tegnapelőtt Eszékre érkezett. — *Cleveland* északamerikai kormányzó kijelentette, hogy nem kivánja megbüntetését azoknak, kik ellene e napokban merényletet követtek el; az illetőket már szabadon eresztették, miután kifejezték, hogy szánják-bánják tettüket. — *Khuen-Hederváry* gróf horvát bán tiszteletére a horvát kormány Dugoselo községet Khuenovoselonak nevezte el, Szent-Ivánt pedig Banováczнak. — *Boér* Antalt, a képviselőház korelnökét a korjegyzők ma csoportfényképökkel tisztelték meg s a mai ülésen adták át neki, Földváry Miklós üdvözlő szavai kiséretében.

— **A kir. József müegyetemen** az első félévre beiratkozottak száma 656, ezek között gépészmérnök 151, épitész 50, mérnök 380, vegyész 21, egyetemes szakosztályi hallgató 12 és rendkivüli hallgató 42. Ezek közül az idén először iratkozott be 165, mely számból reáliskolából jött 91 és gimnáziumból 74. Már előbb is müegyetemen volt 491. Ezt azt eredményt a mult iskolai év első felével egybevetve, az idén a hallgatók száma 12-vel növekedett. Tavaly először iratkozott be 202, kik közül reáliskolából 118 jött, gimnáziumból 74.

— **A karlóczi szerb theologiai intézetben** Angyelics Germán pátriárkha, mint nekünk irják, a zárdába küldött Radits Emilián helyett, rektorrá Brankovits Damasczén protoszyngyelt nevezte ki. Mint a *Szrbszki Národ* irja, az uj rektor legközelébb krusedoli archimandritává is ki fog neveztetni.

— **Ellenőrzési szemlék a fővárosban.** A főváros pesti oldalán tartózkodó közös hadseregbeli és szabadságolt és tartalékos valamint a póttartalékos legénységgel, e hó 25-én délben fejezik be a főellenőrzési szemlék et az üllői uti laktanyában. A budai oldalon tartózkodó közös hadseregbeli legénységgel vasárnap e hó 26-án kezdődik a főellenőrzési szemle a II. kerületi három nyul laktanyában és 28-án délben ér véget, 29-én kezdődnek a honvéd főellenőrzési szemlék az üllői-uti laktanyában és azokat november 8-án délben fejezik be. *Az utó-ellenőrzési szemlék* a közös hadseregbeli szabadságolt és tartalék legénységgel, valamint a póttartalékosokkal, kik a főellenőrzési szemléről bármi okból elmaradtak november 12-én kezdődik a budai három nyul laktanyában és 16-án délben ér véget, mig a honvédek utóellenőrzési szemléje ugyanesak 16-án reggel veszi kezdetét a kőbányai uton fekvő régi fegyvergyár épületi laktanyában és 21-én délben fejeztetik be. Az érdekelteknek örvendetes tudomásul szolgálhat, hogy a henvédelmi miniszterium egy körrendelete értelmében a *hadkötelezettségük utolsó évében* álló és igy az év végével az elbocsáttatásra igényt tartó magy. kir. honvéd legénységhez tartozók, az ellenőrzési szemlén való megjelenéstől *fel vannak mentve.*

— *Vonat-összeütközés.* A magyar államvasutak budapest-brucki vonalán az éjjel *két tehervonat összeütközött. Zurány* állomáson egy Győrből jött tehervonat állt és ép rendezésével foglalkoztak, mikor Lajta-Bruckból egy másik tehervonat robogott be az állomásra és az álló vonattal összeütközött. *Harmincz waggonban* esett kár és a személyzetből *többen megsérültek.* Emberélet nem esett áldozatul. A szétrombolt waggonok romjai a pályát egészen eltorlaszolták és a romok eltakaritása annyi időbe kerül, hogy a győri személyvonat, mely reggel volt Bécsbe érkezendő, csak este jutott el oda.

— *Az áruló. Rómából* irják október 21-ikéről: Néhány héttel ezelőtt Luigi *Castellazzo* irót választották meg Grossetóban képviselőül. A radikálisok segitették őt diadalra, de ha az alkotmányos táborban egyenetlenség nem támad, semmi esetre sem győztek volna s legalább is kétezer szavazattal maradtak volna kisebbségben. Ezt azonban nem tekintik elég oknak arra, hogy nagy győzelmüket ki ne kürtöljék az ország legtávolabb vidékein is s meg ne jósolják a nyomorult polgári kormány közeli végét. Mantuában, az uj képviselő szülővárosában, nagy álmélkodással fogadták a választás hirét, mert ott nagyon sok bünét tudják Luigi Castellazzonak. Az 1852-dik évi Mazzini-féle összeesküvésben nagy szerepet játszott, ismerte annak minden fonalát, ő vezette az összeesküvők lajstromát, nála volt titkos irásuk kulcsa, szóval, ha nem is volt lelke, de mindenesetre jobb keze volt ő a vállalatnak, melynek részeseit Krausz hadbiró, Csehország mostani helytartója a katonai törvényszék elé állitotta. Az osztrák katona-birák azonban aligha deríthették volna ki az egyes összeesküvők bünösségét, ha nem lett volna a foglyok közt áruló, a kit Castellazzonak hivtak! Ez az ember átadta a hadbirónak a titkos irás kulcsát, segitségére volt a vizsgálat vezetésében s nyiltan szembe állittatá magát a vádlottakkal, sőt elkövette azt a rettenetes bünt is, hogy barátaitól vallomásokat csalt ki, s elárulta minden szavukat a hadbirónak, hogy ő maga megszabaduljon a büntetéstől. Finzit, Cavallettot tizenöt más vádlottal együtt tizenöt évi, vagy életfogytig tartó fegyházra itélték az ő árulása révén; tizenkét bajtársa bitófára jutott miatta. Szomoru idők voltak azok, mert az osztrák uralom nem ismert irgalmat, kegyelmet Olaszországban. Nagy büne égette Castellazzo lelkiismeretét s midőn 1859-ben megujult a háboru, hamis nevet vett föl az áruló s belépett egy piemonti ezredbe — vezekelni. A háboru után tiszti rangra akarták emelni, de Finzi föllépett ellene vádlóként és kilökette a hadseregből. 1866-ban rehabilitálta őt Garibaldi egy ünnepies hadsereg-parancsban. S most azzal a büszke óhajtással van eltelve, hogy mint népképviselő részt vegyen a törvényhozás munkájában. «Megtürhetjük, megengedhetjük ezt? — kérdi Finzi a milanói *Pungolo*-hoz intézett nyilt levelében. «Türhető-e, hogy az az ember, a ki bitófára juttatott tizenkét szegény ifjut, a kik nem követtek el közönséges büntettet, hanem meg akarták szabaditani hazájukat az idegen uralomtól, a kiket nem vádolhattak egyébbel, mint hogy Mazzinivel érintkeztek, — hogy az az ember megsértse jelenlétével a képviselőház felségét?» — Finzi kegyetlen lelkiismeretességgel beszéli el levelében annak a megrenditő politikai tragédiának legapróbb részleteit is. Elébe tartja ezeket Castellazzonak s azt kiáltja neki, hogy nézze meg magát még egyszer e tükörben, aztán merüljön vissza a feledésbe, melyből kitolakodott. — Hogy mit tesz majd Castellazzo e megsemmisitő levéllel szemben s mit fog majd határozni a képviselőház, az nem szenvedhet kérdést.

— **Az ál-Tichborne** Londonból irják: Ki hitte volna tiz évvel ezelőtt, mikor a Tichborne-pör hosszadalmas tárgyalások után a vádlott elitélésével végződött, hogy a *Claimant* képes lesz még egyszer izgalomba hozni az angolokat! De a lehetetlennek látszó dolog megtörtént. A három biró közül, kik akkor a Queens Benchben ültek, időközben kettő meghalt. A vádlók első ügyvéde, valamint Tichborne két védője szintén kidőltek már az élők sorából. Csak a rendkivüli testi térfogatában igen csekély mértékben megfogyott elitélt érzi magát még mindig jól. A fogságban tanusitott jó magaviseleteért tizennégy évéből négyet elengedtek. Alig szabadult azonban ki, máris oly értelmü nyilatkozatot tett közzé a lapokban, hogy ismét meg akarja kezdeni nyilvános meetingekben egykori tevékenységét mint a Tichborne-jószágok *Claimant* ja. Hiábavalók voltak tehát a hosszas pörök, hiába a parlamenti akta, mely kimondta, hogy az elitélt nem más, mint Orton Arthur, egy vappingi mészáros fia, nem pedig Sir Tichborne Roger. Nem lehetetlen tehát, hogy uj Tichborne-időszak van közeledőben, hacsak a belügyminiszter gyorsan véget nem vet a dolognak.

— **Megfuladt házaspár.** Bécs mellett Unter-Sievringben tegnap szerencsétlenség történt. A Reiner házaspár lement a tulajdonát képező borpinczébe, hogy a kádban levő mustot palaczkokra fejtsék. Mivel hosszas elmaradásuk feltünést keltett, a szomszédok kellő elővigyázattal lehatoltak a pinczébe, hol gonosz sejtelmeik valóknak bizonyultak. A házaspár élettelenül hevert a nedves, agyagos talajon; a szerencsétleneket megfojtotta a mustból fejlődő szénsav. Az orvosok élesztési kisérletei mind hiábavalóknak bizonyultak.

— **Párt-bankett.** A mérsékelt ellenzék ma este a Szikszay éttermében tartotta első banketjét, melyen a párt nagy számban jelent meg. Az első felköszöntőt a pártkör elnöke *Ernuszt* Kelemen mondotta a pártra. Utána Horánszky *Apponyi* Albert grófra, — *Gullner* Gyula a pártkör elnökére, — *Apponyi* nagy lelkesedéssel fogadott beszédben, melyben megemlékezett a párt nehéz, de szükséges nagy hivatásáról, — a pártklub alelnökére Horánszkyra emelte poharát. *Lipthay* Béla báró a párt fiatalságát éltette. Felköszöntötték a párt kitünőségeit *Károlyi* Sándor grófot, *Wenckheim* Frigyes grófot és *Lipthay* Bélát. A kedélyes lakoma éjfél után ért véget.

— **Kurdok áttérése a keresztény hitre.** Konstantinápolyból irják e hó 18-ról: Kevéssel ezelőtt Haltanliból vagy száz, a yesid-szektához tartozó kurd család jelent meg ama vidék örmény püspökénél, kifejezve előtte ama kivánságukat, hogy őseik vallását, a kereszténységet ohajtanák ismét fölvenni. Az agg püspök azt felelte, hogy neki ez elhatározás nagy örömet okoz, de nem fogadhatja be a kurdokat az egyház kebelébe, mert ez ugy ő rá, mint az egész néptörzsre nézve az üldözések egész sorát vonná maga után. A kurdok erre a katholikus püspökhöz fordultak, kinek e részben szabadabb keze van. A püspök megfelelt a kurdok kivánságának és már a megkeresztelés napját is kitüzte. A kurdok ennek következtében elküldték két előkelő emberüket a tartomány kormányzójához, hogy közöljék vele elhatározásukat és kikérjék beleegyezését. A kormányzó válasza abból állott, hogy a két küldöttet csendőrök fedezete alatt Aleppoba szállittatta. A kurdok további sorsáról, valamint a kormány szándékairól még nem érkezett hir.

— **Öngyilkos milliomos.** *Marseilleből* az a hir érkezik, hogy Victor Jullien, ismeretes dusgazdag ember, a legodaadóbb Bonapartisták egyike, ki Paul de Cassagnacnak két millió frankot ajándékozott, agyonlőtte magát. Jullien a saintlouisi czukorgyár igazgatója volt. Cassagnac egyik fiának ő keresztapja, s hogy a fiut együtt tarthassa keresztvizre Izabella ex-királynővel, spanyol grandnak neveztetett ki. Mint a *Matin Français* irja, Jullien uron már egy idő óta buskomorság volt észrevehető s valószinü, hogy lelki baja üzte az öngyilkosságba. Más oldalról jelentik, hogy Jullien nem ölte meg magát, hanem természetes halállal halt meg. Cassagnac, a kihez a párisi ujságirók felvilágositásokért fordultak, nincs a fővárosban; házbelijei azt mondják, hogy választókerületébe, Gersbe utazott egy nagybátyja hirtelen halála folytán.

Rövid hirek. *Budán* a most folyó vizvezetéki ásatások közben érdekes római leletet találtak, mely áll egy üvegedényből, egy pár fekete üvegkarpereczből, egy borostyántüből és egy Trebonianus Gallus-féle éremből; a leletet Fröhlich Róbert beküldte a nemzeti muzeumnak. — *Peleskén* a vizsgálati fogságban levő Savanyu Józsi vallomása alapján elfogták Válint István somlyó-vásárhelyi volt pandurt, a ki, mint az most elég későn kiderült, maga is a zsiványmesterséget folytatta. — *A román* vasutakon közelebb ismét két kisiklás történt; az egyik Campenán, a másik Plojest és Bukarest közt. — *Hidason* Péter Lajos evang. lelkész szép, alig 20 éves neje, két gyermek anyja, mérget vett be, de az orvosok meg tudták életét menteni; csakhamar az elmezavarodás olyan jelei mutatkoztak a nőn, hogy be kellett szállitani a lipótmezei orsz. intézetbe, a hol megérkezése napján meghalt. — *Brüsszelből* irják, hogy Belgium és Hollandia közösen fognak egy akadémiát felállitani a németalföldi irodalom számára; mindkét országnak önálló osztálya lesz az uj akadémiában s az elnököt évről-évre felváltva Belgium és Hollandia királyai nevezik ki. — *Karaklissyben* egy kozákezred tisztjei kancsukabüntetésre itéltek egy parasztot, a miért megharapta kutyája egy tisztnek a vizsláját; a büntetés végrehajtására kirendelt nyolcz kozák oly kiméletlenül végezte a dolgát, hogy a deliquens eszméletét vesztette. — *Bécsben* ma déltájt a Zollergasse 18-ik számu házában levő selyemfestő mühelyben a kiáradt gáztól két munkás meghalt. — *Prágában* Hammer neuhofi postamester, a kit tekintélyes összegek elsikkasztása miatt köröztek, az éjjel megmérgezte magát egy vendéglőben, ép a mikor el akarták fogni. — *A Potsdam* mellett kedden tartott parforce-vadászaton v. Hagen tüzérhadnagy lovastul elesett; látszólag nem szenvedett sulyos sérülést, mert még a maga lábán ment frissitőt inni a buffetbe; még a kórházban is tréfásan mondá, hogy pár nap mulva fel fog épülni; egyszerre azonban elaludt és többé nem ébredt föl.

= **Lóhus a fővárosban.** Alig mulik el nap, melyen a főváros környékén levő falvakból egyik-másik gazda lovait el ne lopnák. Legutóbb a czinkotai legelőről kilencz lovat hajtottak el, köztük Srankó Istvánnak egy heréltjét és egy hat éves kanczáját. A csendőrség, mely nagy erélylyel, de kevés szerencsével üldözi a lókötőket, arról értesült, hogy a lopást követő napon megjelent Srankó Istvánnál *Sirom* Pál czinkotai lakos, ki titoktartás és illő jutalom fejében késznek nyilatkozott az ellopott lovak visszaszerzésére. A kárvallott gazda kézadás mellett tiz forintnyi jutalmat igért, mire Sirom Pál kijelentette, hogy Káposztás-Megyeren titkos pincze van, s a lókötők szövetkezete oda szállitja s ott vágja le a környékén lopott lovakat, *melyeknek husát a fővárosba viszik, eladva marhahus gyanánt.* A csendőrök letartóztatták Sirom Pált és a czinkotai községházánál szembeállitották Srankó Istvánnal s egy másik gazdával, a kinek szintén megigérte, hogy ellopott lovait bizonyos jutalomért megkeriti. Sirom makacsul tagadta, hogy ő efféle ajánlatot tett volna a kárvallottaknak, s mikor kivitték Káposztás-Megyerre, vonakodott megmutatni a titkos pinczét, melynek létezését a czinkotai községházánál is elismerte. Sirom Pált átadták a gödöllői járásbiróságnak, mely most a csendőrök segitségével kutatja a bandává egyesült tolvajokat, kik lóhust csempésznek a főváros piaczára.

SZINHÁZ, MÜVÉSZET.

— **Az operaházban** a vasárnapra kitüzött «Hugenották» helyett «Bánk bán» kerül szinre: a «Hugenották» előadása Turolla Emma k. a. és Perotti Gyula vendégjátékával keddre maradt.

— **A várszinházban** ma este Moser négy felvonásos vigjátéka a *Könyvtárnok* került szinre. Az ismeretes darab, inkább bohózat mint vigjáték, telve mulattató jelenetekkel, melyeken a jelen volt szépszámu közönség sokat nevetett. Makó (Macdonald), Rónaszéki az ügyefogyott «könyvtárnok», Mezei (Gibson szabó) sokban hozzájárultak a darab sikeréhez. Jól alakitott Benedek (Macdonald Lothair), ki mindinkább fesztelenebbül mozog a szinpadon, Szirmay (Marsland Harry) megállotta helyét; szintugy Balogh Etel kisasszony sok kedvességgel játszotta Edith szerepét. A közönség megtölté a szinházat. Holnap Blaháné asszonynyal bérletszünetben *Marcsa, az ezred leánya* kerül szinre.

— **Liszt Ferencz** a jövő héten Pozsonyba érkezik és Batka János városi levéltárnok vendége lesz.

— **A filharmonikusok egyesülete** a napokban tartotta első nagy próbáját a magy. kir. operaház szinpadán, mely alkalommal azt tapasztalta, hogy a rendkivül magas és széles szinpad ugy fölfelé mint oldalt a hangokat nagy mértékben elnyeli s az egyes hangszerek, a müvészeti összhang és hatás által megkivánt mérvben nem érvényesülhetnek. Ennek következtében abban állapodtak meg, hogy a szinpadra *fából* diszes termet készittetnek, mely a szinpadot — a nézőtért kivéve — minden oldalról elzárja és a hangversenyek alkalmára ezt a szinpadon fel fogják állitni. A november hó 5-én tartandó hangverseny alkalmával a hangversenyzők már e rögtönzött teremben fogják magukat produkálni.

— **A czilinder-próba**, Bihari Sándor Párisban lakó fiatal festő képe, melyet párisi levelezőnk nemrég ismertetett, megérkezett a müesarnokba, hol az őszi tárlaton látható lesz.

— **Ballada-estély.** *Ney* Dávid november hó 21-én fogja megtartani első ballada-estélyét, melyen *Löwe* Károlynak ama balladáit fogja előadni, melyek a tavalyi ballada-estélyen a müsor szük kerete miatt előadhatók nem voltak.

A kék madár.

Operette három felvonásban. Irták *Duru* és *Chivot*, forditották Berczik Árpád és Rákosi Jenő. Zenéjét szerzé *Lecocq*. Első előadása a *népszinházban* okt. 24-én.

Egy uj operette Lecocqtól! Vajjon micsoda uj dolgot mondhatna nekünk Lecocq? Körülbelül ezzel a kérdéssel ment ma a közönség a népszinházba, hogy jelen legyen a saison harmadik operette-ujdonságának *A kék madár*-nak bemutatásán, mely Párisban oly türhető középsikert ért el. Lecocq muzsája általában véve olyan népszerü, hogy nem lehet csodálkozni azon az érdeklődésen, mely a darab iránt már megelőzőleg mutatkozott. A ki Angottól kezdve oly sok szépet és kellemeset mondott már a közönségnek, annak minden ujabb müve iránt fokozódott a kiváncsiság és a követelés. Csakhogy meglehetősen régen volt már az, a mikor Angot megszületett s győzedelmesen bejárta Európa összes operette-szinpadait. Azóta a jeles zeneszerző sok müve látott már napvilágot, melyek több és kevesebb sikerrel törtek maguknak utat, de a melyek legutolsója a ma este előadott *Kék madár* csak arról látszik tanuskodni, hogy a legbővebb kamara is kiürül, s néha a legszellemesebb ember is unalmassá válik, főleg ha sokat — ismétel.

Lecocq pedig sokat ismétel. Vissza-vissza nyul egy-egy jó gondolatért régibb müveihez s bizony néha tévedésből a más jószágát is a magáénak gondolja. Olyan mint az öreg ember, kinek nincsen jövője s épen azért emlékeiből szeret idézni. Ez a vonás leginkább meglátszik Lecocq legujabb zenéjén. Nem találni az egész operettében három-négy számot, a melyet üdének lehetne mondani. Sok a közhely, sok a szünet, melyet az elfonnyadt, közönséges melódiák nem tudnak elfeledtetni.

Az tény, hogy a szöveg sem alkalmas arra, hogy üde, fris gondolatokra adjon impulzust, mert az maga is végtelenül gyenge. Alig találunk a mesében, az alakokban egy-egy természetes vonást. Csupa mesterkeltség, csinált érzelmek és indulatok, csupa paróka és hajpor. Egy cseppet sem látszik meg rajta, hogy franczia ember irta. Sok beszéd, kevés szellem, s vékony mese, mely a következőkből áll: Briccoli firenczi gazdag bankár szép leányát, Arabellát Strozzi Stenió fiatal nemeshez akarja nőül adni, ki most került ki a szemináriumból, és abbé-ruhájában sehogy sem tudja jegyesének szivét megnyerni, — kit apja már csak azért is hozzá akar adni, mert a Strozzi család ép ugy mint ő, az uralkodó herczeg ellenségei, kit el akarnak trónjáról üzni. Arabellát azonban Cavalcanti Caesar lovag szereti, ki kieszközli azt, hogy nagybátyja a herczeg Briccolit titkos tanácsosnak nevezi ki, mely szolgálatért a bankár már most Caesarnak igéri leányát. Mindezekből nem látjuk még, hogy hol van a kék madár, mely a darab czimeül szolgál. Ez a kék madár nem más, mint egy fiatal lány, Róza, ki Strozzi lovagnak titkos pártfogója lesz; kisegiti őt minden bajból s a láthatatlan védangyal szerepét játsza. Valóságos isten keze, csakhogy nem népszinmüi kiadásban. Ez a kis lány, ki nagyon naivnak mutatja magát a darab folyamán, daczára annak, hogy maga is szerelmes Strozziba, mégis minden áron azon iparkodik, hogy a fiatal lovag elvegye Arabellát. Valóságos érthetetlen középkori romanticzizmus. Tiszta szerencse, hogy a darab végén mégis csak őt veszi el Strozzi, miutan semmiféle módon nem sikerült Arabella és Cavalcanti közt létesült eljegyzést megsemmisiteni.

Szerepel azután a véletlen mindenféle kiadásban. Hol egy levél alakjában jut Strozzi segélyére, mely bizonyitékot szolgáltat Briccoli árulásáról a herczeg ellen, azután egy medaillon képében, mely Cavalcanti szerelmi viszonyairól tesz bizonyságot egy más hölgy iránt. De mindezek nem sülnek el. Briccoli s a lovag mindig kimásznak a csávából s végül majdnem ők fogják el Strozzit, ha ezt ismét a kék madár a felkelők segélyével ki nem szabaditja, kikkel azután a harmadik felvonásban szerencsésen el is üzik a herczeget, a trónt pedig Stenio foglalja el. A darab végén mindenki megtalálja párját. Arabellát Caesar, a kék madarat (Rózát) Strozzi veszik el s a függöny legördül.

Operettben megszoktuk már azt, hogy ne várjunk természetesen fejlődő cselekményt vagy valami kidolgozottabb indokolást, de megvárjuk azt, hogy legyenek benne jó alakok, melyek az előbbi hiányokért kárpótoljanak. Ebben a tekintetben a Kék madár nem nagyon van ellátva. Eltekintve Strozzi alakjától, mely nincs hijával a természetességnek s a kék madártól, kinek az első pillanatban önzetlennek látszó szerelme megnyeri a rokonszenvet, alig van az operettben egy jóravaló alak. — Briccoli a gazdag bankár terhére van ugy magának, mint a közönségnek. Cavalcanti Caesar sem tettei, sem beszédeivel nem árulja el, hogy lovag, Beppo a parasztsuhancz, csak arra szolgál, hogy a zenei részben legyen tenor is, müskülönben bátran elmaradhatott volna; a cselekvényre semmiféle befolyással nincs. Lecocq zenéje, mint kompoziczió alig áll a középszerüség szinvonalán. A hirneves operetteszerző minden müve magán viseli a kompozitor jó tulajdonságait s hibáit is. A Kék madárban ugy látszik ez utóbbiak jutottak érvényre. Lecocq rendkivül gyorsan dolgozik, akár csak egy második Offenbach. Három hónap alatt megkomponál egy 3 felvonásos operette-et s a hangszerelést is elvégzi. Ennek a sietségnek esnek áldozatul többnyire müvei is, melyek a sok tiszta buza mellett sok konkolyt, a sok kedves, behizelgő gondolat mellett közönségeset s unalmasat is tartalmaznak. Leirja mindazt, ami eszébe jut s nem válogat a gondolatokban. A Kék madár valóságos chablon-zene, mely bár magán viseli az izléses praktikus zenész kezének nyomát, de a melyben a költő alig szólal meg. Lecocqnál szerettük dicsérni a hangszerelést, melyben ő mindig franczia: izléses volt. A Kék madárban ez sem tarthat igényt a telemlitésre. Kétségkivül ügyes munka, mely azonban legjobban tanuskodhatik a nagy sietség vagy talán a gondatlanság mellett, a melylyel készitették. Mindazonáltal van nehány csinos részlet, mely joggal számithat a népszerüségre. Igy különösen az első felvonás az, mely zenei tekintetben a legjobb, a második felvonás már sokkal gyengébb, mig a harmadik felvonás egészen elenyészik.

Csinos és hangulatteljes Caesar belépő áriája az első felvonásban a fa-fuvók összekötve tartott diskrét kiséretével, szintugy eleven az azt követő kar, mely eredeti rythmikájával életet önt a különben tulszerény dallamba . . . A fiatal Strozzi legendája különösen a második részben egész drámai lendületnek indul, mig méla bus dallama, melyet azonban nem most hallottunk először, hangulatteljes egyszerüségben van tartva. Az első felvonás végkara pedig nem egyéb mint az ismeretes *Du nur allein* keringő ¾ ütemes kiadása. Az igaz, hogy a melodia különösen élénkség tekintetében az uj rythmussal csak nyert. Lecocq-nak magának is tetszhetett, mert a három felvonáson keresztül többször hozza. A második felvonás bekezdő kara és a nászinduló az ismert reczipe szerint vannak készitve. Különösen az utóbbi a nyugvó orgona ponttal és a háromszög konvenczionális alkalmazásával meglehetősen közönséges, melyet még inkább kirivóvá tesz a melódia viseltes, kopott volta. Valamivel jobb Stenio keringője, melyet később az unisono kar sikerrel juttat érvényre. Általában véve az operett ugyanazt a hatást tette, mint a legtöbb helyen a hol előadták. A szép részekben örvendett a közönség Lecocq-nak, a terjedelmes közhelyeken pedig sajnálattal tapasztalta hiányát.

A darab sorsán lényegeset lenditett a jó előadás. Eltekintve attól, hogy a zenekar Cserni karmester ügyes vezetése mellett jól tartotta magát, a magánszereplők élénk összjátéka méltán meglephette a közönséget, melyet e tekintetben nem kényeztetett el a népszinház. Hegyi Aranka kisasszony, kinek minden ujabb szerepe kedves meglepetés a közönség számára, az uj operettében Strozzi Steniót játszotta. Valóban kedves, szeretetreméltó gavallér volt, minden mozdulata elegáns és kecses. Szerepének zenei részét gonddal juttatta érvényre s e tekintetben messze fölötte állott társainak. A közönség elhalmozta őt tapsokkal. Kapott egy virágokból készült kalitkát is, melyben egy kék madár volt elrejtve. A kék madarat, vagyis Rózát Tarnai kisasszony játszotta, kiben a népszinház tehetséges, iparkodó s szép hangu tagot nyert. A kisasszony Pulcinella szerepe óta sokat haladt. Tanult azóta egy kis nyugodtságot, s öntudatosabb játékot. Kellemesen csengő hangjának fejlődésére előnyös hatással van a gyakorlat. Sik Gizella kisasszony feltünést keltett szép toilettejeivel, különben pedig Arabellát játszotta inkább, mint énekelte. Solymosi Briccoli bankár szerepéből jókedvü alakot csinált, mely sokszor megnevetteté a közönséget. Vidor Cavalcanti lovagot személyesitette. Énekszámait rokonszenvesen adta elő; kivánatos volna, ha szerepének előadó részére az eddiginél több sulyt fektetne. Alakitásai Rip-Rip óta szinte az unalomig hasonlitanak egymásra. Beppo szerepét Gergely adta tulságos naivul. A közönség megtölté a szinházat. —ts.

SPORT.

— **Az udvari parforce-vadászatok** az idén korán kezdődtek, a mi főleg annak tulajdonitandó, hogy az udvar is a rendesnél korább jött el körünkbe. Ma már negyedizben lovagolt ő felsége a káposztás-megyeri falka után, mig a mult években csak Szt-Hubert (nov. 3) után szokott volt megjelenni a meeteken. A megállapodás szerint ma a nyolczas covernél volt a találkozás, hol tudvalevőleg pár héttel ezelőtt uj vadászlak készült el az udvar számára. A czélnak teljesen megfelelő kis vadászlak tulajdonkép csak egy teremből áll, melynek egyszerü butorzatát egy asztal s nehány nádfonatu szék képezi. A *király* ő felsége pontban 10 órakor jelent meg az őt váró vadásztársaság körében. Katonatiszti egyenruhát viselt és pej ménen ült. Rövid ideig tartó cercle után, mely alatt többeket, igy a jelenvolt Edelsheim-Gyulay bárónőt is megszólitásával kitüntetett, megkezdték a vadászatot, szakadó esőben. Alig hogy a róka-kopó-falka kiszabadult, máris megkezdődött a run, mert egy félénk róka az ebek csaholásának hallatára elhagyta biztos buvólyukát. A furfangos vad igen gyors iramra késztette üldözőit, de végre is a jól trainirozott falka el nem tévesztve a megtalált nyomot, utolérte, s a falkanagyot abba a kellemes helyzetbe hozta, hogy ő felségének a brush-sal kedveskedhetett. Az eső még ekkor is esett és igy a vadászok nem is folytatták tovább az üzést. A lovasok tizenkettő és fél órakor jöttek vissza Megyerre. Az uralkodó kocsin tért vissza Gödöllőre. Holnap, ha az idő engedi, nyulvadászat lesz.

Berlin, okt. 23. (Az «Egyetértés» távirata.) I. *Őszi gátverseny*. 1000 márka. Távolság 3500 méter. Mr. Adalbert Frode-ja első; Suermondt Sybilla-ja második; Pitzschke Komet-je harmadik. II. *Vadászverseny*. 1000 márka. 4500 méter. Cramsta hadnagy Wagner-je első; Sydow hadnagy Westerwinkel-je második; Lehndorff gróf Morseley Lass-je harmadik. III. *Nagy charlottenburgi dij*. 10,000 márka. Vadászverseny. Urlovarok versenye. 6000 méter. Torgany hadnagy Kolkano-ja első; Dohna gróf kapitány Scholar-ja második; Osten kapitány Tourist-ja harmadik. IV. *Őszi vadászverseny*. 1000 márka. 4500 méter. Usedom hadnagy Whinberry-je első; Suermondt Badnesse második; Frerich hadnagy Ratheline-je harmadik. V. *Tiszteletdij vadászverseny*. Három tiszteletdij. 4000 méter. Wedell Trivières-e első; Key erling gróf idős sárga kanczája második. VI. *Szerdai gátverseny*. 1000 márka. Urlovarok versenye. 2500 méter. Robert Regina-ja első; Oehlschläger bankár Giftmischer-je második; Kotze Brise-Ferje harmadik. Idő esős. Nézőközönség kevés.

EGYLETEK, TÁRSULATOK.

— **A budapesti angol kör** elnöke Pulszky Ferencz hetvenedik születésnapját megünnepli e hó 29-én tartandó megnyitó-estélyén, mely alkalommal Vámbéry Ármin egyetemi tanár fogja tartani az ünnepi beszédet és Pulszky Ferencznek arany tollat nyujtanak át.

— **Állatvédők kongresszusa.** A budapesti állatvédő egyesület elhatározta, hogy az 1885. évi általános kiállitás tartama alatt kongresszust fog egybehivni, s ezt illetőleg már szét is küldte a meghivókat a vidéki tagokhoz és állatbarátokhoz. A kongresszus egyik legfőbb tárgyát annak megbeszélése fogja képezni, miként lehetne hazánk különböző vidékein fiókegyesületeket létesiteni.

— **St.-Louis** északamerikai városban lakó magyar származásu polgárok, mint nekünk irják, társulatot alakitottak «St.-Louisi magyar egylet» czim alatt.

— **Az egyetemi dalárdának** ujra alakitását határozta el tegnap az egyetemi ifjuság egy értekezleten, mely az olvasókör elnöke Rakovszky Géza elnöklete alatt nyolcztagu bizottságot küldött ki az előmunkalatok megtételére.

— **A magyar gazdasszonok orsz. egylete** október 23-án tartotta a nyári szünidők után első választmányi ülését, melyben *Damjanich* Jánosné elnök mindenekelőtt az egylet felvirágzása körül halhatatlan érdemeket szerzett *Sztupa* György egyl. titkár elhunytáról emlékezett meg. A választmány elhatározta, hogy Sztupa elhunyta feletti mély fájdalmának jegyzőkönyvileg ad kifejezést, a gyászoló özvegy és családhoz pedig részvétiratot küld. A titkári teendők elvégzésére Mayer György egyleti ügyvéd kéretett fel. A választmány egyebek közt több árvának az árvaházba leendő fölvétele iránt beadott kérvényét a felvételi bizottsághoz utasitotta s Radvánszky Ilka urhölgynek az egylet alapitói közé történt belépését örvendetes tudomásul vette. A szeptember havi kiadás 1996 frt 17 kr., a f. évi perselybevétel pedig 1776 frt 12 kr. volt. Ezzel a választmányi ülés véget ért.

TÖRVÉNYSZÉKI CSARNOK.

— **A rendőrség szennyese.** *Tóth* Gerő vizsgálóbiró ma délelőtt három órán át vallatta *Bleyer* Ádám rendőrügynököt, ki készséggel válaszolt a hozzá intézett kérdésekre. Valószinü, hogy legközelebb már szabadlábra helyezik őt, mert a vizsgálat meghiusitásától nem lehet tartani. — *Thaisz* Elek főkapitány ma délután három órán keresztül értekezett Majthényi rendőrtanácsossal. Jekelfalussy kormánybiztos ma délután nem volt a rendőrpalotában. Szombatfalvi rendőrtisztviselő ma csekélyebb szolgálati vétségért a főkapitánytól irásbeli feddést kapott.

— **A palicsi gyilkosság** bünügye foglalkoztatta ma a kir. kuria III. büntetőtanácsát. A gyilkosság, melyről annak idejében részletesen emlékeztek meg a lapok, április 9-én történt a palicsi halászkunyhóban. Ifju Tánczos András halászlegény szövetkezett Tóth Pörge Imrével és Polyvás Andrással, hogy Voli Mátyásnét, a palicsi halász feleségét meggyilkolják s a szekrényben lévő pénzét elrabolják. Április 7-en reggeli 6 órakor végre is hajtották gonosz tervüket, a védtelen asszonyt meggyilkolták és a kunyhóban talált pénzt magukhoz vették. A szabadkai kir. törvényszék Tánczos Andrást és Tóth Pörge Imrét kötél általi halálra, Polyvás Andrást pedig tekintettel fiatal korára, 15 évi fegyházra itélte. A kir. tábla ezt az itéletet helyben hagyta. A kir. kuria Tánczos Andrást illetőleg megerősitette az alsóbb biróságok *halálos itéletét*, ellenben Tóth Pörge Imrét életfogytig tartó fegyházra itélte s Polyvás András itéletét helybenhagyta.

— **Schleimer Mihály**, kinek bünügyében e hó 17-ére tüzték ki a végtárgyalást, de a vádlott betegsége miatt elhalasztották, ma reggel a kerepesi uti rabkórházban meghalt. Mondják, hogy Schleimer öngyilkossá lett. A rabkórházban ugyan is már rég feltünt, hogy a betegek gyógyitására használt pokolkő eltünt. Már ekkor gyanuba vették Schleinert, hogy ő tüntette el a pokolkövet s most ugy hiszik, hogy ezzel vetett véget életének. Az orvosi bonczolás különben ki fogja deriteni a halál okát.

HÁZASSÁG.

— **Széky Ferencz** igazságügyminiszteri számtiszt a napokban tartotta eljegyzését Kecskés Kornélia kisasszonynyal Nagy-Károlyban.

— **Giczey Lajos** miniszteri fogalmazó, Giczey Samu fővárosi ügyvéd fia, e hó 14-én jegyezte el Trencsénben Schwertner Irma k. a.-t, Schwertner Antal leányát.

GYÁSZROVAT.

Zmeskál Istvánt, Győrmegye volt alispánját s törvényszéki elnökét, főv. biz. tagot ma d. u. 3 órakor temették el a kalap-utcza 16. sz. a. halottas-házból, a boldogult barátai s a család ismerőseinek nagy részvéte mellett. Ott voltak a többek közt Sárkány János kir. táblai tanács-elnök, Degré Alajos, több főv. bizottsági tag stb. A gyászbeszédet a helybeli ág. evang. egyház egyik segédlelkésze tartotta a ravatal fölött. A hült tetemeket a kerepesi-uti temetőben helyezték el örök nyugalomra.

Szádecsnei **Szádeczky Lajos**, szádecsnei földbirtokos, előbb trencséni törvényszéki elnök, később podhragyi báró Popper uradalmi főügyésze e hó 21-én meghalt Pozsonyban 61 éves korában. Kitünő jogász volt s sokat tett a magyarság érdekében megyéjében, főkép mint a nagy-bicsei kaszinónak volt elnöke. Hálás gyermeke, számos rokona és barátja gyászolja halálát s közrészvét mellett temették el.

Kiss Lajos kir. járásbiró élete 55-ik évében meghalt Miskolczon. Temetése e hó 22-én ment véghez igen nagy részvét mellett. Az elhunytat édesanyja, özvegye Beniczky Klotild urnő és leánya gyászolják.

Adolphe Régnier, a franczia akadémia tagja, Schiller jeles forditója, Párisban meghalt. Régnier 1804-ben született Mainzban, mely akkor a Mont-Tonnerre franczia département fővárosa volt. 1843-ban Louis Philippe rábizta a párisi gróf nevelését s Régnier az ifju herczeget a februári forradalom után Belgiumba is elkisérte.

Parrizot Julia asszony, kitünő müveltségü franczia hölgy, ki huzamosabb idő óta élt de Gerandoék kolozsvári házában, tegnapelőtt elhunyt Kolozsvártt. Haláláról de Gerando Antonina k. a. gyászjelentést adott ki.

Bozzai **Bozzay János** kataszteri becslőbiztos, mint a szerajevói kataszteri igazgatóság hozzánk beküldött gyászjelentéséből értesülünk, e hó 19-én élete 42-ik évében rövid szenvedés után Szerajevóban meghalt s a katonai sirkertbe temették el.

A hivatalos lap okt. 24-iki számából.

Kitüntetés. Ő felsége Fiume mellett levő katonai gyakorlótér és lövölde helyreállitása körül teljesitett kiváló szolgálatok elismeréseül: *Wouchnig* Izidor fiumei főmérnök és az ottani városi épitészeti hivatal vezetőjének a koronás érdemkereszt, *Jugo* Antal épitészeti vállalkozó és fiumei háztulajdonosnak pedig az arany érdemkereszt adományozta.

Kinevezés. A földmivelés, ipar és kereskedelemügyi m. kir. miniszter, *Banianin* Mihály ideiglenes minőségü zenggi m. kir. révkapitányt ez állásra végleg; a m. kir. igazságügyminiszter *Pulay* Károly nagykanizsai kir. törvényszéki dijnokot ugyanazon kir. törvényszékhez irnokká; a m. kir. pénzügyminiszter *Sliva* Géza számgyakornokot a temesvári jószágigazgatósághoz III. oszt. számtisztté, *Szentirmay* Rezső okleveles jegyzőt és *Gömbös* Sándor volt kataszteri segédbiztost Vasmegye területére állami végrehajtókká nevezte ki. A vallás és közokt. m. kir. miniszter *Ferk* Ferencz zay-ugróczi áll. felsőnépiskolai rendes tanitót jelen állásában végleg megerősitette.

Athelyezés. A m. kir. igazságügyminiszter *Kovásznay* Gábor szatmárnémeti kir. törvényszéki és *Endes* Kálmán tekei kir. járásbirósági segédtelekkönyvvezetőket kölcsönösen, *Benedek* József ujegyházi királyi járásbirósági irnokot a nagyszebeni kir. járásbirósághoz helyezte át.

Névváltoztatás. *Preisz* Kálmán kerecsendi illetőségü, a 4. sz. csendőrparancsnokság állományába tartozó örsvezető vezetéknevének «Pázmányi»-ra, kiskoru *Dyk* István nagyváradi illetőségü ugyanottani lakos vezetéknevének «*Széplaki*»-ra, Kluc ek Gábor kővágóeörsi illetőségü s a m. kir. honvéd huszárezred állományába tartozó czimzetes őrmester vezetéknevének «Keszthelyi»-re, *Popovics* István beéli illetőségü vésztői lakos vezetéknevének «Perényi»-re kért átváltoztatása belügyminiszteriumi rendelettel megengedtetett.

TÁVIRATOK.

Bécs, okt. 24. (B. Corr.) A delegáczió elé terjesztendő *jövő évi közös költségvetési előirányzat* kedvezőbb mérleget fog feltüntetni, mint a folyó évre megszavazott közös költségvetés. A rendes költségvetésben ugyan összesen körülbelől 300,000 frttal több kivántatik, mint a mennyi az 1884. évre megszavaztatott, ellenben a rendkivüli költségvetésben 1.800,000 frttal kevesebb kivántatik.

Bécs, okt. 24. (Az «Egyetértés» tudósitójának távirata.) Az idei *hadügyi szükséglet* több mint 90 százalékát teszi az egész költségvetésnek. A gabnaárak nagy csökkenése mellett a csapatok természetben való ellátásának tételénél 900,000 forintot takaritanak meg. Ezzel szemben a rendes költségvetésben nagyobb a szükséglet a tüzérség ujjászervezésének tételénél 280,000—300,000 forinttal. Az ellátási költségek, melyek már évek óta növekszenek, ez idén is körülbelül 700,000 forinttal fognak szaporodni, s igy 11.700,000 forintot tesznek ki. A beszállásolási kiadások az uj elszállásolási törvény következtében kerek fél millióval többre rugnak, tehát a gabnaárak csökkenéséből származó költségapadással szemben áll másfél milliónyi költségtöbblet, s a hadügyi költségvetés rendes szükséglete 600,000 forintnyi szaporodást tüntet föl. Ellenben lehetséges, hogy az ez évi rendkivüli szükséglet a mult évinél kevesebb lesz, mert az 1884. évi költségvetésben pólai erőditésekre 750,000 forint, krakkói erőditésekre 900,000 forint, mint utolsó részlet szerepel, ezenkivül a bosznai megszálló csapatok szükségleténél is várható csökkenés, mivel ez évi május hó közepén e csapatokat ismét leszállitották 5000 fővel. Ezeknek ötödfél hónapig való ellátása 380,000 forintba kerül, ehhez hozzá számitva a legénység természetben való ellátásánál az árak csökkenéséből származó megtakaritást, az okkupáczionális hitel 450,000 forinttal kevesebb lesz. A rendkivüli szükséglet s a bosnyák hitel apadása a hadügyi költségvetés rendes szükségletének szaporodását ki fogja egyenliteni s ezen felül a hadsereg fentartásának s a megszálló csapatok kiadásai a folyó évinél 7—800,000 forinttal lesznek kisebbek. A tengerészeti költségvetésnél azonban már jelentékeny lesz a kiadási többlet. *Sterneck* altengernagynak eredetileg két milliónyi követelését a minisztertanács felényire szállitotta le. Ennek következtében ez a költségtöbblet a hadsereg, hadi tengerészet és a megszálló csapatok folyó évi összes szükségleténél 2—300,000 forinttal lesz nagyobb. A bosnyák közigazgatási költségvetés ez idén is csekély fölösleget fog feltüntetni, s igy e czélra a delegáczióknak a két állam terhére mit sem kell majd megszavazniok. E költségvetésnek ugy bevételi, mint kiadási tételei különben a tavalyinál valamivel magasabbak lesznek. (N. Fr. Pr.)

Berlin, okt. 24. (Az «Egyetértés» tudósitójának távirata.) A braunschweigi regensségi tanács elnökének, Görtz Wrisberg grófnak hivatalos kijelentése szerint Cumberland herczeg már elküldte pátensét a regensségi tanácsnak oly fölszólitással, hogy azt ellenjegyzéssel lássa el. A tanács ezt azonban visszautasitotta és az ügyről jelentést tett a császárnak.

Berlin, okt. 24. A szövetségtanács legközelebbi ülésén valószinüleg szóba fog kerülni, hogy Braunschweig a szövetségtanácsba képviselőt küldjön és a regensségi tanács által igazolt képviselő valószinüleg már legközelebbről elfoglalandja helyét a szövetségtanácsban.

Braunschweig, okt. 24. Az *országgyülés* mai ülésén *Wrisberg* miniszter közölte, hogy a cumberlandi herczeg kiáltványát, melyben kijelenti, hogy a herczegséget birtokába veszi, megküldte a kormánynak, azzal a felszólitással, hogy a kormány ellenjegyezze és közzétegye azt. Wrisberg felolvasta a kormány válaszát és kijelenté, hogy a kormány véleménye szerint beállott a regensségi törvényben előrelátott eset, minek következtében a regensségi tanács megalakult. A kormány tehát nem tehet eleget a herczeg ama felszólitásának, hogy a kiáltványt ellenjegyezze és közzétegye, sőt ellenkezőleg, a regensségi tanács által felhatalmaztatott, hogy utasitsa el e felszólitást. A herczeg különben megteheti trónöröklési igényeinek érvényesitésére a lépéseket. Wrisberg közölte továbbá, hogy a kormány haladéktalanul értesitette Bismarck hg. birodalmi kanczellárt, a cumberlandi herczeg iratáról, megjegyezvén, hogy minden ilynemü további nyilatkozattal haladéktalanul szembe fog szállni. A porosz követ még ugyanaz éjjel közölte Wrisberggel Bismarck hg. táviratát, mely szerint a császár a regensségi tanács iratát köszönettel fogadta és a tanács valamennyi inditványát jóvá fogja hagyni. Wrisberg hozzátette, hogy a regensségi-tanács és a miniszterium az országnak a regensségi tanács által való kormányzását biztositottnak tekinti és hogy meg vannak győződve, hogy a trónörökösödés ügye az országos és a birodalmi jog alapján fog elintéztetni, végül a felirati javaslat, mely a megnyitó beszédnek paraphrazisát képezi, egyhangulag elfogadtatott.

Braunschweig, okt. 24. A fejedelmi személyek közül estei *Ferencz Ferdinánd* főherczeg, a *cambridgei* herczeg és *György* szász herczeg érkeztek meg. A cumberlandi herczeg képviselőjeként *Busche-Streithorst* kamarás és a walesi herczeg képviselőjeként *Suffleld* lord jelentetett be.

Berlin, okt. 24. (Az «Egyetértés» tudósitójának távirata.) Bismarck a *Congo-konferencziát* bizonyára személyesen fogja megnyitni, vajjon aztán tovább is fogja-e vezetni bizonytalan.

Brüsszel, okt. 24. (Az «Egyetértés» távirata.) A *Moniteur* egy szóval sem emlékezik meg a minisztерválságról. *Bernaert* nagy akadályokra talál a kabinet megalakitásában. *Pirmez*, a balközép tagja, nem lép be az uj kabinetbe, mely mérsékelt lesz ugyan, de katholikus és az uj iskolai törvényt fentartani kivánja.

Páris, okt. 24. *Ferry*, *Campenon* és *Peyron* a tonkingi ügyekre nézve kirendelt bizottsággal szemben, mely a korábban müködött bizottságnak titokban tartott jegyzőkönyveit vizsgálta át, igazolták, hogy sem *Brière* sem *Courbet* nem kértek erősbitéseket, és hogy *Campenon* csak is a gyarmati hadsereg alakitására vonatkozó tervezetben foglalt feltételek alapján kért a turko-ezred és az önkéntes-legió alakitására felhatalmazást. A felmerülő költségtöbblet deczember 31-éig két milliót tenne ki.

Páris, okt. 24. A költségvetési bizottság élénk vita után elfogadta *Tirardnak* a költségvetés egyensulyának helyreállitása iránti inditványát.

Liverpool, okt. 24. *Ondron-Chowaner* (?) magyar alattvalót, ki azért fogatott el, mert dinamitot találtak nála, ma szabadon bocsátották.

Róma, okt. 24. Mint a Popolo Romano irja, *Ferrero* hadügyminiszter lemondása elfogadtatván, helyébe *Ricotti* tábornok neveztetett ki.

Róma, okt. 24. A *Moniteur de Rome* azon reménynek ad kifejezést, hogy az orosz kormány végre be fogja látni, hogy érdeke és becsülete megkivánja, hogy ünnepélyes kötelezettségeit, melyeket a Vatikánnal szemben tavaly elvállalt, megtartsa és hü katholikus alattvalói vallás-szabadságát többé ne érintse.

Róma, okt. 24. A hivatalos lap közzéteszi *Ricottinak* hadügyminiszterré való kineveztetését.

Pétervár, okt. 24. (Az «Egyetértés» távirata.) *Tavasthorban* (Finnországban) nagy verekedés volt *bennszülöttek* és katonák közt. Az orosz kormány titkolja ez esetet. — *Kharkorban* megtámadták a nihilisták a postát; fél milliót akartak elrabolni, de tervük nem sikerült. A tetteseket nem birták kézrekeriteni.

Pétervár, okt. 24. (Az «Egyetértés» tudósitójának távirata.) Katkov most már helybenhagyja, hogy az orosz tanulók a kor szellemétől elragadtatva tüntetnek a kormány ellen. A moszkvai tanulókat állitólag idegen küldötték tüzelték föl.

Pétervár, okt. 24. A czár kegyelmet adott a legutóbbi felségsértési pörben halálra itélt *Figner* Verának, *Wolkenstein* Ludmillának, *Pochitonov* tüzérségi törzstisztnek, *Aschenbrenner* gyalogsági alezredesnek, *Tichanovics* gyalogsági hadnagynak és *Yuvacsev* tengerésztisztnek, s büntetésöket részint életfogytiglan való, részint tizenöt évi kényszermunkára változtatta. *Stromberg* Sándor báró volt tengerész-hadnagyon és *Rogacsev* tüzér-hadnagyon, kik szintén kötél által való halálra itéltettek, a halálos itéletet október 22-dikén hajtották végre. A többi vádlott, névszerint: *Ivanov* Vazul (kereskedő fia), *Nemolovszky* Apolló (lelkész fia), *Csaikov* Vladimir (nemes), *Csurovcsev* Dömötör (lelkész fia), *Spandoni Basmandski* (kereskedő fia), *Csemonadova Limbov* (lelkész leánya), négy évtől husz évig terjedő kényszermunkára itéltetett. (Egy tegnapi jelentés e távirat tartalmának ellentétét jelezte.)

London, okt. 25. (Az «Egyetértés» távirata.) *Gladstone* azzal fenyegette tegnap az alsóház ülésén az ellenzéket, hogy ha a felsőház ismét elveti a reformbillt, napirendre kerül e ház organikus reformjának kérdése.

Belgrád, okt. 24. (Az «Egyetértés» távirata.) Pol. Corr. A szerb kabinetet a haladópárt legkiválóbb elemeivel egészitették ki. A pénzügyi tárczát eleintén a haladópárt egy hivére akarták bizni, de bizonyos körülmények miatt lemondottak e tervről.

Drinápoly, okt. 24. (Az «Egyetértés» távirata.) Csorluban (?) a görög lakosság részéről naponkint történnek *kihágások a zsidók ellen.* Ezeket ugyanis azzal vádolják, hogy egy *négyéves gyermeket elraboltak*. Azokat a zsidó házakat, melyeket a görög asszonyok gyanusoknak jeleztek, a nép fölverte, de az eltünt gyermek nyomára nem akadt. Az ide való főkormányzó, hogy a zsidók elleni további erőszakoskodásoknak elejét vegye, szükségesnek látta Csorluba egy csapat katonát küldeni. Egyidejüleg a vizsgálat is megindittatott.

Konstantinápoly, okt. 24. *Radowitz* német nagykövetet a szultán csak a nemrég alapitott arany Imtiaz-éremmel tüntette ki.

Konstantinápoly, okt. 24. (Az «Egyetértés» távirata.) Pol. Corr. A montenegrói határ szabályozására vonatkozó tervet, melyet a szeraszkieratus dolgozott ki, már egy hónappal ezelőtt átadták szentesités végett a szultánnak. A szentesités azért késik, mert a szultán a növekvő albán agitáczió miatt attól tart, hogy zavarok támadnak, ha Montenegrónak ujabb területet engednek át. Ugy látszik, hogy a porta előbb összegyüjti csapatait s csak azután fog hozzá a határrendezés munkájához.

Kairó, okt. 24. (A Reuter-ügynökség jelentése.) Az egyiptomi hadseregnek 3000 emberre leendő leszállitásával együtt valamennyi angol származásu tiszt — mintegy tizet kivéve — el fog bocsáttatni.

Hanoi, okt. 24. A *Chu* előtt elsánczolt utolsó khinai csapatok sánczaikat elhagyták és elvonultak.

A horvát tartománygyülés.

Zágráb, okt. 24. (Az «Egyetértés» tudósitójának távirata.) A reggeli órákban egész szakasz csendőr szállta meg a tartománygyülés bejáratát. ½10-kor az összes Starcsevics-párti képviselők megjelentek párosával, Rukavina báró klubelnökkel és Starcsevics Antallal élükön. A bejárat előtt *Kuzmanovics* háznagy várakozott rájuk és e szavakkal fogadta őket: A tartománygyülés elnöke meghagyta, hogy a képviselő urakat ne bocsássam be a terembe.

Rukavina br.: Van irásbeli meghatalmazása? *Kuzmanovics* nincs, csak szóbeli. *Rukavina:* Mely képviselőket zárták ki? Az ujságokban különféle neveket olvastunk, a tartománygyülésen pedig semmit sem hallottunk a kizáratásról. A háznagy erre fölolvassa a kizárt 15 képviselő neveit.

Starcsevics: A tartománygyülés nem fogadta el kizáratásunkat és mi *csak erőszak által* fogjuk magunkat megakadályoztatni a belépésben.

A Starcsevics-pártiak már-már benyomulnak az épületbe, mire a háznagy fölszólitja *Vuletics* lovas csendőrkapitányt, teljesitse kötelességét.

A kapitány és a csendőrök közelebb vonulnak, *kezet vetnek Rukavinára és Starcsevicsra*, mire ezek kijelentik: «Engedünk az erőszaknak.» — Ezzel valamennyien, még a ki nem zártakat sem véve ki, kaczagva sarkon fordultak, egy ideig a Márkus téren ácsorogtak, aztán távoztak. Az öreg *Starcsevics* ezután egyedül jött. Kuzmanovics elébe lépett, mire Starcsevics azt kérdi tőle, hogy «Ez mit jelent?» Az elnökség nevében visszautasitom önt, felelé Kuzmanovics. «Erőszak ez?» kérdé Starcsevics, mire Kuzmanovics igennel felelt. Ekkor két csendőr előlépett és Starcsevicset kézzel megérintette, mire ez visszavonult.

A Starcsevics-pártiak nyilatkozatot nyujtottak be, melyben tiltakoznak kizáratásuk ellen és a csonka tartománygyülés által hozott határozatok ellen, a melyből 25 kerületnek — a tartomány negyedrészének — képviselői hiányoztak. Ünnepélyesen tiltakoznak továbbá az *illoyalitás* kifejezése ellen; képviselői kötelességüknek tudják, hogy a királyt a tartomány valódi helyzetéről informálják és ellenkezőleg azokat tartják illoyálisaknak, kik ezt elmulasztják. A nyilatkozatot aligha fogják fölolvasni a tartománygyülésen.

Zágráb, okt. 24. (Az «Egyetértés» tudósitójának távirata.) A tartománygyülés előtt végbement események kinos hatása alatt a ma megkezdett fölirati vita csak csekély figyelmet keltett; minden tekintet a baloldal üres padsoraira irányult, melyek érthető képet nyujtanak a horvát parlamentarizmus állapotáról. A nemzeti párt is érzi a helyzet nyomasztó voltát, de meg van az a tudata, hogy nem saját érdekét követte, hanem a kényszernek engedett. Az egész tartománygyülés — beleszámitva a még megmaradt ellenzéket is — elfogadta a Starcsevicsék kizárásaira vonatkozó javaslatot.

Hrvat elnök fél 11-kor megnyitja az ülést.

A Starcsevics-pártiak közül senki sincs jelen. Felolvassák a három utolsó gyülés jegyzőkönyvét. A második jegyzőkönyvnél *Mazzura* a saját és társai nevében kijelenti, hogy a kizárási inditványról semmit sem hallottak.

Hrvat elnök erre következőleg szólott:

Tisztelt ház! E ház elnökségének nem csak a kötelessége, hogy a rendet és csendet föntartsa, hanem az is, hogy lehetővé tegye a tartománygyülés munkálatainak zavartalan elintézését. Az utolsó három ülés lefolyása azon meggyőződést keltette bennünk, hogy a fönálló házszabályok segélyével rendkivüli intézkedések nélkül a rend e házban fönn nem tartható, még kevésbbé tétethetik lehetővé az, hogy a tartománygyülés zavartalanul szentelhesse magát munkálatainak. Azonkivül a mentelmi törvény egy pontot tartalmaz, melynek értelmében e magas ház bármely tagja az itt kiejtett szóért egyedül a tartománygyülésnek felelős. A tartománygyülés október 20. és 21-ki üléseiben néhány képviselő ur sulyos sértést ejtett a ház méltóságán, minélfogva az elnökség kényszeritve volt a nyolcz ülésre terjedő kizáratást inditványozni. Ámde a tegnapi ülésen, a mikor is a háznak a kizáratás fölött kellett volna határoznia, ugyanazok az urak nagy zajjal megakasztották nemcsak a tárgyalást, hanem e magas ház müködését is. Ennélfogva a rend és csend helyreállitása és a ház zavartalan müködésének érdekében szükségesnek és czélszerünek tartottam a mai ülésből a következő képviselőket kirekeszteni: *Hinkovics*, *Barcsics*, *Pizacsics*, *Kumicsics*, *Rukawina* báró, *Bakarcsics*, *Pavlovics*, *Nalusnik*, *Radosevics*. *Folnegovics*, *Pilepics*, *Tuskan*, *Starcsevics* Antal, *Starcsevics* Dávid és *Ivándia*. Elismerem, hogy a fönnálló házszabályok értelmében ezen intézkedésem nincs indokolva; ámde utalnom kell arra, hogy azok, a kik e házszabályokat alkották, nem gondolhatták és gondoltak arra, hogy a tartománygyülésre olyan képviselők is eljönnek, kik a rendet megzavarják és e magas ház tevékenységét megakasztják. Nem gondolhatták azt, hogy olyan képviselők is lesznek e házban, kik a tartománygyülést oly sértésekkel fogják illetni, melyeket még müveletlen emberek közt sem türnének meg megtorlás nélkül. (Zsivió!) Tisztelt ház! Abban a véleményben vagyok, hogy ha a házszabályok ellentétben vannak e tartománygyülés létjogával, a házszabályokon kivül valamikép intézkedni kellene, hogy a tartománygyülés müködése és fönnállása biztosittassék. Kérem tehát a t. házat, méltóztassék eljárásomat jóváhagyni.

Erre *Gyurgyevics* alelnök foglalja el az elnöki széket és kérdi a tartománygyülés tagjait, vajjon jóváhagyják-e az elnök eljárását? (Jóváhagyják.)

Hrvát ujból elfoglalja az elnöki széket és e kérdést veti fel: Elfogadja-e a tartománygyülés a jogi párt 15 tagjának kizárását? (Felkiáltások: Elfogadjuk.)

Loncsarics megismerteti ma benyujtott sürgősségi inditványát, mely a házszabályok szigoritását czélozza. *Kamenár* az inditvány ellen emel szót. A tartománygyülés *egyhangulag elfogadta a sürgősségi inditványt*.

A napirendre áttérve, *Miskatovics a válaszfelirati bizottság javaslatának* elfogadását ajánlja. Föntartja magának a jogot, hogy az esetleges ellenvetésekre zárszavában válaszolhasson.

Mazzura a független pártiak fölirati javaslatát ajánlja elfogadás végett. A kiegyezési törvény szövegéből igyekszik kimutatni, hogy e törvényt olyan szükséglet szülte, mely meg is szünhetik. Nem áll, hogy a magyarok a legszélső határig jutottak engedményeikkel, mert inkább Horvátország tett koncesszziókat. Csak Ázsiában vagy Afrikában szokott megtörténni, hogy egyik nemzet átengedi magát a másiknak. A közös ügyeknél mindig csak Magyarország javát és Horvátország kárát tartják szem előtt. Horvátországot csak egy gyarmatnak tekintik. A szónok lemondásnak tartja azt, hogy a királyi leiratnak e kifejezését: «államegység», elfogadják az eddig használt «államközösség» helyett. A bán nem a horvát nemzet, hanem a magyar kormány bizalmi férfia. Nem merte keresni a mandátumot, mert tudta, hogy nem kaphatja meg. — A bán ugy nyilatkozott, hogy esetleg tartománygyülés nélkül fog kormányozni. — Ezt a hirt még sehol sem czáfolták meg. Horvátországnak nincs annyi alkotmányos szabadsága, mint az osztrák birodalom-gyülésen képviselt tartományoknak. — A szónok fejtegeti a magyar országgyülés többségének felirati javaslatát s mint szláv ember, tiltakozik a javaslat ama tétele ellen, mely Oroszország ellen irányul. Mielőtt Magyarország meg akarja bosszulni Világost, meg kell fontolnia,

vajjon a horvátokban kialudt-e az a rokonszenv, mely őket 1848-ban lelkesitette. A szónok azzal a kijelentéssel végzi beszédét, hogy a magyar országgyülésre menő delegátusokat sem a horvátok, sem a szerbek rokonszenve nem kiséri

Beszéde alatt *Khuen-Héderváry* gróf bán lép a terembe s élénk zsivió-kiáltásokkal fogadtatik.

Gyurkovics sajnálkozását fejezi ki a felett, hogy a Starcsevics-párti képviselők nincsenek jelen; mindamellett még sem kerülheti el, hogy az általuk beterjesztett felirati javaslattal, mely már annyi bajt okozott, behatóan foglalkozzék. Kijelenti, hogy e felirati javaslat példátlan, hallatlan irat, olyan mintha egy zanzibari uralkodóhoz intézte volna egy zanzibari néptörzs; ugy beszél a koronával, a hogy a tengerparti teherhordókkal, vagy a likai kecskepásztorokkal szokás beszélni. Olyan ember, a ki félig-meddig részesült társadalmi, politikai történeti oktatásban, tekintheti-e ezt a feliratot másnak mint a nevetséges és szánalmas fanatizmus müvének. Szóló kérdi vajjon meg van-e valahol a világon engedve, hogy a koronát hálátlansággal, esküszegéssel és hütlenséggel vádolják? A világ mely országában van megengedve, hogy az ország képviselői valaszfeliratokban felkeléssel és trónvesztéssel fenyegetőzzenek? A válaszfelirati javaslat aláirói jó horvátoknak tarthatják ugyan magukat, de a köztök levő tudorok és ügyvédek, valamint a lelkészek is, megfeledkeztek hivatalos esküjökről s az állam és az uralkodó iránt való kötelességükről. A lelkészek, a kik a népnek azt hirdetik, adjátok meg a császárnak, a mi a császáré, képesek voltak arra, hogy felségsértő irat alá aláirják nevöket. Minden, csak félig-meddig müvelt embernek is nevetséges és szánalomraméltó fanatizmus kitörésének kell e fölirati javaslatot t kintenie. Ugy látszik, az aláirók némelyike nem is tudta, hogy mi van előtte, vagy pedig azt hi zik, hogy királyunk a legnagyobb bünt is képes megbocsátani. A mi a felirat tartalmát illeti, szóló kijelenti, hogy a közönséges hirlapi czikkek is több illemmel, több tudománynyal és több igazságszeretettel vannak irva. «Önök azt állitják, — igy folytatja, — hogy az egész népet képviselik. Az önök választókerületeinek 330 ezer lélekből álló lakossága vajjon az egész népet képezi-e? Az önök 3900 választója képezi-e a horvát-szlavonországi választók összességét? Önök nem tudják, hogy pártunk egyetlen egy tagja, (Hrvat Mirko) több szavazatot képvisel, mint a jogi pártnak kilencz legkiválóbb tagja, a nemzeti pártnak egyhangulag megválasztott tagjai pedig többet, mint az egész jogipárt?» Önök azt állitják, hogy a magyar országgyüléssel kötött kiegyezés törvénytelen és érvénytelen. De hát akkor milyen alapon szavaznak önök itt? Az önök állitásai szerint azt kellene hinni, hogy a horvát nép az egyetemes szavazati jog alapján választotta Kálmánt horvát királylyá. Pedig köztudomásu, hogy Horvátország és Magyarország közt már Zvoinimir halála után létesült bizonyos állami közösség. Özvegye, félve a pártoskodó uraktól, segitségül hivta fivérét, I. Lászlót, a ki rendet csinált és Kálmán a monarchikus örökségi jog alapján lett Magyarország és Horvátország királya. Ferdinand királyt sem a horvát nép választotta királylyá, hanem a Cetinben összegyült rendek. A velenczei és török invázióról, a határőrvidék létesüléséről és a háromegy királyság szétdarabolásáról nem szól a feliratuk, mert kellemetlen módon szakitják meg a történeti jogfolytonosságot, melyről önök szólnak. Azt sem emlitik, hogy Horvátországból ki üzte el a törököt. Önök a mult századok rendi-gyüléseiből sohasem fogják kimagyarázhatni a népek természeti jogát vagy az általános szavazati jogot. A pragmatica sanctio után hallgatással mellőzik a horvát történetnek egy egész századát, mert jól tudják, hogy e történet folytonosságát visszavonhatlan tények és tartós állapotok szakitották félbe, ha ugyan meg nem szüntették.» Beszéde további folyamán szónok a Starcsevics párt vezérei, különösen Starcsevics Dávid és Rukavina b. ellen fordul, kik ezelőtt 15 évvel nagyon közel állottak ama politikai irányhoz (Rauch), mely az általuk annyira gyalázott kiegyezésre vezetett. A rakoviczai pucsról és Kvaternik királyságáról a szóló nem akar beszélni, mert ezekről ők maguk is hallgatnak, valószinüleg azért, mert már akkor is bebizonyult, hogy a horvát nép nem állott, mint a hogy ma sem áll mögöttük. Önök «Horvátország természetes jogait» keresik, ezt a szóló teljességgel nem érti. Államoknak nincsen természetes joga. Önök a horvát köztársaság teljes függetlenségét keresik egy királylyal az élén. Dalmácziára, Krajnára, Karinthiára és Stájerországra gondolnak. S miként akarják e nagy államot létesiteni? Tartománygyülési botrányokkal még nem alkottak nagy államokat. Képzelhetik önök, hogy az ily fantasmagóriák mások is, mint nevetségesek? Tartsák önök szemük előtt a fiumei és zsumberáki kérdések nehézségeit, midőn Karinthiáról és Stájerországról beszélnek. Nem gondolnak önök arra a homeri kaczajra, mely támadna, ha önök a karinthiaiakat és stájerországiakat s különösen az ottani németeket arra akarnák rábeszélni, hogy legyenek horvátok? Önök háborut és forradalmat akarnak abban az időben, midőn a konzervativismus egész Európában, még Oroszországban is győz és nem veszik számitásba, hogy monarchiánk milyen viszonyban áll Szerbiával, Montenegróval és Törökországgal. Szóló ezeket mondja beszédje végén: «A ház jobboldala és a nép tulnyomó része elveti a Starcsevics-párt eszméit és tetteit elitéli. Mi a történet szellemének képest feliratunkban elismerjük az állami közösséget Magyarországgal az összmonarchiában. Fentartás nélkül ismerjük el a kiegyezést, mert meg vagyunk győződve arról, hogy Horvátország és Szlavonország közjogi állása hétszáz év óta nem volt jobb, mint most. A mi van, azt meg akarjuk óvni és ha fejünkbe kerülne is, védeni fogjuk a kiegyezést mindenki ellen, a ki hozzá nyul. Végül a szónok figyelmezteti a Starcsevics-pártiakat, hogy csak siessenek tovább a felségárulás, a forradalom és anarchia utján, igy az ország legalább hamarább szabadul meg tőlük. A beszédet élénk tetszésnyilvánitásokkal kisérte a ház.

Smiciklas a független pártiak fölirati javaslata mellett nyilatkozik. A Magyarországgal való szövetséget természetellenesnek tartja, és csak a török berontások idején volt annak jogosultsága. Az egykori Hungária már megszünt, most már a szó szoros értelmében Magyarország és ezzel Horvátországnak semmi közösügye nem lehet.

Miután még *Kamenar* is fölszólal, az ülést bezárják.

Zágráb, okt. 24. (O. É.) *Loncsarics* és társainak *a házszabályok szigoritására* vonatkozó inditványa a felirati vita megszakitásával már holnap vétetik tárgyalás alá.

A tartománygyülés mai ülésének berekesztése előtt a kormány az *esküdtszékeknek a sajtóvétségekben való felfüggesztéséről* szóló törvényjavaslatát nyujtotta be. A törvényjavaslat szintén sürgősen fog tárgyaltatni.

A delegáczió horvát tagjai holnapután utaznak Budapestre.

Zágráb, okt. 24. Khuen-Héderváry gróf és a kormány loyalitási nyilatkozatokat kaptak a gradusai és daruvári törvényhatóságoktól, melyek a Starcsevics-párt válaszfeliratát elitélik és a tartománygyülés eljárását helyeslik.

A KOLERA.

Róma, okt. 24. A tegnapi jelentés szerint Aquilában három betegedési és egy haláleset, Bresciában hat betegedési és két haláleset, Nápolyban 15 betegedési és 13 haláleset, (e közt magában a városban 9 betegedési és 12 haláleset) Novarában 6 betegedési és 4 haláleset és Reggio nell' Emiliában 4 betegedési és három haláleset fordult elő. — Salernoban két nap óta nyolczan betegedtek és öten haltak meg kolerában.

KÖZGAZDASÁG.

Bécs, okt. 24. (Az «Egyetértés» tudósitójának távirata.) A *görög kölcsön* 357-en fog kibocsájtatni és mint jelentik Párisban 359⅞-on jö forgalomba.

Bécs, okt. 24. (Az «Egyetértés» tudósitójának távirata.) Az osztrák tartományi bank által a *kiegészitő vasutak* épitésére alapitott társaság október végével tartja alakuló közgyülését.

Turin, okt. 24. A *filokszera pusztitásainak* meggátlását czélzó kongresszus tagjai tiszteletére a földmivelési miniszter ma lakomát adott. A külföldi képviselőkre mondott felköszöntőjében a miniszter többek közt ezeket mondá: «Mint alpeseink szorosai karjaink is tárva vannak, midőn önök megjelennek körünkben, hogy a tudomány diadalában és a közös érdekek megvédésében közre hassanak!» *Planchon* Olaszországot mint a polgárosodás és a haladás egyik leghathatósabb tényezőjét ünnepelte. — *Umberto* királyra és *Margit* királynéra is számos felköszöntőt mondtak.

Róma, okt. 24. *A vasutügyi bizottság* tegnap a gyors- és teherszállitmányokra vonatkozó tarifákat, valamint a katonák, hivatalnokok stb. részére szóló külön tarifákat tárgyalta. — Az Opinione azt hiszi, hogy a bizottság ma vagy holnap befejezi munkálatait.

Konstantinápoly, okt. 24. (Az «Egyetértés» távirata.) Pol. Corr. A szerb kormány szintén intézett egy jegyzéket a portához, hogy sürgősen emlékezetébe hivja ama határidő közeledését, a melyen a török csatlakozó vonalak kiépitését szerződésszerüleg biztositania kell.

Konstantinápoly, okt. 24. (Az «Egyetértés» távirata.) Pol. Corr. A porta nyilatkozata a *vasuti csatlakozások* ügyében e hó 21-ikéig nem érkezett sem *Calice* báróhoz, sem a keleti vasutak forgalmi társaságának képviselőjéhez. Az ügy jelenleg a szultán és a nagyvezir között tárgyaltatik. Török körökben a mostani késedelemre nézve enyhitő körülményül hozzák fel azt, hogy a fődolog voltaképen csak az, hogy a vasuti csatlakozás 1886. október haváig tényleg elkészüljön, a mit a porta könnyen meg is tehet és ez egyuttal becsületes szándéka is, a miért is remélhető, hogy ezuttal elnézésre talál.

Páris, okt. 24. (Az «Egyetértés» tudósitójának távirata.) *Boulevard-forgalom*. 12 óra 40percz. 3 százalékos franczia járadék 78.40, 4½ százalékos franczia járadék 109.30, olasz járadék 96.57, ottomán bank 568.75, török dohány-részv. 517.50. Nyugodt.

IPARÜGYEK.

— **Hazai müiparczikkek pártolása.** Trefort Ágost vallás- és közoktatásügyi miniszter a hazai müiparczikkek pártolása érdekében a következő körlevelet bocsátotta ki az ország valamennyi egyházi főhatóságához:

A hazai müipar és képzőmüvészet emelése érdekében fordulok (czimhez) és szót intézek egyuttal összes egyházi főhatóságainkhoz, mint a kiket főtényezőkül tartok arra, hogy az e téren elért szerény eredményeket pártolásuk biztositásával lehetőleg fokozzák. A képzőmüvészet és a müvészeti ipar az egyház részéről nyert támogatás utján emelkedett minden országban, az által, hogy onnan nyert munkát s foglalatosságot legelső sorban. Igy volt ez mindenütt, csak nálunk vált divattá a külföldhöz fordulni mindenért. Igaz, hogy ez egy időben alig is lehetett másképp, mert hajlan diszlő müiparunk egyszerre csak pangásba esett, ugyszólván eltünt. Most azonban jobbra fordult a dolog. Közviszonyaink ez irányban is örvendetes lendületet vettek. Képzőmüvészetünk kezd lassan-lassan számot tenni s egy majdan virágzandó müipar csirája mutatkozik itt is, ott is, a mely nemcsak megérdemli a gondozást, hanem követeli is, hacsak a létezőt veszélyeztetni nem akarjuk. Ma igen sokat lehet itthon késziteni, mit egy pár év előtt külföldről kellett behozatnunk. Ragaszkodjunk a magunkéhoz és fejleszszük azt nemcsak nemzeti érzületből, hanem jól felfogott önérdekünkből is, a mely pedig ez idő szerint parancsolólag int és határozott irányt jelöl ki müködésünknek, Nem ismeretlen(czim) előtt, hogy az európai piacz nyers anyagokkal el van özönlve, s hogy mi az Európán kivüli produkczionális országokkal alig leszünk képesek versenyezni. Ujjmutatás ez arra, hogy az ipar fejlesztéséhez fogjunk minden erőnkkel. Igen is, minden erőnkkel; mert csak is igy számolhatunk sikerre. Tegye meg a társadalom minden rétege a magáét és én meg vagyok győződve, hogy mi rövid idő alatt jelentékenyet fogunk teremthetni; csak ne keressük künn azt, a mit itthon is megszerezhetünk. Melegen ajánlom az itt előadottakat (czim) nagybecsü figyelmébe, azon tiszteletteljes felkéréssel, hogy a templomok diszitéséhez tartozó müvészeti vagy müipari czikkeket itthon méltóztassék készittetni, s igy közgazdasági állapotaink javulásához a lehetőséghez képest járulni. Van szerencsém még megjegyezni, hogy addig is, mig a müipar előmozditására alakulandó társulat megkezdendi müködését: a megrendelések és czégek tekintetében kellő felvilágositással s utbaigazitással az iparmüvészeti muzeum igazgatósága — sugárut 79. — fog szolgálni. Fogadja (czim) kiváló tiszteletem őszinte nyilvánitását. Budapesten, 1884. okt. hó 22-én. Trefort s. k.

KERESKEDELEM ÉS TŐZSDE.

Hetiszemle az értéktőzsdéről.

— október 24.

Az angol pénzügyminiszter megirigyelhette e héten szerb kollegáját. A mig a hatalmas, gazdag és olcsó tőkéjü Angliában a consolok konverziója határozottan kudarczot vallott, addig a kis és pénzszegény Szerbia oly fényes eredményt ért el járadékkibocsátásával, minőt a pénzügyek történetében eddig csak kettőt találunk még. Az első a francziák milliárd-kölcsöne volt, a második pedig a magyar négyszázalékos aranyjáradék aláirása. De ép ugy, mint nem lehet a consol-konverziónak sikertelenségéből az angol pénzügyekre következtetést vonni, korai volna még azt állitani, hogy Szerbia hitele már szilárdan áll. A mostani nagy siker két körülményre vezethető vissza; először is a német pénzpiaczon — a hova az aláirás zöme esik — nagy hiány van oly befektetési értékekben, melyek nagy kamatozást nyujtanak, másodszor jelentékeny szerepet játszik e nagy sikerben a tőzsde szeszélye is. De azért ez eredményre büszke lehet a kis Szerbia, és most már csak rajta mulik, hogy továbbra is megtartsa magának azt a helyet, a melyet az európai pénzpiacz hitelszükségleteinek kielégitésére fentartott.

Ha a szerb járadék-kibocsátás fényes sikere nem idézte elő a kellő hatást, ez csakis annak tulajdonitható, hogy a tőzsdén uralkodó pesszimizmus a kedvezőtlen mozzanatokat sokkal nagyobb figyelemben részesiti és inkább aknázza ki az üzérkedés czéljaira, mint az ellenkező természetüeket. Az üzérkedés egész magatartása azt látszik bizonyitani, hogy a jelenlegi jobb irány nincs egészen kedvére; a czukorpiacz rosszabbulása, az üzlet lanyha menete az összes tőzsdéken, a gabona és czukor áresése által előidézett visszás gazdasági helyzet és végül a vasüzlet kedvezőtlen viszonyai azok az érvek, melyekkel magatartását igazolja. Mind a mellett az árfolyamok az utóbbi napokban emelkedtek, különösen azért, mert a német tőzsdéknek nagyon érdekükben áll a hausse és mert üzérkedésünk contremine operáczói valószinüleg már nagyobbrészt le vannak bonyolitva. Az árfolyamok emelkedését üzérkedésünk a most felsorolt okokból nem hajlandó támogatni, ellentétes operácziókba pedig a külföldi tőzsdék szilárdsága következtében nem mer bocsátkozni és igy csak mindig a pillanatnyi benyomásnak kénytelen engedni. Ép ezért oly csekély mérvü a javulás állampapiroknál és bankrészvényeknél, mig helyi értékeink nagyobbrészt jelentékeny emelkedéssel zárják be a hetet. Különösen figyelemreméltó a javulás gőzmalmaink és iparvállalataink egynémelyikénél. De még a közlekedési vállalatok, biztositó társaságok és takarékpénztárak részvényei is nagyobbára emelkedtek. Árfolyamcsökkenést csak nagyon kevés érték szenvedett, ugyanis a Konkordia és első budapesti gőzmalom, az osztrák-magyar államvasut, a rimamurány-salgótarjáni vasmü, a Schlick-féle vasöntöde, végül az ujlaki és kőbányai téglagyárak részvényei. Valuták és váltók alig változtak.

** **A felszámolás alatt levő budai kereskedelmi és iparbank** ma délután tartott rendkivüli közgyülésén a szép számmal megjelent részvényesek tudomásul vették a felszámoló bizottság jelentését, mely szerint a bank helyzete az 1880-ban tartott utolsó közgyülés óta folytonosan javult és felhatalmazta a felszámoló bizottságott, hogy a felügyelő bizottságnak és a közgyülés által megválasztott Schwarz Ármin és Lindenbach János részvényesek hozzájárulásával a bank ingatlanait a betevők és részvényesek érdekeinek szemmeltartása mellett legjobb belátása szerint eladhatja. A banknak a budai oldalon egy telke van, melyre már több vevő jelentkezett ugyan, de az utólagos közgyülési jóváhagyás feltételéhez kötött hosszadalmas eljárás miatt eladásra még sem kerülhetett a dolog. Most azonban, hogy szabad kezet nyert, a felszámoló bizottság reméli, hogy az emlitett telkeken sikerül minél előbb tuladni s a felszámolást bejejezéshez juttatni.

** **Az osztrák-magyar bank** igazgatótanácsának tegnap tartott ülésén a szabadalom megujitásának ügye nem került szóba, mert a közgyülés ideje, melyen ezt az ügyet tárgyalni fogják, már meg van állapitva. Az igazgatótanács a *pénzpiacz jelenlegi helyzetével* foglalkozott, mire a mult héten erre az ügyre vonatkozólag több oldalon tett megjegyzések szolgáltattak okot. Ami az osztrák-magyar bank pénzállományát és helyzetét illeti, illetékes oldalról a *legmegnyugtatóbb* nyilatkozatok tétetick. A bank statusza olyan, hogy a legközelebbi fejlődést illetőleg semmiféle nehézségtől sem kell tartani, *s a kamatláb felemelése teljesen szükségtelen*. Az üzletkörök ennélfogva nyugodtan nézhetnek a pénzpiacz alakulása elé az októberi ultimo közeledtével, mely tudvalevőleg mindig nagyobb összegeket igén el a bankpénztáraktól. A bank tartalékkökéi elég nagyok, hogy a kereskedelmi igényeknek megfelelhessenek.

** **Fizetésképtelenségek.** A bécsi Kreditorenverein következő fizetésképtelenségekről tesz jelentést: *Sipka Frigyes özvegye* kereskedőnő R.maszombaton, *Sonnenfeld* H. kereskedő Békés Csabán, Spitz Vilmos bejegyzett kereskedő Bielitzben, *Wagner* F. T. kereskedő Brassóban, Rotter F. és társa Varsóban, *Grezko* Sándor divatáru kereskedő Debreczenben, Richter Ferencz kereskedő Vlasimban, Müller József üvegárukereskedő Müglitzben, *Frank* Sámuel bejegyzett kereskedo Boglárон, *Stern* Mór kézmüárukereskedő Veszprémben, *Fischer* Sándor Német-Palánkán, Spiter R. és Spiter Anna kézmüárukereskedő Krakkóban, *Haberfeld* S. Zágrábban.

BUDAPESTI ÁRU- ÉS ÉRTÉKTŐZSDE.

— Október 24. —

Gabonatőzsde.

A *buza*-üzlet ma is szilárd irányt követett. A kinálat gyönge levén, a tulajdonosok ismét magasabb árakat követeltek, ugy hogy ezek minden buzanemnél métermázsánkint 5 krajczárral javultak. Eladatott mintegy 16,000 mmázsa. A zab 10 krral szilárdult. Más gabonanemek csekély forgalom és szilárd irány mellett teljesen változatlanok maradtak. — Eladatott:

Buza. *Tiszavidéki* 300 mm. 78 k. 8.35 frt, 100 mm. 79 k., 200 mm. 78.6 k., 200 mm. 77.8 k. és 100 mm. 77.3 k. 8.35 frt, 1100 mm. 78 k., 800 mm. 77.5 k. és 600 mm. 75 k. 8.25 frt, 100 mm. 77.4 k. 8.20 frt, pótlékos, 100 mm. 77 k. 8.30 frt, 100 mm. 77 k. 8.17½ frt, pótlékos, 100 mm. 77 k. 8.20 frt, pótlékos, 200 mm. 76.3 k. 8.12½ frt, pótlékos, 500 mm. 76.3 k. 8.25 frt, mind három hóra.

Pestvidéki 100 mm. 77.5 k. 8.20 frt, 200 mm. 77 k. 8.02½ frt, 100 mm. 77 k. 8.10 frt, 100 mm. 77 k. és 500 mm. 76 k. 8 frt, 200 mm. 76.5 k. 8.05 frt, 200 mm. 76.5 k. 8.10 forint, 100 mm. 70.5 k. 7.15 frt, mind három hóra.

Fejérmegyei 3100 mm. 75.5 k. 8.25 forint, három hóra.

Bajai 1200 mm. 73 3 k. 7.65 forint, három hóra.

Oláhországi 2400 mm. 75 k. 7.20 frt, három hóra.

Rozs 600 mm. 6.85 frt, pótlékos, 130 mm. 7 frt, 250 mm. 7 frt, mind készpénzfizetés mellett.

Árpa 1000 mm. 6.25 frt, 400 mm. 6.75 forint, 300 mm. 7.60 frt, mind készpénzfizetés mellett.

Zab 2500 mm. 6.25 frt, 200 mm. 6.35 frt, mindkettő készpénzfizetés mellett.

Mai hivatalos effektiv árak:

Buza	uj, bánsági	75—80 %	—.—	frttól	—.—	frtig
—	» tiszavidéki	75—80 %	7.75	»	8.45	»
—	» pestvidéki	75—80 %	7.65	»	8.35	»
—	» fehérmegyei	75—80 %	7.65	»	8.35	»
—	» bácskai	75—80 %	—.—	»	—.—	»
—	» északmagyarországi	75—80 %	7.55	»	8.10	»
Rozs	uj,	70—72 %	6.85	»	7.10	»
Árpa	» takarmany	60—62 %	6.25	»	6.60	»
—	» égetni való	62—64 %	6 90	»	7.90	»
—	» sörfőzdei	64—66 %	8.35	»	9.60	»
Zab	»	39—41 %	6.15	»	6 45	»
Tengeri	ó, bánsági	75 %	6.65	»	6.70	»
—	» másnemü	73 %	6.60	»	6.95	»
—		— %	—.—	»	—.—	»
Köles		— %	6.20	»	6.50	»
Repcze	uj, káposzta	— %	11.50	»	12.75	»
—	» bánsági	— %	11.25	»	12.—	»

Határidőüzlet mérsékelt forgalom mellett alacsonyabb newyorki gabonaárfolyamokra lanyhább irányban nyilt meg, de az üzlet folyamában ismét megszilárdult. — Köttetett:

Délelőtt.

Szokványbuza őszre 3000 mm. 7.95 forinton.

Szokványbuza tavaszra mintegy 10,000 mm. 8.40, 8.39, 8.40 és 8.41 frton.

Uj szokványbuza 1885, szeptember—októberre 5000 mm. 8.92 frton.

Uj tengeri május—juniusra mintegy 20,000 mm. 5.85, 5.84, 5.85, 5.86 és 5.87 frton.

Hivatalosan *felmondatott* e hó 29-kére 1000 mm. *szokványzab* és 500 mm. *szokványrozs*.

Déli tőzsde.

A déli tőzsdén mérsékelt volt a forgalom, az irány megszilárdult. — Köttetett:

Szokványbuza tavaszra mintegy 20.000 mm. 8.41. 8.40, 8.39, 8.40, 8.41 és 8.42 forinton.

Uj tengeri május—juniusra mintegy 20,000 mm. 5.87, 5.88, 5.89, 5.90, 5.89 és 5.88 frton.

Szokványzab tavaszra mintegy 5000 mm. 6.55, 6.56 és 6.57 frton.

Déli 1 órakor hivatalosan zárulnak:

Szokványbuza tavaszra	frt	8.40	—	8.41—
Szokványbuza őszre	»	7.90	—	7.95—
Tengeri május—juniusra	»	5.86	—	5.88—
Szokványzab tavaszra	»	6.56	—	6.58—
Szokványzab őszre	»	6.22	—	6.25—

Délutáni forgalom.

A délutáni forgalom mérsékelt volt és az irány ellanyhult. — Köttetett:

Szokványbuza őszre 1000 mm. 7.95 frt.

Szokványbuza tavaszra mintegy 20,000 mm. 8.41, 8.42, 8.41, 8.40 és 8.39 frton.

Uj szokványbuza 1885. szept.—októberre mintegy 5000 mm. 8.91, 8.90 és 8.89 frton.

Uj tengeri május—juniusra mintegy 10000 mm. 5.89, 5.88, 5.87 és 5.86 frton.

Szokványzab őszre 1000 mm. 6.20 frt.

Este 6 órakor zárulnak:

Szokványbuza őszre	frt	7.90	—	7.95—
Szokványbuza 1885. tavaszra	»	8.39	—	8.41—
Nemzetköz uj tengeri 1885. május—juniusra	»	5.86	—	5.88—
Szokványzab őszre	»	6.20	—	6.25—
Szokványzab 1885. tavaszra	»	6.56	—	6.58—

Terménytőzsde.

Terményekben mérsékelt volt a forgalom.

Szilva változatlan, *boszniai* zsákáru októberre 9¾ frton, *szerbiai* zsákáru októberre 9⅜ frton köttetett 56 kilókint.

Szalonna vidéki légenszáritott 38½ frton köttetett.

Hivatalosan *felmondatott* e hó 27-ére 560 mm. *szilva*.

Értéktőzsde.

Alacsonyabb külföldi jegyzések és contremine-eladások miatt a mai előtőzsde bágyadt irányt követett, mely csak a déli tőzsde zárlata felé szilárdult meg, miután Berlinből megnyugtató jelentések érkeztek. Az utótőzsde ingadozva folyt le s lanyhán zárult; az esti tőzsde pedig üzlettelen maradt s a hitelrészvények árfolyamai ujból estek.

Előtőzsde.

Az előtőzsdén alacsony külföldi jegyzések és contremine-eladások következtében lanyha irány uralkodott. Osztrák hitelrészvény 287.90—297 közt ingadozván, maradt 287.25 pénz, magyar hitelbank 287.75-ön, magyar 4%-os aranyjáradék 93.22½-en köttetett.

11 óra 30 perczkor zárul: Osztrák hitelrészvény 287.25—287.30.

Déli tőzsde.

A déli tőzsde lanyhán nyilt meg, de zárlat felé magasabb berlini árfolyamokra és arbitrage vételekre megszilárdult az irány. Helyi értékek közül csak egyesek után volt kereslet. Osztrák hitelrészvény 286.80—288.10 közt ingadozván, maradt 288 pénz; magyar hitelbank 288-on köttetvén, maradt 288.50 pénz; magyar jelzáloghitelbank 108⅞-on, budapesti bankegyesület 110-en köttetett. — Befektetési értékek közül eladattak: magyar 4%-os aranyjáradék 93.25-ön, magyar papirjáradék maradt 88.80 pénz. — Malomértékek közül: henger-malom 560-on, Lujza-malom 296-tól 297-ig köttetett. — Más értékek közül forgalomba jöttek: rimamurányi vasmü 115.50-től 115-ig, ujlaki téglagyár 174-en, pesti könyvnyomda 960-on, kőbányai serfőzde 885-ön. Valuták és váltók változatlanok, szilárdak.

1 óra 30 perczkor zárulnak: Osztrák hitelrészvény 288—288.60, magyar hitelbank 288.50—288.75, magyar 4%-os aranyjáradék 93.25—93.27½, magyar papirjáradék 88.80—88.82½.

Praemiumüzlet. Osztrák hitelrészvény holnapra 2—2.50 frt, nyolcz napra 7—7.50 frt.

Utótőzsde.

Az utótőzsde többszörös ingadozás után végre lanyha maradt. Osztrák hitelrészvény 287.50—288.60 közt ingadozván, maradt 287.90 pénz, magyar 4%-os aranyjáradék 93.25-ön mediora, magy. papirjáradék 88.82½-en, magyar jelzálog hitelbank 109.25 ön köttetett.

5 órakor zárul: Osztrák hitelrészvény 287.90—288.

Esti tőzsde.

Az esti tőzsde lanyhán és üzlettelenül folyt le. Osztrák hitelrészvény 287.90 és 287.10 közt árultatván, maradt 287.20 pénz. Másban nem volt forgalom.

6 órakor zárulnak: Osztrák hitelrészvény 287.20—287.30.

Felszámitolási árfolyamok.

Magy. 4% aranyjárad.	—.—	Osztrák hitelintézet	288.—
» 5% papirjáradék	—.—	Angol-osztrák bank	—.—
» általános hitelb.	288.—	Állami vasut	—.—
» pénzv. és lesz. bank	—.—	Déli vasut	—.—
Tiszai és szegedi kölcsön	—.—	Török birod. dohány	—.—
Magy. jelzálogbank	—.—	Rima-Murányi	—.—

Sertéskereskedelmi csarnok.

Budapest-Kőbányán.

Kőbánya. okt. 24. Az üzlet csendes. Magy. urasági, öreg, nehéz 43—45 frt, fiatal, nehéz 45½—46½ frt, fiatal, közép 46½—47 frt, könnyü 48—49 frt. — Szedett nehéz —.—— frt, közép 46—47 frt, könnyü 47—48½ frt. Romániai átmeneti, bakonyi nehéz —.—.— forint, átmeneti közép —.—.— frt, átmeneti könnyü —.— forint, eredeti nehéz —.— frt, átmeneti közép —.— frt. — Szerbiai nenez ——— forint, közép ——— forint, könnyü ——— frt. Hizó 1 éves élősulyban 4% ———, hizó két éves élősulyban 4% —. 1 éves hizó a vasutról mázsálva ———. Az árak hizlalt sertéseknél páronkint 45 kilos és 4 százalékos levonással kilogrammonkint értendők. Romániai és szerbiai sertések, melyek mint átmeneteliek adattak el, vevőn s páronkint 3 aranyban vám felében megtérittetnek.

BÉCSI ÉRTÉKTŐZSDE.

Előtőzsde.

Bécs, okt. 24. (Az «Egyetértés» távirata.) Az a hir, hogy a Ringhoffer-féle waggongyárból és a steyri fegyvergyárból munkásokat bocsájtottak el, az üzérkedést ismét figyelmeztette a gazdasági helyzetre és igy az lanyha határozott jelleget nyert. A mai előtőzsdén prágai vasipar és alpesi bányatársaság részvényei a forgalom fontosabb tényezőit képezték és az értékek nagyobb árfolyamcsökkenése visszahatással volt a bankpiac okra és járadékokra is. E papirnemekben a nagyobb üzérkedők realizálták tulajdonukat és az üzlet lanyha irányban zárul. Az értékek elhelyezése némi nehézséggel ment, a pénz nagyon szüken volt.

11 órakor zárulnak: Osztrák hitelrészvény 286.90, *magyar hitelbank* 287.50, unio bank 87.75, osztr. tartományi bank 103.80, osztrák-magyar államvasut 301.10, déli vasut 149.10, tramway 214.30, májusi járadék 80.95, *magyar 4 százalékos aranyjáradék* 93.25, husz frankos arany 9.69½.

Déli tőzsde.

A déli tőzsdén csendesebb volt az irány. — Jegyeznek: Osztrák hitelrészvény 287, *magyar hitelbank* 287.50, angol-osztrák bank 105.75, uniobank 87.75, osztrák tartományi bank 103.80, bankegyesület 103.75, osztrák-magyar államvasut 300.90, déli vasut 148.80, elbavölgyi vasut 179, májusi járadék 80.95, *magyar 4 százalékos aranyjáradék* 93.25, husz frankos arany 9.69½.

Egy első czég vásárlásai az üzérkedést ujabban fedezésekre ösztönözték és a piacz iránya megszilárdult. A sorompón ellenben kedvtelen a hangulat és a forgalom nagyon csekély. Váltók és valuták szilárdak.

2 órakor zárulnak: Osztrák hitelrészvény 288.40, angol-osztrák bank 106, uniobank 88.80, bankegyesület 103.80, *magyar hitelbank* 289.25, osztrák-magyar államvasut 301.30, Károly Lajos vasut 271.80, dunagőzhajózási részvények 535, Lloyd-részvények 567, északnyugoti vasut 175.75, elbavölgyi vasut 179.—, tramway 213.90, déli vasut 148.80, májusi járadék 80.95, osztrák aranyjáradék 103.45, *magyar 4 százalékos aranyjáradék* 93.35. 1864-diki sorsjegy 172.75, bécsi községi sorsjegy 123.50, husz frankos arany 9.69½, német birodalmi márka 59.87. Meglehetősen szilárd.

Bécs, okt. 24. (*Magyar értékek hivatalos zárlata.*) Magy. földtehermentesitési kötvények 100.70, Erdélyi földtehermentesitési kötvények 100.—, 5½% magyar földh. int. záloglevél 101.25. Erdélyi vasut 177.—. Magyar keleti vasut 104.—. Magyar ny. k. sorsjegy 115.75. Szőlődézsmaváltsági kötvények 98.25, 6% aranyjáradék 123.05, Tiszavölgyi sorsjegy 115.80. Magyar 4%-os aranyjáradék 93.35. Magyar vasuti kölcsön 143.—. Magyar hitelbank 289.—, Alföldi vasut 178 75. Magyar északkeleti vasut 166.—. Keleti vasuti elsőbbség 97.10, Tiszav. vasut-részvény 250.—. Magy. lesz. és váltób. részv. 85.—, Kassa-oderbergi vasut 147.25. Magyar papirjáradék 88.75. Dohány-részvények —.—

Bécs, okt. 24. (*Osztrák értékek hivatalos zárlata.*) Osztrák hitelrészvény 288.30. Déli vasut 148.75, 4%-os aranyjáradék 103. 50. Váltó Londonra 121.95 Károly-Lajos vasut 271.75, 1864-es sorsj. 173.25. 1860-as sorsjegy 135.25, török sorsj. 21.—, Angol-osztrák bank részv. 106.—, 4.2%-os ezüstjáradék 82.80, osztr. államv. részv. 301.40, 20 frankos 9.69, 4.2%-os papirjáradék 80.95, osztr. hitelsorsjegy 177.—, osztr.-magyar bankrészv. 8.61, cs. k. arany 5.77, német bankváltók 59.85. Szilárd.

Esti tőzsde.

Bécs, okt. 24. (Az «Egyetértés» tudósitójának távirata.) Az esti tőzsde javult árfolyamokkal nagyon élénk irányban nyilt meg. A külföldi zárlati jegyzések a contreminet a hitelrészvények eladására ösztönözték, minek következtében a többszörös ingadozások megakadályozták az egységes irányt. Angol-osztr. bank kedvelt és emekedett, osztrák tartom. bank szintén javult mérsékelten. Járadékok nyugodtak. Vasutak daczára a gyengébb forgalomnak szilardak. Osztrák hitelrészvény zárlatig ingadozott 288, 288.30 és 287.20 között és zárul javultan 287.50-en. — Jegyeznek: Osztrák hitelrészvény 288, *magyar 4%-os aranyjáradék* 289, angol-osztrák bank 106.70, uniobank 88.50, osztrák tartományi bank 104.25, tramway 213.50, osztrák-magyar államvasut 301.10, alpesi bányatársaság 51.90, *magyar 4 százalékos aranyjáradék* 93.32.

5 óra 30 perczkor zárulnak: Osztrák hitelrészvény 287.50, *magyar hitelbank* 288.25, angol-osztrák bank 106.25, uniobank 88.60, osztrák tartományi bank 104, osztrák-magyar államvasut 301, Károly-Lajos vasut 271.25, déli vasut 148.80, török dohányrészvény 125.25, májusi járadék 80.95, *magyar papirjáradék* 88.80, *magyar 4 százalékos aranyjáradék* 93, alpesi bányatársaság 52, husz frankos arany 9.69, német birodalmi márka 59.85.

Az esti tőzsde **zárlata után** jegyez: Osztrák hitelrészvény 287.30, *magyar 4 százalékos aranyjáradék* 93.27½.

Az **esti magánforgalomban** maradna: Osztrák hitelrészvény 287.50, *magyar 4%-os aranyjáradék* 93.30.

Prolongáczió és praemiumüzlet a bécsi értéktőzsdén.

Bécs, okt. 24. (Az «Egyetértés» tudósitójának távirata.) A mai **prolongáczió**, mely három napra (október 28, 29 és 30) terjedt, a következő reporttételek mellett folyt le: Osztrák hitelrészvény 10—30 kr report (3¼—4¼%), *magyar hitelbank* 30—60 kr report (4⅞—6⅜%), osztrák tartományi bank 5—15 kr report (5¼—5⅝%), osztrák-magyar államvasut simán — 20 kr report (3¼—4¼%), déli vasut 20—5 kr. deport (4⅝—6%), török dohányrészvény 5—15 kr report (4½—5⅝%), májusi járadék 10 kr deport — 10 kr report (4¼—6%), *magyar 4 százalékos aranyjáradék* 15—40 kr. deport (3⅛—1⅞%).

Praemiumüzlet: A dijtételek alig változtak. Osztrák hitelrészvény holnapra 2½—3 frt, nyolcz napra 6¾—7¼ frt, egy hóra 14—15 frt, három hóra 26—27 frt, osztrák-magyar államvasut egy hóra 9—10 frt, Károly-Lajos vasut egy hóra 9—10 frt, déli vasut egy hóra 7—7½ frt, *magyar 4%-os aranyjáradék* egy hóra 1½—1¾ százalék, három hóra 2¾—3 százalék.

Magánkamatláb: Első helyi váltóra 3⅞—4 százalék, távolabbi látra és domiczil váltóra 4¼—4¾ százalék.

BÉCSI GABONATŐZSDE.

Bécs, okt. 24. (Az «Egyetértés» tudósitójának távirata.) A piacz helyzete ma is kedvező volt, habár a newyorki gabona-árfolyamok jelentékeny gyengülést mutatnak. A forgalom azonban nagyon csekély és csakis tengeri május—juniusra köttetett élénkebben. — Köttetett: *Buza* őszre 8.38—8.35 frt, tavaszra 8.68—8.70; *zab* 6.90—6.92; *rozs* tavaszra 7.45; *tengeri* május—juniusra 6.35—6.31 frt; *rozs* őszre jegyez 7.10—7.15 frtot, *zab* őszre 6.80—6.82 frtot, mindkettő névleg. Felmondatott ma 1000 mm. *buza* és 500 mm. *rozs*.

Szesz még mindig üzlettelen és kész áru névlegesen 29 frton jegyeztetik.

Délután a nagyobb kinálat következtében az egész határidő-piacz határozottan ellanyhult. Köttetett: *Buza* tavaszra 8.69—8.67, *rozs* tavaszra 7.46 frton, *zab* tavaszra 6.89 frt, *tengeri* május—juniusra 6.35—6.31. *Buza* őszre jegyez 8.35, *rozs* őszre 7.15 és *zab* őszre 6.80 frt.

Kész áruból eladatott egy rakomány *bánsági buza* 76 k. 8.70 frton Bécs, három hóra.

KÜLFÖLDI ÉRTÉKTŐZSDÉK.

Trieszt, okt. 24. (Az «Egyetértés» tudósitójának távirata.) Az irány szilárd. Váltó Londonra 122, olasz bankpiaczokra 48.30, husz frankos arany 9.68½, májusi járadék 80.95, *magyar 4%-os aranyjáradék* 93.40, osztrák hitelrészvény 288.70, Lloyd részvények 568, olasz járadék 95.10.

Berlin, okt. 24. (Az «Egyetértés» tudósitójának távirata.) Az irány az összes értékekben kedvtelen. Bankok és vasutak gyengébbek. Dux-bodenbachi vasut tovább csökkent. Bányaértékek ellenben jól tartvák. Járadékok a kamatláb emelkedése következtében gyengültek. Később bécsi vásárlásokra megszilárdult az irány. Pénz szilárdabb. Magánkamatláb 3⅜ százalék.

Berlin, okt. 24. (Tőzsdei jelentés.) Külföldi hirekre gyöngült irányzat mellett párisi és bécsi magasabb árfolyamok kedvezőleg hatottak. Játék- és bankpapirok árfolyamai csekély mértékben változtak. Vasuti papirok piaczán renyhe az irányzat. Orosz értékek árfolyamai tartvák. Bányaértékek kedveltek. Kamatláb 3⅜%.

Berlin, okt. 24. (Utótőzsde.) *Magyar 4%-os aranyjáradék* 77¾ osztrák hitelrészvény 482, osztrák-magy. államvasut 505½, osztrák déli vasut 251, Károly-Lajos vasut 113⅜. Javult.

Frankfurt, okt. 24. (Esti tőzsde.) *Magyar 4%-os aranyjáradék* 79.81, osztrák hitelrészvény 239.25, osztrák-magyar államvasut 251.75, osztrák déli vasut 124.50. Gyenge.

Páris, okt. 24. (Az «Egyetértés» tudósitójának távirata.) Török értékek piacza élénk, elsőbbségek 377, sorsjegyek 44.62, Rio-Tinto kedvtelen 336, Crédit Lyonnais 538 után 525, Meridionale 647.50, váltó Londonra 25.21, orosz rubel 255.50. Magánkamatláb 2½ százalék. Osztrák tartományi bank 472.

1 óra 10 perczkor jegyeznek: 4½ százalékos franczia járadék 109.27, osztr.-magy. államvasut 628.75, osztrák déli vasut 318.50, olasz járadék 96.50, török vasuti kölcsön 8.10, egyiptomi 315.31, török sorsjegyek 44.12, ottomán bank 572.50. Crédit Foncier 1303, osztrák tartományi bank 475, Szuez-részvény 1897, uj spanyol járadék 60.06, Rio-Tinto 354.

3 óra 40 perczkor zárulnak: 3% franczia járadék 78.40, 4½%-os franczia járadék 109.30, franczia törleszthető járadék 79.67, *magyar 4%-os aranyjáradék* 78¾, osztrák-magyar államvasut 628, osztrák déli vasut 317, ottomán bank 570. Szilárd.

London, okt. 23. *Magyar 6%-os aranyjáradék* 102.25, *magyar 4%-os aranyjáradék* 77.50, osztrák aranyjáradék 85, osztrák ezüstjáradék 67⅞, angol consolok 100.15, váltó Bécsre 12.36½, ezüst 50⅝.

Newyork, okt. 23. (Kabelsürgöny.) Váltó Berlinre 400 márka után (60 napi látra) 94⅜, váltó Londonra 4.80½, négyszázalékos tőkesitett kölcsön 1877-ből 120⅝, Erie-vasut 13¼, váltó Párisra 5.25⅝.

Külföldi értéktőzsdék zárlata

Az árfolyamok az illető helyi szokványok szerint készpénzben, medióra vagy ultimóra értendők, e szerint a mellékelt paritás is készpénzre vagy medióra illetőleg ultimóra értendő. A készpénz-árfolyamok K-val, a medióra M-mel, az ultimóra U-val vannak megjelölve. Magától értetődik, hogy afenti átszámitásokhoz még a transakczió-költségek, továbbá a medió- és ultimó-árfolyamokhoz azonkivül még a mindenkori budapesti prolongáczió-tételek is számitásba veendők. A *-gal jelölt értékek a budapesti tőzsdén nem jegyeztetnek. Átszámitási árfolyam 100 márka vista = 59 frt 85 kr. 100 frk vista = 48 frt 40 kr.

Október hó 24.		Árfolyam	Budapesti egyenleg	Különbözet az utolsó zárlathoz képest osztr. é.
PARIS.				
*Franczia 3%-os járadék		78.40	—.—	—.—
» 4½%-os »		109.30	—.—	—.—
Osztrák-magyar államvasut	U	628.—	300.60	—.—
Osztrák déli vasut	U	317.—	148.42	—.—
*Osztrák földhitel-részv.-társaság		—.—	—.—	—.—
*Franczia törleszthető járadék		79.67	—.—	—.—
Magyar 6%-os aranyjáradék	U	—.—	—.—	—.—
Osztrák 4%-os aranyjáradék	U	—.—	—.—	—.—
Magyar vasuti kölcsön	U	—.—	—.—	—.—
Magyar jelzáloghitelbank	K	—.—	—.—	—.—
Bécsi uniobank	K	—.—	—.—	—.—
Magyar 4%-os aranyjáradék	U	78.38	93.50	—.—
Magyar 5%-os papirjáradék	U	—.—	—.—	—.—
Magy. leszám. és pénzv.-bank	K	—.—	—.—	—.—
Magyar országos bank	K	—.—	—.—	—.—
BERLIN				
Osztrák 4.2%-os papirjáradék	K	67.40	80.83	+ 0.11
» 5%-os »	K	80.20	96.13	+ 0.11
» 4.2%-os ezüstjáradék	K	68.40	82.11	— 0.12
» 4%-os aranyjáradék	K	86.40	103.44	+ 0.23
Magyar 6%-os aranyjáradék	U	102.50	123.06	—.—
» 4%-os »	U	77.70	93.28	—.—
» 5%-os papirjáradék	U	74.—	88.99	— 0.11
» keleti vasuti kötvények	K	—.—	—.—	—.—
Keleti 5%-os v. elsőbbs. kötv.	K	99.90	119.89	+ 0.11
Osztrák hitelrészvény	U	482.—	288.21	—.—
Magyar hitelbank	U	—.—	—.—	—.—
Osztrák-magyar államvasut	U	505.—	302.12	—.—
Osztrák déli vasut	U	251.—	151.—	—.—
Károly-Lajos vasut	U	113.50	271.39	— 1.51
Kassa-oderbergi vasut	K	61.10	146.76	— 0.24
*Román vasuti részv.		—.—	—.—	—.—
Orosz bankjegy		207.20	124.01	+ 0.06
Váltó bécsi piaczra		166.70	59.89	+ 0.01
*Keleti kölcsön II. kib.		60.40	—.—	—.—
Magyar jelzáloghitelbank	K	—.—	—.—	—.—
Magy. leszám. és pénzv.-bank	K	—.—	—.—	—.—
Magyar országos bank	K	—.—	—.—	—.—
FRANKFURT.				
Osztrák 4.2%-os papirjáradék	K	67.06	80.45	— 0.30
» 5%-os »	K	80.13	96.05	— 0.06
» 4.2%-os ezüstjáradék	K	68.50	82.23	+ 0.08
» 4%-os aranyjáradék	K	86.48	103.48	—.—
Magyar 6%-os aranyjáradék	U	102.50	123.06	—.—
» 4%-os »	U	77.63	93.20	— 0.06
» 5%-os papirjáradék	U	74.18	89.20	+ 0.21
Osztrák hitelrészvény	U	240.37	289.12	—.—
Osztrák-magyar bank	K	—.—	—.—	—.—
Osztrák-magyar államvasut	U	252.12	302.17	+ 0.34
Károly-Lajos vasut	U	227.38	272.67	— 0.44
Osztrák déli vasut	U	124.62	149.04	—.—
Erzsébet osztrák nyugoti vasut	K	195.06	233.99	+ 0.26
Magyar-gácsországi vasut	K	142.37	170.87	—.—
Tiszavidéki v. elsőbbs. kötv.	K	—.—	—.—	—.—
Váltó bécsi piaczra		166.90	59.83	+ 0.01
4½%-os földhitelint. záloglevél	K	—.—	—.—	—.—
Magy. leszám. és pénzv.-bank	K	—.—	—.—	—.—
Magyar hitelbank	U	—.—	—.—	—.—
Magyar jelzáloghitelbank	K	—.—	—.—	—.—
Magyar országos bank		—.—	—.—	—.—

KÜLFÖLDI ÁRUTŐZSDÉK.

Berlin, okt. 24. *Buza* bágyadt, *rozs* és *olaj* szilárd, *zab* csendes, *szesz* lanyha.

Páris, okt. 24. *Buza* és *olaj* csendes, *liszt* és *szesz* nyugodt.

Külföldi árutőzsdék zárlata.

Gabonaszállitásidij waggonrakományokban 100 kilónkint értendő. Bevitelivám Németországba 100 kiló buzáért, rozsért és zabért 1 márka, árpáért, tengeriért s hüvelyesért 1 márka, lisztért 3 márka, malátáért 1.20 márka. Beviteli vám a Svájczba 100 kilo gabonáért 0·30 frank, malátáért 0.60 frank, lisztért 1 frank. Átszámitási árfolyam a német piaczokra 100 márka vista 59 forint 85 kr. Párisra 100 frk vista 48 frt 40 kr.

Október hó 24.	Árfolyam	Budapesti egyenleg	Különbözet az utolsó zárlathoz képest osztr. értékben
PARIS.			
Buza folyó hóra	21.10	10.21	— 0.02
— novemberre	21.25	10.29	— 0.18
— novembertől 4 hóra	21.50	10.41	— 0.02
— első 4 hóra	21.75	10.53	— 0.20
Liszt folyó hóra	44.75	13.62	— 0.09
— novemberre	45.10	13.73	— 0.07
— novembertől 4 hóra	45.50	13.85	— 0.08
— első 4 hóra	45.75	13.92	— 0.12
Olaj folyó hóra	67.25	32.55	+ 0.12
— novemberre	67.50	32.67	+ 0.12
— november-deczemberre	67.75	32.79	—.—
— első 4 hóra	69.50	33.54	— 0.13
Szesz folyó hóra	46.50	24.51	— 0.26
— novemberre	46.—	24.25	— 0.25
— november-deczemberre	46.—	24.25	— 0.39
— első 4 hóra	46.—	24.25	
Szállitási dij: Budapestről	8.27	3.93	
— » Bécsből	7.87	3.74	
BERLIN.			
Buza októberre-novemberre	148.75	8.90	— 0.02
— április-májusra	159.—	9.52	— 0.01
Rozs októberre	144.25	8.63	+ 0.01
— április-májusra	137.50	8.23	—.—
Zab októberre	131.75	7.89	— 0.01
— április-májusra	128.75	7.71	+ 0.02
Olaj októberre	50.50	30.22	+ 0.12
— április-májusra	52.50	31.41	+ 0.17
Szesz októberre	46.—	27.53	— 0.24
— április-májusra	46.90	28.07	— 0.06
Szállitási dij: Budapestről	3.93	2.30	
— » Bécsből	3.24	1.90	
STETTIN.			
Buza október-novemberre	150.—	8.98	—.—
— április-májusra	160.—	9.57	—.—
Rozs október-novemberre	135.—	8.08	+ 0.04
— április-májusra	135.50	8.11	+ 0.03
Olaj október-novemberre	50.—	29.93	—.—
— április-májusra	52.—	31.12	+ 0.30
Szesz kész szállitásra	45.40	27.17	— 0.06
— októberre	45.70	27.35	+ 0.06
— október-novemberre	45.70	27.35	—.—
— április-májusra	47.10	28.19	+ 0.06
Repcze	—.—	—.—	—.—
Szállitási dij: Budapestről	4.81	2.80	
— » Bécsből	3.62	2.10	
KÖLN.			
Buza novemberre	15.80	9.46	+ 0.18
— márcziusra	16.30	9.76	—.—
Rozs novemberre	13.80	8.26	+ 0.24
— márcziusra	14.10	8.44	—.—
Olaj kész szállitásra	28.—	33.51	—.—
— októberre	27.20	32.56	—.—
Szállitási dij: Budapestről	5.95	3.45	
BOROSZLÓ.			
Buza	15.60	9.34	—.—
Zab	12.90	7.72	—.—
Olaj	44.60	26.69	— 0.12
Rozs	14.10	8.44	— 0.07
Repcze	23.80	14.24	+ 0.12
Tengeri	14.50	8.68	—.—
Szállitási dij: Budapestről	2.95	1.71	

GAZDASÁGI KÖZLEMÉNYEK.

* **Az országos gazdasági egyesület** kertészeti szakosztálya tegnap a fioktelken *Hajós* József elnöklete alatt ülést tartott. Felolvastatott a földmivelési minisztériumnak leirata, hogy a *budapesti és tarczali vinczellérképezdék* telepeiről a jövő tavaszszal nemesités czéljából magonczok lesznek kiadhatók, melyekkel a *községi faiskolák* szándékoltatnak elláttatni; adjon az egyesület tehát véleményt, hogy az eddig divó sokféle gyümölcsfajta helyett egyes vidékeken mely fajtákat vél termesztendőknek. *Korizmics* László utal arra, hogy az egyesület kebelében folytak már tárgyalások és vannak az egyesületnek már több vidékről beérkezett adatai, a melyek e tárgyról szólanak, tehát ezeket óhajtja figyelembe vételtni. Emlékeztet ugyanis, hogy az egyesület által rendezett nagysikerü 81-iki gyümölcskiállitás után minden vidékről szerzett be az egyesület tájékozást, hogy ott mely gyümölcsfajták nyujtanak legbiztosabb és legjobb kilátást. Ennek folytán egy albizottság kiküldése határoztatott el, melynek tagjaivá Hajós József elnöklete alatt Kostyál Ferencz, Tóth Lőrincz, Villásy Pál, Emich Gusztáv, Girókuti Ferencz és Ordódy Lajos kéretek fel. E kiküldött albizottságnak feladatává tétetik, hogy az összes meglevő anyagot felhasználván, tüzetes javaslatot tegyen, a szakosztálynak. Tárgyalta továbbá a szakosztály a *gyümölcs konzerv* készitése körül tett kisérletről szóló jelentést. E jelentés szerint csereszynének és meggynek feldolgozásával tétetek próbák, de a kezdet nehézségei teljes sikert elérni nem engedtek. A jelentés tudomásul vételvén, elhatároztatott, miként a kisérlet

tovább is folytattatnak. Felolvastatott *Luczenbacher* Pálnak javaslata, hogy a főváros környékén, az egyes birtokosok között oda hatni kellene, mikép az olcsó áron beszerezhető nemesitetlen csemetéket vásárolják inkább, mint az aránylag magas áron beszerezhető oltványokat, s egyuttal lehetővé kellene tenni, hogy az istvántelki növendékek, azok nemesitése czéljából felhasználhatók legyenek. *Hajós* József inditványára a szakosztály oda nyilatkozott, hogy bár az eszme igen üdvös, de kiviteie még nehézségekkel járván, egyelőre beéri azokkal az intézkedésekkel, a melyeket a földmivelési miniszterium hason irányban elrendelt. *Villásy* Pálnak előterjesztése, hogy több *almafaj* nevének meghatározása végett, valamint az elnevezésekben uralkodó zavar meggátlása végett, egyes vidékekről gyümölcs példányok szereztessenek be — elfogadtatott és a titkárság intézkedések megtételére utasittatott. — Végül Girókuty Ferencz adta elő jelentését a köztelki *gyümölcs-kiállitásról*, melyből a szakosztály megg·őződött, hogy termelőink ez üdvös intézményt mindinkább felkarolják. A nagyszámu kiállitóknak, köztük a szakosztály elnökének, egyhangulag elismerés és meleg köszönet szavaztatott. A gyülés végén egyes gyümölcspéldányok megizleltetvén, izletessége és ép fejlettsége folytán kitünt József főherczeg margitszigeti kertészetéből kiállitott «pisztráng» körte. Kitünt továbbá Hajós József gyümölcstelepéről kiállitott «angol teli arany parmin», mely minden vidékre alkalmatos, nem kényes, bőven terem és fája többnyire szép pyramis-alaku. Ezzel az ülés feloszlott.

—

Gazdasági tudósitás.

Szombathely, okt. 22 (Az «Egyetértés» tudósitása.) A vetést megyénkben kevés kivétellel befejezték. A mult heti esőzések gazdáinkat a mezei munkában akadályozták. A vetés különben szépen diszlik, kivéven a lapos helyeket, miután a mult heti esőzések folytán viz alatt állanak. Az idei őszi vetés kevesebb a tavalinál, termelőink a mostani buzaárak miatt, hajlandóbbak több tavaszit vetni. Időjárásunk jelenleg borult, hideg.

BORÁSZAT.

⁂ **A szüret Várpalotán** és vidékén teljesen befejezve van, a must mennyiségre nézve rosz termést adott, ellenben minőségre jóval meghaladja a tavalyit, ugy hogy évek óta oly jó és nehéz borokat nem kaptunk.

⁂ **A kecskeméti állami mintaszőlőtelep** beható tanulmányozására — mint nekünk Kecskemétről irják — Fehértemplom város törvényhatósága négy városi képviselőt küldött ki, a kik e hó 22-én érkeztek Kecskemétre és *Koricsánszky* János igazgató vezetése mellett tekintették meg e telepet. Fehértemplomban tudvalevőleg a fillokszera teljesen elpusztitotta a szőlőket és a város 200 családot Fehértemplomhoz közel fekvő és a kincstártól átengedett homokterületre akar telepiteni, hogy ott a szőlőmüvelést folytassák. Mielőtt ez kezdeményeztetnék, a város e homoki szőlőmivelésről kellő tájékozást és ismereteket akar szerezni. A bizottság tagjai névleg *Rohr* Ferencz isk. igazgató, *Kuhn* György, *Weisz* János és *Bonitz* József birtokosok, meglepetéssel szereztek tudomást a telep szép berendezéséről és ennek mintájára kivánják a fehértemplomit is berendezni.

NAPIREND: Október 25-én.

Naptár: Szombat. — Római kath.: Krizsán és Dária. — Prot.: Vilmos, Krispin. — Görög-orosz: (okt. 13.) Korpács, Papil. — Zsidó: (markesván 6.) Sabbat Lehle. — Nap kel 6 ó. 36 p., nyug. 4 ó. 52 p. — Hold kel déli 12 ó., nyug. 9 ó. 35 p. este.
Vallás- és közoktatásügyi miniszter fogad délben 12—1 óráig.
Horvát miniszter fogad d. e. 10-től d. u. 2-ig.
A képviselőház ülése d. e. 10 órakor.
Az esztergomi társaskör évzáró és alakuló közgyülése este 7 órakor a Muzeum-kávéház külön helyiségében.
Ellenőrzési szemle a közös hadseregbeli mérnök-, vaspályai és hidász-ezredekhez tartozó legénységgel reggel 8 órakor az üllői-uti laktanyában.
Krisztus a Kalvárián Munkácsy képe a műcsarnokban d. e. 9-től d. u. 45-ig és este 16—9. Belépti dij 50 kr.
Muzeumban: képtár d. e. 9-től d. u. 1.
Egyetemi füvészkert az üllői-uton ünnepnapok kivételével naponként látható d. e. 8—12 és d. u. 2—4.
Műszaki iparmuzeum a kerepesi-uton (Beleznay-kert) nyitva d. e. 9-től 1-ig.
Akadémiai könyvtár d. u. 3—7.
Egyetemi könyvtár d. u. 3—7-ig.
Muzeumi könyvtár d. e. 9 d. u. 1 óráig.
Állatkert nyitva egész nap.

—

Kivonat a hiv. lap okt. 24-i számából.

Árverés a fővárosban. Hermann Győző 581 forintra becs. ingóságai okt. 31 (vadász-utcza 14). Mayer Ferencz 471 forintra becs. ingóságai okt. 29 (Verbőczi-utcza 18). Mandl Béla 430 frtra becs. ingóságai okt. 25 (kötő-utcza 10. sz.) Krausz József 505 forintra becs. ingóságai november 3 (Eötvös-utcza 34).

Árverések a vidéken. Turcsan János 985 forintra becs. ingatl. nov. 12 Balassa-Gyarmat. Józsa György 1623 forintra becs. ingatl. decz. 22 Nyul (Győr). Neuman Salamon 135,391 forintra becs. ingatl. febr. 17 Kis-Várda. Huber Teréz 2400 forintra becs. ingatl. decz. 19 Mramorák (Fehértemplom). Sommer Adolf 2700 forintra becs. ingatl. decz. 23 Győr-Sziget (Győr). Karl Miklós 3160 forintra becs. ingatl. nov. 17 Uj-Besenyő (Temesvár). Szentpály István 2310 frtra becs. ingóságai november 6 Halmi.

Pályázatok. A dévai kir. tvszéknél II. oszt. jegyzői, — a fiumei m. kir. tengerészeti hatóságnál főmérnöki, — a fehértemplomi kir. jbiróságnál aljegyzői, — a perbetei kir. jbiróságnál végrehajtói állomásokra.

IDEGENEK NÉVSORA.

Pannonia szálloda.
Zsámbokréty I. Zsámbokrét
Baghy M. P.-Fábián
Sarlay I. Máriabruck
Galambos A. Solt
Vad A. Szenttamás
Szöllőssy I. Püspökladány
Morvay D. Püspökladány
Ormay A. Rétság
Balázs F. Rétság
Wenkler N. Mezőkövesd
Csiky V. Szilli
Alt M. Szarvas
Kovács I. Kunágota
Dr. Csató S. Szentes
Szájbelyi B. Nagylook
Nagy M. K.-Szemere
Balázs I. Moravicza
Leuchter I. T.-Püspöki
Igaz K. Békés
Kohn A. Debreczen
Szeglety I. Szeged
Karczag V. Debreczen
Grosz I. B.-Gyarmat
Hahn A. Bonyhád

Páris szálloda.
Somogyi C. Nagyabony
Marouth E. Károlyvár
Sarton R. Brünn
Povolka A. Brünn
Sólyom S. Nagyvárad
Francesco F. Fiume
Krieshaber A. Kula
Ehrenhaft M. Detta
Pollak S. Bécs
Weidlich A. Bécs
Königstein L. Bécs

Schmidt-Orient szálloda.
Lehr M. München
Budner G. Belgrád
Golitzky F.-né Gömör
Strnad E. Báttaszék
Bende A. Besztercze
Liebstäkl F. Szügy
Neubauer J. Szeged
Fogarassy A. Nagyvárad
Schwartz M. Miskolcz
Braun M. Gyöngyös
Weiss J. Árokszállás
Stojatonovits M. Grácz
Böhm H. Nyitra
Hoffmann S. Szőrcsök
Bleier D. Győr
Stoits J. Szabadka
Milanovics G. Vukovár
Ostits M. Zimony
Staub E. Bécs
Wagner R. Bécs
Bitter J. Nürnberg

Aranysas szálloda.
Nagy S. Fehérmegye
Özv. Nagy S.-né Fehérmegye
Varga K.-né Szabadka
Sváby G. Szarvas
Dr. Csurgai S. Temesvár
Radoszavlyevits M. Parád
Günther K. Simontornya
Nagy S. Miskolcz
Bárány M. Szarvas
Márton Á.-né Nagyabony
Földy K. Galántha

Erzsébet szálloda.
Hoffmann I. Nagykanizsa
Szalay M. Esztergom
Csikay I. Dunavecse
Tar S. Czegléd
Ludwig Gy. Kassa
Horváth Gy. Baja
Zsulyevits F. Sopron
Dr. Dembicz L. Omoravicza
Saly D. Kaposvár
Weisz M. Tata
Goldstein G. Moór
Klein I. Ipolyság

Európa szálloda.
Markovits M. Pakrácz
Dreyfuss L. Páris
Burits I. Fiume
Leindörfer S. B.-Bánya
Groifil I. Verviers
Schmidt R. Gyöngyös
Weiss S. Hamburg
Spitzer V. Bordeaux

Fehér hattyu szálloda.
Wolf P. Mezőberény
Gleichmann I. Gyöngyös
Leitersdorfer I. Árokszállás
Roth M. Eger
Braun A. Németi
Jónás H. Verbó

Hungária szálloda.
De Bels Brounlic Turin
Bobek S. Köbölkut

Biró K. Gyöngyös
Valevits H. Páris
Soos P. Szentes
Dr. August L. Bécs
Dr. Seemayer R. Versecz
Vether G. Prezmisel
Rottgiesser H. Hannover
Singer E. Baja
Weil D. Bécs
Weis A. Bécs
Fallil F. Bécs
Löwi S. Hamburg
Klein G. Temesvár
Carpentier A. Berlin

Fehérló szálloda.
Árkay I. Erdély
Szűcs M. Jászfényszaru
Bleyer I. Czegléd
Bleyer A. Kóka
Sziklay O. Mikofalva
Lederer I. Baja
Schwartz A. T.-Szentmárton
Löwenstein I. Sümeg
Bauer M. Tass
Kollner Zs. Nagyvárad
Iszay G. Erzsébetváros
Braun I. Szeged

Holzwarth-Frohner száll.
Getto I. Baja
Fränkl S. Gava
Garacs I. Köln
Knaak V. Bécs
Bredl F. Bécs
Brüll A. Bécs
Frankl F. Bécs
Lippe A. Jászberény
Feischl A. Debreczen
Derdel H. Nagyszeben
Guttmann S. Dunaföldvár
Beutum I. S.-Ujfalu
Heller M. Turzovka
Lord B. Szadony

István föhg. szálloda.
Szilágyi I. Ökörmező
Nuzinszky S. Pétervár
Herbisch A. Feldbach
Weinfeld I. Ujvidék

London szálloda.
Hauser I. Bécs
Schorr K. Bécs
Reichenfeld S. Bécs
Britek V. Náchod
Bach N. Boros
Nagy B. Mokrin
Roedde H. Römerbad

Marchall-szálloda az „Angol királynőhez"
Cziráky A. gr. Lovasberény
Batthyány G. gr. Tolna
Zichy H. gr. Sopron
Zuber I. Komárom
Szalavszky I. Nyitra
Kárász I. Szeged
Varg ts I. Temesvár
Sövegjártó I. Szombathely
Gyulassy G. Kapuvár
Schnec M. Strassburg
Wilson G. Anglia
Dr. Zivko B. Nagykikinda
Obach I. Bécs
Sarcilly A. Bécs
Basch S. Brünn
Schwarz D. Brünn
Perrenoud I. Chaux de Fonde
Spitzer F. Bécs
Erlanger M. Stuttgart
Simits P. Szendrő
Fábián I. Szeged
Hoffmann H. Bécs

Magyar király szálloda.
Gréf I. Fehérvár
Király E. Hahót
Joannovits K. Kikinda
Wertheimer L. Fehérvár
Ertl I. Bács
Stefan A. Moór
Gamauf Kolozsvár
Hohlfeld A. Georgswald
Grünwald Csehi
Oertl C. Erfurt
Manngold H. Becskerek
Hrek M. Kaposvár
Menzer L. Prága

Nemzeti szálloda.
Lázár L. Baja
Berger H. Debreczen
Kalavski L. Kisujszállás
Szerviczky Ö. Sátoraljaujhely
Ádám G. Nagykörös
Kiss K. Nagykörös
Olasz Gy. Kolozsvár
Halász D. Dunaföldvár
Fischer S. Mohács
Rothmüller S. Bécs

Elhaltak Budapesten 1884. okt. 23.

Riecs I. 29 é. fazekas VII. k. Klauzál-u. 35. tüdőlob.
Mannberg T. 51 é. gyárfelügyelő neje VII. n.-diófa-u. 3. orbáncz.
Ehrlich K. 29 é. szatócs V. k. nádor-u. 50. öngyilkos.
Boros R. Zs. 69 é. özv. VII. k. b.-dob-u. 31. aggkór.
Ipelszky J. 60 é. mgzónő IV. k. kecskeméti-u. 2. tüdőhüdés.
Pollak D. K. 61 é. piperész IV. koronaherczeg-u. 15. gyomorbaj.
Schlapkó J. 2 é. hivt. leánya III. k. Endre-u. 18. hörglob.
Testory K. 2 é. hivt. fia IX. k. soroksári-u. 33. hörglob.
Tóth J. 52 é. levelhordó IX. k. nyul-u. 22. agyguta.
Halász B. 42 é. napsz.-nő IX. k. mester-u. 43. tüdőlob.
Jakubetz A. 42 é. napsz.-nő X. k. rögtöni halál.
Czerny M. D. 71 é. özv. VIII. k. n.-fuvaros-u. 26. aggkór.
Kovacsik M. 2 é. napsz. leánya VIII. k. Teleki-u. 8. sorvadás.
Schlesinger H. E. 57 é. özv. VI. k. Révay-u. 8. tüdőgümő.
Schleisz L. 46 é. házt. Y. k. vesebaj.
Horváth R. 75 é. napsz.-nő X. k. agyguta.
Konkoly T. B. 37 é. napsz. VIII. k. k.-stáczió-u. 17. sorvadás.
Lenauel J. 4 é. nyelvmest. fia VI. k. Szondy-u. 48. croup.
Stancsek J. 48 é. napsz. VI. k. sziv-u. 66. tüdőlob.
Dozsa M. 46 é. mosónő VII. k. Bem-u. 5. rögtöni halál.
Moravetz J. 57 é. napsz. VII. k. kertész-u. 37. agyhártyalob.
Rácz Gy. 19 é. hadapród IV. k. sarkantyu-u. 3. gümőkór.
Zmeskál I. 75 é. mgzó IV. k. kalap-u. 6. tüdőlégdag.
Vondrak F. 4 é. czipész leánya IX. k. Tompa-u. 23. görvély.
Rajkovics K. 94 é. özv. I. k. János-u. 3, aggkór.
Schneider A. 49 é. kőmives neje VI. k. fő-u. 43. tüdőgümő.
Pietsch F. 47 é. fürdőszolga II. k. Zsigmond-u. 40. gyomorbaj.

Felelős szerkesztő: **Csávolszky Lajos.**

NYILT-TÉR.

Egy magyarországi jegyző köszönőlevele. Báttaszék (Tolnamegye), 1884. április 29. Tekintetes ur! Az öntől kapott készitményt, a svájczi labdacsokat, gyomorbajokban s főleg gyomornyálkásodás ellen mint unikumot, mint a leghatásosabb szert mindenkinek bátran ajánlhatom, mert az én gyomorbajom az ön készitményének használata által 8 nap alatt teljesen megszünt. Fogadja leghálásabb köszönetemet. Mészáros János, jegyző. — Brandt R. gyógyszerész svájczi labdacsai, egy dobozzal 70 krért, a magyarországi gyógyszertárakban kaphatók.

A labdacsok valódiságára nézve ügyelni kell, hogy minden doboz czimlapján megvan-e a fehér kereszt vörös mezőben s Brandt R. névaláirása.

Főraktár Magyarország számára Budapesten Török József gyógyszertárába, király-utcza 12. sz. 10769

MANDEL MÓR előbb **EMILE LAFITE**
NYILVÁNOS KÖLCSÖNKÖNYVTÁRA
Haris-bazár nagy udvarában.
50.000 kötet. 50.000 kötet.
A magyar, német, franczia és angol regényirodalom legujabb ujdonságai. Előnyös vidéki előfizetés 10, 20, 30 kötetre. Naponként nyitva. Jegyzék ingyen és bérmentve. 76111

VALENTIN JULISKA
MUTH SÁNDOR
Baja **JEGYESEK.** Kecskemét 11391

SZINHÁZAK ÉS MULATSÁGOK.

—

NEMZETI SZINHÁZ.
Bérletszünet.
Budapest, okt. 25-én.
NÓRA.
Eredeti dráma 4 felvonásban. Irta Csiky Gergely.

Személyek:
Lotharingi hg — Egressy
Sinzendorf — Gyenes
Szerémi L. — Nagy I.
Maróthy N. — Bercsényi
Folkus B. — Hetényi
Özv. Szeréminé — Felekiné
Morgan Leo — Ujházi
Nóra — Helvey L.
Albano hg — Pintér
Lujza — Szacsvayné
Roland — Horváth
Arnold gróf — Mészáros
Wratizlaw — Gabányi
Mangold — Vizvári
Gastelli grófné — J. Gaál I.
Dahlenberg — Békessy I.
Testőrtiszt — Faludi
Őrtiszt — Császár
Inas — Szilágyi
Kezdete 7 órakor.

M. KIR. OPERAHÁZ.
Páholy b. 11. Havi b. 11.
Budapest, okt. 25-én.
A sevillai borbély.
Vig opera 2 felvonásban. Zenéjét szerz. Rossini.

Személyek:
Gróf Almaviva — Pauli
Bartolo — Kőszeghy
Rosina — Risley L.
Bazilio — Ódry
Figaro — Láng
Berta — Saxlehner E.
Őrtiszt — Szendrői
Fiorillo — Kiss D.
Jegyző — Vincze
Ambrozio — Szekeres
Giovinetto — Dalnoki
Az opera után:

RENAISSANCE.
Tánc-egyveleg 1 felv. Szerzette és betanitotta Campilli Fr. balletmester.
Személyek:
Herczeg — Campilli
Ara — Alszeghyné
Vőlegény — Mande
Udvari bolond — Müller K.
Kezdete 7 órakor.
Holnap, október 26-án.
Bánk bán.

NÉPSZINHÁZ.
Budapest, október 25-én.
Másodszor:
A kék madár.
Operette 3 felv. Irták Duru és Chivot. Forditották Berczik és Rákosi. Zenéjét szerzette Charles Lecocq.
Személyek:
Bricoli — Solymosi
Cavalcanti — Vidor
Beppo — Gergely
Cascarello — Komáromi
Giacomo — Erődi
Maffio — Béni I.
Ascanio — Gyöngyösi I.
Egy jegyző — V. Kovács
Strozzi Szenio — Hegyi A.
Arabella — Sik G.
Róza — Tarnai S.
Mathea — Vasváriné
Vulcanio — Ligeti I.
Piccolo — Kertész I.
Diamonte — Fehér I.
Gaetano — Kun M.
Firulo — Mikei I.
Gioachino — Rónai E.
Kezdete 7 órakor.
Holnap, október 26-án.
UGYANEZ.

VÁR-SZINHÁZ.
Budapest, okt. 25-én.
BLAHA LUIZA asszony mint vendég.
Marcsa, az ezred leánya.
Népszinmü dalokkal 3 szakaszb.
Kezdete 7 órakor.

—

NÉMET SZINHÁZ.
Budapest, okt. 25-én.
Der Raub der Sabinerinnen.
Bohózat 4 felvonásban.
Kezdete 7 órakor.

A Grand Kávéház Králik F.
váczi körut és mező-utcza sarkán minden este
Nagy hangverseny (franczia minta szerint) egy hires zenekar által Szánder E. vezetése alatt. Hideg ételek, csemege és asztali borok palaczkokban, szintugy mindennemü kávéházi italok jó és gyors kiszolgálás mellett. 11242

FEUCHTINGER JÁNOS
11320 **KONCERT-CSARNOKA**
a «kék macskához» király utcza
MA Eljegyzés a Turfon. — Die bekehrten Simandeln. Az összes müvészek fellépte. — Kezdete 8 órakor. Előkészület tétetik «Egy Korinthusi menyegzőre.»

FELÜLMULHATLAN!
Kitünő, tökéletesen ártalmatlan hölgypornak általánosan elismertetett a párisi **Dr. LEJOSSE-féle**
POUDRE RAVISSANTE

Természetes üdeséget és *viruló kinézést* ad a bőrnek, igen jól tapad és láthatlan. Egyetlen arczpor, mely a bőrt mindig tisztán tartja, és az ugynevezett *Mitfresserek*ellen megóvja. Évtizedek óta a hölgyvilág pártosának örvend és **minden arczpor** közt az **elő** helyet foglalja el. **Teljes ártalmatlansága** és kellemes illatánál fogva kedvencz arczpora mindazon hölgyeknek, kik *szépségüket fokozni* és az arczbőrüket valamint fogaikat káros befolyásoktól megóvni óhajtják. A leghiresebb müvésznők is joggal részesitik előnyben a *Ravissante arczport*, mely **még oly hosszu idei használatnál** sem hat károsan a bőrre, mint — sajnos — az utóbbi időben annyira feldicsért, ugynevezett «rizsporok».
Nagy doboz ára 1 frt; kisebb 60 kr. Hófehér, rózsaszin, szőkéknek; Rachel (testszin) barnáknak.
Központi főraktár; Svarcz F. V. illatszertárában, Budapest, városház-tér 9. sz. — Levélbeli megrendelések pósta fordultával eszközöltetnek. Kapható még **Török József gyógyszertárában és a legtöbb vidéki gyógytárakban.** 11046

Pruggmayr József TÉLI ORPHEUMA
Hajós-utcza 27. (a hajdani Hermina-szinház)
Ma és naponta nagy nemzetközi művész-előadás.
Fellépte a «Pflasterer» Fratelli Semelini, komikus zenészeknek, ugyszinte az összes szerződött tagoknak.
Helyárak: Páholy 5 személyre 5 frt. — Páholy ülés 1 frt. — Rezervált hely 80 kr, elővételnél 70 kr. — Karzati vagy földszinti belépti 50 kr, előre vételnél 40 kr.
A t. cz. közönség kényelmére jegyeladás előre:
A sugár-ut 26. számu tőzsdében. — A Páris szállodai tőzsdében. — A királyutcza 23. számu tőzsdében
Mérsékelt árakkal vasárnap október hó 26-ikán délután 4 órakor nagy nemzetközi müvész-előadás. Az összes szerződött tagoknak fellépte.
Walhalla: naponként előadás.

ORPHEUM nagymező-utcza 17.
Esetleges *tévedések és csalódások* meggátolása szempontjából van szerencsém a t. cz. *közönségnek* tudomására hozni, hogy ugy *téli mint nyári helyiségeim jövőben nagymező-utcza 17. sz. a lesznek.*
E hó 25-én lép fel először Hoefen. k. a. német énekesnő, 29-én les soeurs Mártens (8 hölgy.)
Brothers Dare, amerikai testgyakorlók első fellépte. — **Steward H. Dare,** egyensulyozó recktornász. **Thomas A. Dare,** mimikus és clown. — **Mr. Leon és Miss Leonce,** velocipedista s equilibrista pár fellépte. — **Mr. Vox,** a leghirnevesebb ventriquoitas fellépte. — **Mdm. Ellie Stuard,** trapéz müvésznő. — **Mr. Wilson** mutatványai a függő gyürükkel, valamint **Sign. Wallis,** lyrikus énekes fellépte. — **Miss Aida,** a sodronykötél csodája. — **Sign. Ugaldini,** konczertfestő. — **Miss Adrienne Ancion,** az elragadó szépségü jelmez-müvésznő. — Október 16-án az **Armanini** müvész-család jeles mandolin-müvésznek fellépte. — **Steidler József és Spira I.,** komikusok. — **Pittner Fánni** k. a., bécsi énekesnő fellépte. Somossy Károly, igazgató.
A t. cz. látogatókat figyelmeztetem, hogy esténként minden tag csak egyszer lép fel, enélkül a műsor igen érdekes.
Jegyelárusitás a pénztáron kivül kizárólag H. Bárdos Károly dohánytőzsdéjében, sugárut 52.

Köszönetnyilvánitás és megnyitási jelentés.
Az általam több éven át bérben birt zugligeti fáczán vendéglőt elhagyván, nem mulaszthatom el hálás köszönetemet nyilvánitani a t. cz. közönségnek, irántam eddig tanusitott szives támogatásáért s ez alkalommal tisztelettel jelentem, hogy a
„Nemzeti Szálloda" éttermét
(Váczi utcza)
átvettem s a **mellette levő kávéházi helyiségekben kedden, e hó 28-án délután,** *Rácz Pál és fiai* **zenekar közreműködése mellett**
SÖRCSARNOKOT
nyitok. Sem fáradtságot, sem költséget nem sajnáltam, hogy helyiségeimet legnagyobb eleganicziával rendezzem be s igyekezetem odairányul, hogy izletes ételek és italok valamint gyors szolgálat által a nagyérdemü közönség kegyét magamnak állandóan biztositsam. Midőn végül még különösen hangsulyozom, hogy folytonosan a kőbányai részvény-udvari-sört fogom mérni, valamint hogy helyiségeimbe ugy a váczi- mint az aranykéz-utczából szolgál egy bejárás, ajánlom magamat a közönség pártfogásába.
Tisztelettel **Kukovecz Mátyás,**
11362 a nemzeti szálloda vendéglőse.

IDŐJÁRÁS októb. 24. regg. 7 órakor

Az időjelző-intézet távirati jelentése.

Állomások	Légnyomás mm 700 +	Szél iránya	Szél ereje (1—12)	A hőmérséklet Celsius-fokban	Csapadék mm	Felhőzet
Arad	62.9	DK	5	+ 8.9	2	○
Besztercze	65.6	K	2	+ 9.1	—	○
Beszterczebánya	64.0	◎		+ 6.8	—	●
Budapest	62.9	EK	4	+ 7.4	4	●
Csáktornya	58.7	EK	2	+ 7.0	19	●
Debreczen	62.8	EK	2	+ 8.6	—	●
Eger	64.3	E	7	+ 6.8	1	●
Eszék	—	—		—	—	—
Fiume	59.7	◎		+ 6.2	—	◑
Késmárk	—	—		—	—	—
Keszthely	60.9	K	8	+ 7.9	13	●
Kolozsvár	65.9	EK	2	+ 5.6	3	●
Magyar-Óvár	62.0	K	1	+ 6.4	4	●
Mármaros-Sziget	65.9	K	1	+ 6.0	—	○
Nagy-Enyed	—	K	1	+ 8.0	—	○
Nagy-Szeben	64.4	K	1	+ 7.6	—	○
Nagyvárad	64.6	D	2	+ 9.9	—	●
Orsova	64.6	EK	1	—	n	○
Pancsova	59.9	DK	5	+ 11.0	4	○
Selmeczbánya	65.6	K	4	+ 4.4	1	●
Sopron	—	—		—	—	—
Szatmár-Németi	63.7	E	4	+ 9.6	—	●
Szeged	60.7	K	2	+ 8.8	9	●
Sepsi-Szt-György	—	EK	2	+ 9.0	—	●
Szolnok	62.1	◎		+ 7.6	4	●
Temesvár	61.7	D	3	+ 10.0	1	○
Trencsén	62.6	K	1	+ 7.0	1	○
Ungvár	63.8	EK	4	+ 6.0	—	○
Zágráb	60.0	DNY	1	+ 4.7	16	●
Bécs	62.3	EK	6	+ 5.5	10	○
Bregenz	61.5	E	1	+ 1.9	—	○
Lesina	58.5	◎		+ 10.0	9	○
Pola	58.6	K	3	+ 6.0	—	○
Prága	65.3	D	1	+ 1.1	—	◑

Jelek magyarázata ○ — szélcsend; ○ — tiszta, derült ◔ — ¼ felhős; ◑ ½ felhős; ◕ — ¾ felhős; ● — borult; ● — esős, ▲ — jég; ▬ — köd; ✳ — hóesö; ∞ — gőz; ⚡ — zivatar, villám

Áttekintése a mai időjárásnak.

Európában: A depresszió (758) Dél-Olaszországban, a nagy légnyomás (767—769) a lengyel földeken van. Az idő mérsékelt szelekkel délen borus, esővel, enyhe; északon változó, hüvös, szárazabb.

Hazánkban: Keleties, mérsékelt szelek mellett a hőmérséklet nagyobb, a légnyomás kisebb lett. Az idő délen borus, esővel; északon változó, kevés helyi esővel. Az idő boruló jelleget ölt s jövőre enyhe, esős lesz.

Kilátás a jövő időre.

Hazánkban: Általában borus, esős, enyhe idő várható.

VIZÁLLÁS 1884. októb. 24.

Névszerint	Méter 0 fölött	Méter 0 alatt	Változik	Névszerint	Méter 0 fölött	Méter 0 alatt	Változik
Duna				**Tisza**			
Pozsony	2.29	—	apadó	M.-Sziget	0.97	—	apadó
Komárom	2.48	—	apadó	Beregszász	—	—	—
Budapest	2.66	—	apadó	Sárospatak	—	—	—
Mohács	3.23	—	áradó	Szatmár	—	—	—
Vukovár	—	—	—	Tokaj	5.11	—	apadó
Ujvidék	3.20	—	áradó	Szolnok	4.44	—	áradó
Pancsova	2.55	—	apadó	Szeged	4.00	—	áradó
Orsova	3.32	—	apadó	**Körös**			
Dráva				B.-Gyula	1.60	—	áradó
Barcs	1.02	—	apadó	**Maros**			
Eszék	1.93	—	apadó	Arad	—	14	apadó
Száva				**Béga**			
Mitrovicza	4.02	—	áradó	Temesvár	0.37	—	apadó

Kiadótulajdonos: PALLAS irod. és nyomdai részv.-társaság

A budapesti áru- és értéktőzsde hivatalos árjegyzései október 24.

Minőségi súly hektoliterenkint — 100 kilogrammnak ára

Faj	Irányzat	76 kg frttól	76 kg frtig	77 kg frttól	77 kg frtig	78 kg frttól	78 kg frtig	79 kg frttól	79 kg frtig	80 kg frttól	80 kg frtig	81 kg frttól	81 kg frtig	kg frttól	kg frtig	kg frttól	kg frtig
bánsági buza uj	szilárd	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—	—	—	—
tiszavidéki	«	7.75	7.95	7.90	8.50	8.—	8.15	8.10	8.25	8.20	8.35	8.30	8.45	—	—	—	—
pestvidéki	«	7.65	7.85	7.80	7.95	7.90	8.05	8.—	8.15	8.10	8.25	8.20	8.35	—	—	—	—
fehérmegyei	«	7.65	7.85	7.80	7.95	7.90	8.05	8.—	8.15	8.10	8.25	8.20	8.35	—	—	—	—
bácskai	«	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—	—	—	—
m. északv.	«	7.55	7.60	7.55	7.70	7.75	7.80	7.85	7.90	7.95	8.—	8.05	8.10	—	—	—	—

Gabona	O vagy uj	Faj	Irányzat	Minőségi súly hektoliterenként	100 kg ára -tól frt	kr.	-ig frt	kr.
rozs	uj	—	szilárd	70—72	6	85	7	10
árpa	«	takarmány	«	60—62	6	25	6	60
«	«	égetni való	«	62—64	6	90	7	90
«	«	sörfőzdei	«	64—66	8	35	9	60
zab	«	—	szilárd	39—41	6	15	6	45
tengeri	ó	bánsági	szilárd	75	6	65	6	70
«	«	másnemü	«	73	6	60	6	95
«	—	—	«	—	—	—	—	—
köles	—	—	lanyha	nélkül	6	20	6	50
káposzta-repcze	uj	—	«	—	11	50	12	75
bánsági repcze	«	—	«	—	11	25	12	—

Szokvány gabona, határidőre

Gabona	Irányzat	Határidő	pénz frt	kr.	áru frt	kr.
buza	szilárd	tavaszra	8	40	8	41
«	»	őszre	7	90	7	95
tengeri	szilárd	máj.—jun.	5	86	5	88
zab	bágyadt	tavaszra	6	56	6	58
«	»	őszre	6	22	6	25
repcze káposzta	»	aug—szeptemb. 1884	—	—	—	—

ÉRTÉKPAPIROK — ÁLLAMADÓSSÁG.

Értékpapirok		Utolsó árkelet pénz	áru
Magyar királyi aranyjáradék adómentes	6%	123.—	123.30
Magyar királyi aranyjáradék adómentes 100, 500, 1000	4%	93.25	93.50
Magyar királyi aranyjáradék adómentes 10,000	4%	—.—	—.—
Magyar papirjáradék adómentes	5%	88.80	89.10
Magyar vasuti kölcsön à 120 frt o. ért. (300 frank)	5%	142.75	143.25
Magyar vasuti kölcsön 120 frt egyes darabokban	5%	143.25	143.75
Gömöri államvasuti záloglevelek		—.—	—.—
Magyar 1869. keleti vasut állam-kötv. (elsőbbs.) adóm.	5%	97.—	97.50
Magyar 1873. keleti vasutarany v. ezüstb. (elsőbbs.) adóm.	5%	119.—	119.50
Magyar 1876. keleti vasut állam-kötvény aranyban	5%	104.—	104.50
Magyar királyi nyeremény-kölcsön 100 frt		115.50	116.—
Magyar királyi nyeremény-kölcsön 50 frt		115.—	115.50
Tiszai és szegedi kölcsön	4%	115.50	116.25
1871-iki magyar állam-kölcsön-kötvény font sterlingben	5%	—.—	—.—
1873-iki magyar állam-kölcsön-kötvény font sterlingben	5%	—.—	—.—
Magyar földtehermentesitési kötvények	5%	100.50	101.25
Magyar földtehermentesitési kötvények 1867. záradékkal	5%	100.—	100.50
Magyar földtehermentesitési kötvények temesi	5%	100.—	100.50
Magyar földtehermentesitési kötvények 1867. záradékkal	5%	99.25	99.75
Magyar földtehermentesitési kötvények horvát-szlavon	5%	100.—	102.—
Magyar földtehermentesitési kötvények erdélyi	5%	100.—	100.50

Értékpapirok		Utolsó árkelet pénz	áru
Magyar országos jelzálog urbéri váltság kötvény (100 frt)	5%	96.50	97.50
Királyi horv.-szlavon jelzálog földváltsági kötvény (100 frt)	5%	—.—	—.—
Szőlődézsmaváltsági kötvény (100 frt)	5%	98.25	98.75
Magyar királyi kamatozó kincstári utalvány 6 hóra (100 frt)		—.—	—.—
Egyesitett államadósság papirban május—nov.	4 2/10%	80.85	81.15
Egyesitett államadósság papirban febr.—aug.	4 2/10%	80.85	81.15
Egyesitett államadósság ezüst kamat január—julius	4 2/10%	81.90	82.15
Egyesitett államadósság ezüst kamat april—október	4 2/10%	81.90	82.15
Osztrák aranyjáradék adómentes	4%	103.—	103.25
Osztrák papirjáradék, adómentes	5%	95.75	96.—
Osztrák államadósság, kisorsolással 1854-iki à 250 frt p. p.	4%	124.50	125.50
Osztrák államadósság, kisorsolással 1860-iki à 500 frt o. é.	5%	135.—	135.75
Osztrák államadósság, kisorsolással 1860-iki à 100 frt o. é.	5%	142.—	143.—
Osztrák államadósság, kisorsolással 1864-iki à 100 frt o. é.		172.50	173.50
Osztrák államadósság, kisorsolással 1864-iki à 50 frt o. é.		171.—	172.—
Pest város kölcsöne 1870-ből adómentes	6%	105.75	106.25
Pest város kölcsöne 1871-ből adómentes	6%	106.—	107.—
Budapest főváros 1880-iki kölcsöne adómentes	5%	98.75	99.50
Szerbiai nyeremény-kölcsön 100 frank	3%	32.—	32.50
Bécs város nyerem. kölcsöne 1874-ből		123.50	124.—

ÉRTÉKPAPIROK — RÉSZVÉNYEK.

Osztal. 1883-ra	Értékpapirok	Befiz. frt	pénz	áru
	a) Bankok.			
12.—	Alt. magyar municipalis hitelint.	200	—.—	—.—
6.—	Angol-osztrák bank	120	—.—	—.—
8.—	Budapesti bankegyes.-részv.-társ.	100	110.—	110.50
—.—	Horvát leszámitoló bank	200	—.—	—.—
—.—	Iparbank, budapesti	100	—.—	—.—
—.—	Központi partársulati hitelintézet	80	—.—	—.—
19.50	Magyar Általános Hitelbank	200	288.—	288.25
26½ fr	Magyar jelzálog-hitelbank	200	—.—	—.—
13½ fr	Magy. jelzáloghitelb. II. kib. id. e.	100	109.—	109.25
5.—	Magyar leszám. és pénzváltóbank	100	85.25	85.50
20 fr	Magyar országos bank részv.-társ.	100	—.—	—.—
14.—	Osztrák hitelintézet	160	288.—	288.50
43.—	Osztrák-magyar bank	600	858.—	863.—
11.—	I. magyar iparbank	150	156.—	158.—
45.—	Pesti magyar kereskedelmi bank	500	611.—	613.—
—.—	Sziszeki hitelbank	100	—.—	—.—
6.—	«Unio» bank	100	—.—	—.—
	b) Biztositó társulatok.			
10.—	Bécsi biztositó társaság	200	240.—	242.—
10.—	Bécsi élet-ésjáradék-biztos. társ	200	233.—	238.—
152.—	Első magyar ált. biztositó társ.	1000	3470.—	3500.—
5.—	Foncière pesti biztositó intézet	100	88.—	88.50
7 fr	Magyar-franczia biztos. társaság	50	195.—	198.—
62.—	Pannonia viszontbiztositó társ.	300	—.—	1000.—
	c) Gőzmalmok.			
50.—	Concordia gőzmalom	500	570.—	575.—
120.—	Első budapesti	500	1255.—	1265.—
20.—	Erzsébet malom	200	237.—	238.—
40.—	Hengermalom	500	560.—	565.—
32.—	Lujza	100	298.50	300.—
40.—	Molnárok és sütők	200	449.—	451.—
100.—	Pannonia	1000	1110.—	1130.—
40.—	Viktória	300	390.—	400.—
	d) Közlekedési vállalatok.			
	«Adria» m. tengerihajózási részv.-t.	200	—.—	—.—
—.—	Alföld-fiumei	200	178.50	179.—
—.—	Arad-Csanádi vasut	100	—.—	—.—
—.—	Arad-Körösvölgyi vasut	100	—.—	—.—
5.—	Báttaszék-dombovári	200	176.50	177.50
—.—	Déli vasut	200	—.—	—.—
6 fr	Észak-keleti vasut	200	165.50	166.—
—.—	Erdélyi vasut	200	176.—	177.25
—.—	Győr-sopron-ebenfurti vasut	200	—.—	—.—
—.—	Kassa-oderbergi vasut	200	146.75	147.25
—.—	Magyar-gácsországi vasut	200	171.50	172.50
—.—	M. nyug. v. (székesf.-győr-gráczi v.)	200	171.—	172.—
—.—	Osztrák-magyar államvasut	200	301.—	301.50
32 fr	Pécs-barcsi vasut	200	—.—	—.—
—.—	Tiszavidéki vasut	200	250.—	250.50
—.—	Osztrák dunagőzhajózási társaság	500	535.—	540.—
31.50	Pesti közuti vaspálya	500	591.—	593.—

Osztal. 1883-ra	Értékpapirok	Befiz.	pénz	áru
32.—	Pesti közuti vaspálya elv. jegy		390.—	395.—
	e) Takarékpénztárak.			
22.—	Budapest III. kerületi	50	77.—	—.—
6.—	Országos központi	300	445.—	448.—
28.—	Pesti első hazai	1000	5275.—	5300.—
320.	Egyesült Budapest fővárosi	200	442.—	447.—
28.—	Magyar ált. takarékp. részv.-tár.	100	91.—	92.—
	f) Különféle vállalatok.			
4.50	Alagut	105	139.—	141.—
9.—	Általános waggon-kölcsönzőtárs.	80	85.50	86.—
8.—	Első magyar üveggyár r. t.	500	—.—	—.—
60.—	Ész.-magyarorsz. e. kőszénb. r. t.	100	—.—	35.—
13.50	Franklin-Társulat könyvnyomda	150	191.—	192.—
—.—	Ganz és társa vasöntöde s gépgy.	400	958.—	960.—
60.—	Gschwindt-féle szeszgyár	200	440.—	445.—
30.—	Gyapjumosó és biz. első magyar	200	265.—	270.—
20.—	Kereskedelmi testület épülete	210	—.—	—.—
30.—	Könyvnyomda «Athenaeum»	150	555.—	560.—
40.—	Pesti könyvny. részvény-társaság	500	960.—	—.—
70.—	Kőszén- és téglagyár (Drasche)	130	170.—	171.—
9.—	Kőszénbánya- és téglagyár ideigl. r.		—.—	—.—
12.—	Nemzetk. waggon-kölcsönző-r. t.	100	97.—	97.50
—.—	Pesti épitő-társaság	85	—.—	—.—
—.—	Rimamurány-salgótarjáni vasmü	100	114.50	115.—
—.—	« « ideigl. r. j.	50	—.—	—.—
8.—	Salgó-tarjáni kőszénbánya	100	131.50	132.—
20.—	Schlick-féle vasöntöde s gépgyár	200	278.—	280.—
40.—	Serfőzde első magyar	400	885.—	890.—
30.—	Sertéshizlaló	200	320.—	325.—
—.—	Sóskuti kőbánya	200	68.—	69.—
18.—	Spodium és csontlisztgyár	200	220.—	225.—
1.—	Szálloda részvény-társaság	80	96.—	100.—
10.—	Tégla- és mészégető, ujlaki	200	173.—	174.—
—.—	Török bir. dohány-egyedárusági társ.		125.50	126.—
20.—	Téglagyár, kőbányai	100	261.—	263.—
	ZÁLOGLEVELEK.			
	Magy. földhitelintézet papirérték	5½%	101.—	102.—
	Magy. földhitelintézet papirérték	5%	100.50	101.—
	Magy. földhitelintézet papirérték	4½%	93.50	94.—
	Magy. földhitelint. arany v. ezüst	5%	122.50	123.—
	Magyar jelzálogbank	5½%	101.30	101.60
	Magyar jelzálogbank	5%	98.50	99.—
	Kisbirtokosok orsz. földhitelint.	5½%	100.—	101.—
	Osztrák-magyar bank osztr. ért.	5%	101.30	101.65
	Osztrák-magyar bank osztr. ért.	4½%	100.35	100.65
	Osztrák-magyar bank osztr. ért.	4%	95.50	95.75
	Pestimagyar kereskedelmi bank	6%	101.75	102.50
	Pestimagyar kereskedelmi bank	5½%	101.50	102.—
	Pestimagyar kereskedelmi bank	5%	99.—	99.50
	«Albina» takarék-és hitelintézet	6%	100.50	101.50
	Magy. jelz.-hit.-bank nyer. kölcs.	4%	99.75	100.25
	Pesti h. I. takarékp. e. k. kötv.	6%	99.25	99.75
	ELSŐBBSÉGEK			
	Alf.-fiumei v. (n.v.-eszéki v.) 200	5%	100.—	101.—

Értékpapirok			pénz	áru
Alföld-fiumei vasut 1874. kib.	200	5%	99.75	100.25
Budapest-pécsi vasut ideiglen jegy		5%	98.—	98.50
Báttaszék-dombovár-zákányi v.	200	5%	99.25	100.25
Dunagőzhajózási társulat	100/200	5%	—.—	—.—
Dunagőzhajózási társaság	300	6%	—.—	—.—
Észak-keletivaspálya	300	5%	97.—	97.50
Észak-keletivaspálya (aranyban)	1000	5%	120.50	121.50
Észak-keletivaspálya (aranyban)	200	6%	127.75	128.50
Ész.-magyarorsz. e. kőszénb. r. t.	200	6%	—.—	—.—
Magyar-galicziai vaspálya	200	5%	98.25	99.25
Magy.-galicziai vaspálya II. kib.	200	5%	96.50	97.—
M. ny. v. (sz.-feh.-győr-gráczi v.)	200	5%	99.75	100.25
Magyar nyugativas 1874. kib.	2000/1000	5%	99.25	—.—
M. vas. elsőbbs. beruh. aranyb.	200	5%	118.75	119.25
Mármarosi sóvasut r. t. elsőbbs. r.	100		—.—	—.—
I. erdélyi vaspálya	200	5%	97.75	98.25
Győr-sopron-ebenfurti vasut	200	6%	—.—	—.—
Kassa-oderbergi vasut, ezüstben	300	5%	100.50	100.75
Kassa-oderb. v. (eperjes-tarn. v.)	200	5%	99.25	99.50
Kassa-oderb. v. (osztrákvonal)	200	5%	101.—	102.—
Kassa-oderb. v. (magyar vonal)		5%	—.—	—.—
Osztrák-magyar államvasut		5%	—.—	—.—
O.-magy. államv. 1883. kib. 400/2000 m.		4%	—.—	—.—
Szamosvölgyi vasut t. elsőbs. r.			82.50	—.—
Tiszavidéki vasut		5%	105.—	105.25
Budapesti lánczhid	100	6%	103.75	104.25
Lloyd- és tőzsde-épület	100	5%	97.—	97.50
MAGÁNSORSJEGYEK.				
Osztrák hitelintézet			178.25	179.—
Budavárosi sorsjegy			41.50	42.50
Keglevich sorsjegy			19.—	20.—
Magy. sz. korona orsz. vörös kereszt egyl.			7.—	7.50
Osztrák vörös kereszt-egylet			13.—	13.50
Pálffy sorsjegy			37.75	38.75
PÉNZNEMEK.				
Császári királyi arany (vert)			5.76	5.79
Császári királyi arany (kör.)			5.75	5.77
Osztrák-magyar 8 frtos arany			9.68½	9.70
20 frankos arany			9.68½	9.70
20 márka			11.95	11.97
Török aranylira			—.—	—.—
Osztrák- és magyar ezüst			—.—	—.—
Német birodalmi bankjegy 100 márkányi			59.80	59.90
Váltók árfolyama (látra).		Bank-kamatláb		
Német bankpiaczok 100 márk		4%	59.85	60.—
Amsterdam 100 hollandi frtért		3%	100.70	100.90
Brüssel 100 frankért		3%	—.—	—.—
Páris 100 frankért		3%	48.40	48.50
Marseille 100 frankért		3%	—.—	—.—
Svájczi pénzpiaczok 100 frankért		3%	48.40	48.50
Zürich 100 frankért		3%	48.40	48.50
London 10 font sterlingért		2%	122.—	122.25
Szentpétervár 100 rubelért		6%	—.—	—.—
Olaszbankpiaczok 100 lirenouve ital.		4%	—.—	—.—

2000 leghiresebb orvos okmányolja és ajánlja
Dr. POPP fogszereit
mint a létező legjobbakat száj- és fogaknak.
Dr. J. G. POPP cs. kir. udvari fogorvos Bécs, I., Bognergasse 2.
Anatherin száj- és fogvize
Gyökeres gyógyszer minden fogfájás a szájüreg és foghus minden betegsége ellen. Megkönnyiti a gyermekeknek fogzását s nélkülözhetetl n az ásványvizek használatánál. Bevált torok-öblögető idült torokbajok és diphteritis ellen. Nagy üveg 1 frt 40 krt, középnagyságu 1 frt; kis üveg 50 kr. — **Dr. Popp vegetab fogpora** vakító fehérré teszi a fogat s nem árt. — Dob. csak 63 kr.
Dr. Popp Anatherin fogpasztája a fogtisztitása és megtartására, a büz- és fogkő eltávolitására. Üveg doboz 1 frt 22 kr.
Popp arom. fog asztája. Vakító fehér fogak rövid használat után. A fogakat (természetes és müvészetieket) conserválja, a fogfájást megakadályozza. Drbonként 35 kr.
Dr. Popp fog-plombja, praktikus s biztos szer odvas fogak önplombirozására. Egy doboz 2 frt 10 kr.
Popp növény-szappana, 18 év óta legnagyobb sikerü mindennemü bőrkiütések, különösen viszketegség, smör, varr, fej- és szakal orpa, fagyás, lábizzadás és rüh ellen. Ára 30 kr.
Hamisitványoktól óvakodjunk! ☞ **melyekhez némely gyáros folyamodik, amennyiben czégjegyzéseket tulajdonitanak maguknak, melyek az enyéimhez hasonlitanak s gyártmányaikat külsőleg az enyéimhez hasonlókká teszik. Minden czik vételénél pontosan megvizsgálandó a czég.** ☞ **Bécsben és Innsbrucban több hamisitó és elárusitó ujból érzékeny pénzbüntetésre itéltetett. — Kapható Budapest és Osztr.-Magyarország minden gyógy-, illatszertárában és gyógyszerkereskedésében.** 11379
Dr. Popp fogszereit a bécsi cs. k. általános közkórházban Drasche tanár használta s ismételten jelesnek ismerte el.

310 ctm. őszi és téli pyapjuszövet egy férfi öltözetre 4.78, 7.39, 9.34; 10914
220 ctm. téli kabátszövet 5.52, 8.98.
Minták bérmentve, minta nélkül szövetet nem küldök, mindenki győződjék meg, mit vesz.
Krausz Lipót fia posztó gyári és ruharaktára Budapest, belváros, kigyótér 3.

DEUTSCH GÁBOR
ZONGORA-TERME
BUDAPEST, SUGÁR-UT 29/31 SZ.
a m. kir. operaház átellenében.

4520
Főképviselősége és egyedüli elárusitó helye hires **bel- és külföldi gyáraknak szalonszárny** és **Picoló rövidszárny 155 omtr.** osszu, **Pianino,** (hiven **Steinwey** után). **Hamoniumok jelentékeny leszállitott árakon,** mérsékelt részletfizetések mellett **vidékre is,** régi zongorák cserébe vétetnek. Legnagyobb választék **kölcsönzongorák, Pianinok** és **Harmoniumokban** csak **5 frttól** fölfelé. Kizárólagos képviselősége az **Apollo Pianoforteg yárnak Dresdában.**
A hangszereknek szives megtekintése ezennel kéretik.

Csak 3 forint
a legalkalmasabb
karácsonyi ajándék. 11858
(Emlék elhunytaktól.)

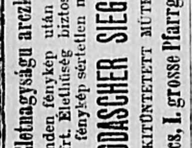

Életnagyságu arczképek.
Minden fénykép után foglaló 1 frt. Élethüség biztosittatik. A fénykép sértetlen marad.
BODASCHER SIEGFRIED
KITÜNTETETT MÜTERME
Bécs, I. grosse Pfarrgasse 6.

A kályhák királya!

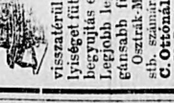

A világhirü, valódi amerikai *eredeti Crown Jewel kályhák* bármily helyiségek számára; legnagyobb széntakaritás minden fütéssel szemben, miáltale kályhák költsége röviden visszatérül. Egy kályha több helyiséget füt egyszerre, egyszeri begyujtás elég egész télen át. Legjobb legolcsóbb és legelegánsabb fütés.
Osztrák-Magyarország és a kelet stb. számára főraktár **Pellikan C. Ottónál** Bécsben, Praterstrasse 78. Praterstern. **Bütő és szellőztető készletek** kitüntetve Philadelphiában 1876, Linz 1881, Triest 1882, Prága 1883, Bécs és Teplitz 1884. Képes árlapok ingyen és bérmentve. 11226

Titkos betegségek
miden alakját, az önfertőzés mindennemü utóbajait, férfi tehetetlenséget stb. alaposan gyógyit
Dr. PÁPAY
koron, ar. érdemkeresztes tb. megyei főorvos
Budapesten, ujvilág-utcza 33. I. em. a Ferenczi kávéházzal szemben. 10971
Rendel 9—5-ig délután este6—7-ig levélileg is.

Gyengeségi állapotok.
Férfigyengeség fiatal és idősebb férfiaknál, kezesség mellett és állandóan gyógyittatik **Dr. Müller törzsfőorvos Miraculo készitményei** által. Ara 3 frt 10 kr, postán 25 krral több.
Dr. Müller törzsfőorvos
Miraculo injectió-
ja és labdacsai veszély s fájdalom nélkül gyógyitanak minden kifolyást néhány nap alatt. Ára 1 frt 60 kr., postán 20 krral több. Csakis **Schneidt Miksa St. Georgs gyógyszertárában** kapható Bécsben, V., Wimmergasse 33, hova minden irásos megrendelés intézendő. 10707
Raktár **Budapesten, Török József** gyógyszertárában.

ANTALIK J. P.
BUDAPEST, Gizella-tér 6-ik szám alatt,
harminczad-utcza sarkán,
ajánlja dúsan berendezett fehérnemü, szövött-, rövid- és fehéráru raktárát, férfi-fehérnemüek, fehér-, pipere- és bélés áruk, szövet- és rövidárnk és mindennemü e szakmába vágó czikkek kitünő minőségben legjutányosabb árakon. — Nagy választék csipkök-, függök-, nemez- és posztójuponsban. 11318

Légszeszcsillár és petroleumlámpák,
Broncz-garniturák, iró eszközök, dohányzó készletek, szobrocskák, girandolok stb. stb.
11108
saját gyártmány szabott árak mellett.
Légszesz-, vizvezeték-, fürdőberendezés, és légfütéshez szükséges eszközök
kaphatók
MAUCH és BUCHWALD
cs. kir. udvari gép- és érczárn gyárának raktárában
BUDAPEST, váczi utcza 27. sz. a.

MAGYAR SALON

KÉPES HAVI FOLYÓIRAT

Épen most megjelent novemberi füzete, **Munkácsy Mihálynak** van szentelve. A mester **sajátkezüleg rajzolt** vázlatában közli **„Krisztus a Kálvárián"** czimü festményét, melynek **másolata még seholse jelent meg.** Közöl ezenkivül Munkácsytól 10 képet és mellékletül a mester szinezett fényképét. A „Magyar Salon" novemberi füzetének további tartalma: **Munkácsyról** irnak **Jókai Mór** (Munkácsy a jövendőben), **gr. Teleki Sándor, Szana Tamás, Telepy Károly, Pataky László; Jókai Mór és Borostyáni Nándor** eredeti regényei, **Mayer István püspök** a drégelyi Szondy-emlékről, **Vajda János** irodalmi czikke, **Kuthy Lajos, Ábrányi Emil és Szabó Endre** költeményei, **Horváth Károly** az operáról, **Vészi József** a lóversenyről, **Tábori Róbert** Királylátogatás és még sok apróság **divat, szinház, humor, jutalomdijas talányok** stb. stb.

A «Magyar Salon» a legkitünőbb képes folyóirat, mely **büszkén versenyez** a külföldi hasonnemü vállalatokkal. — **Előfizetési ár** egész évre **7** frt, félévre **3** frt **50** kr., negyedévre **1** frt **75** kr. — Megrendelhető a kiadóhivatalban és minden hazai könyvárusnál. — Mutatványt kivánatra szivesen küld bérmentve

11372

a „Magyar Salon" kiadóhivatala
Budapest, dohány-utcza 12. sz.

Kilián Frigyes m. k. egyetemi könyvkereskedésében, Budapesten, váczi-utcza 28. megjelent:

KÖNYVVITELTAN

kereskedelmi-, polgári-iskolai és magánhasználatra. Tekintettel az iparosok, földmivelők és kereskedők gyakorlati szükségleteire, irta **Röser János**. Harmadik egészen átdolgozott kiadás, ált. alapszabályok, egyszerü és táblázati kettős könyvvitel. 8 rét 218 lap. **Ára 1 frt 60 kr.** 11370

MEZEI EGEREK

tömeges és biztos kipusztitására ajánlom az általam készitett. és már eddig is sok előkelő uradalmakban, nagyobb gazdaságokban ugyszinte több községekben a **legjobb sikerrel használt**

EGÉRMÉRGET

labdacs alakban, eddigi tapasztalatok szerint 1 holdra 1—2 kilo elegendőnek bizonyult, 100 kilo ára 45 frt, egy 5 kilos láda 3 frt o. é.
Bővebb értesitéssel bérmentve szolgálok 11153
Sipőcz István gyógyszerész Pécsett (Baranyamegye).

Osztrák-Magyarország

annak melléktartományai és a külföld

„Czimtára"

tartalmazza az összes, iparosok, kereskedők, kézmüvesek, ügyvédek, jegyzők, **nagybirtokosok, gazdálkodók, bortermelők és borkereskedők czimét**; továbbá bankok hitelintézetek, biztositási-, közlekedési-, magán- és nevelő-intézeteket a nagyobb városok egyleteit, kereskedelmi földrajzot az összes statisztikai adatokkal, **pósta-, vasuti-, hajó- és távirda-állomásokkal**, stb. stb. végül a **külföld ki- és beviteli czégeit.**

☞ Czim: **A Czimtár** szerkesztősége és kiadóhivatala **Budapesten, VII., Csengery-utcza 10. sz.** — kapható a **kiadóhivatal saját kiadásában.** ☜

Ára csinosan kötve: **Osztrák-Magyarország részére 10 frt, Németország részére 20 birodalmi márka, Oroszországnak 8½ rubel, Francziaország, Belgium, Olaszország, Schweicz és kelet részére 24 franc.** 11352

KIS HIRDETÉSEK

E rovatban minden szó egyszeri beiktatása 2 krba kerül, hirdetésekért, melyek a hirdető félnek lakczimével el vannak látva, minden egyes közlés után 30 kr. bélyegdij fizetendő.

Minden hirdetésre felvilágositást ad a kiadóhivatal Levélbeli tudakozódásokra pontosan válaszolunk ha a szükséges posta bélyeg beküldetik és a hirdetés számja közöltetik.

Khinai tündér!
már várja. 8229

Julius 25.
Két levél jött egyszerre, este kinosan tudtam elolvasni, annál jobban ment reggel, köszönöm kedvesem, minden egyes szava boldoggá tett. Ne nehezteljen reám, annyira ragaszkodom magához, annyira óhajtom együtt létünket, kérem gondolja ki, hogy ide jöhessen november 1-ső után sokkal jobb volna, mint máshol. Nézem a gyürüt és gondolok egy rossz háládatlanra, qu jaime trop. 8227

Julius 25.
Szerencsésen haza érkeztem, meg nem fáztam, jó idő volt. Este jött a sürgöny, köszönöm kedvesem, el tudja-e képzelni mily örömet szerez nekem megemlékezése által? Nem vagyok oly demonstrativ természetü, mint maga, de azért talán még mélyebben érzek, mit gondol? E napokban irni fogok!! 8226

Ilona 10.
Postára levélért ovatosságból ne küldj, magam kézbesitem. 8230

Klára!
Édesem, mindenem, boldog vagyok, mert mindig reám gondolsz en te rád se kevesebbet gondolok megjön az édes viszontlátás, köszönöm hogy csak velem akarsz élni én is csak akkor boldog leszek. Kérlek irjál hamarább. Csókollak ezerszer. 8231

Házasság.
Szép fiatal grófoknak szép örökösnök tekintetében. Irni Egyetértésnek «Bizonyos» részére. 8171

Friedmann József
körülbelül 38 éves, magyar és német nyelvet birja, nagy termetü és erős testalkatu, szőke hajjal és kék szemmel, ki ezelőtt mint cs. k. pénzügyi fővigyázó szolgált, 1873. évben pedig mint urasági inas Steierországban alkalmazva volt, egy felvilágositás végett felkéretik mostani tartózkodási helyét e lap kiadóhivatalával tudatni. Egyuttal felkéretnek mindazok, kik esetleg Friedmann Józsefet ismerik, tartózkodási helyét szinte tudatni a kiadóhivatalban. 8232

Eladás.

Elegáns butorok.
A Haris-bazár, fél emelet 20. ajtó a. lévő több rendbeli teljes lakberendezési butorok, lámpák, függönyök és szőnyegek azonnal végeladatnak. 8098

Budapesti
X. kerületben, Kőbányán a tüzérutczában, 7362. számu, egy emeletes adómentes ház, a losonczi és a tiszavidéki vasut indóházai közelében szabad kézből eladó. Bővebb értesitéssel szolgál egri lakos Okolicsányi Ödön megbizott 7576

Butorok,
ujak és használtak, bolt-, vendéglő- és kávéház-berendezés, tüzmentes pénz-szekrények, mindenféle vasbutorok a legolcsóbb áron kaphatók uj vásár-tér 6. sz. 8014

Birtok eladás.
A főváros közelében, gőzhajóállomás, egy 300 holdnyi tagositott nemesi birtok első osztályu buzaföldddel, 13 hold kitünő szőlő, lakház, minden gazdasági épülettel és magtárral ellátva, eladó 100,000 frtért az összes hozzá tartozó fundus instructussal, marha állással, berendezett présházzal, vetéssel és borkészlettel (1000 akó) együtt. A fizetési feltételek igen kedvezők. Közelebbi tudósitást ad a felhatalmazott Sterk Lipót ur birtok forgalmi ügynök Budapest, VI. király-uteza 54. 8148

Egy lakház 2 hold-
nyi belsőséggel Gödöllő közelében vasuti állomás előnyös feltételek mellett eladó. Bővebbet a kiadóhivatalban. 8207

Pompás kiállitási
szekrény, mely az országos kiállitáson is mint diszitmény elhelyezhető, helyszüke miatt azonnal eladandó. Bővebb értesités Láng Lipót hirdetési irodájában Budapesten, Dorottya-utcza 9. sz. 8717

Egy vas- és füszer-
kereskedés, szép forgalommal egy Duna melletti élénk városban előnyösen átvehető, megkeresések a kiadóhivatalhoz intézendők. 8182

Alkalmazást nyer

Gyógyszerész gyakornok Szegeden 5—6 gymnaziális osztályt végzett ifju kedvező feltétel mellett elfogadtatik. Bővebbet a kiadóhivatalban. 8228

Alkalmazást keres

Egy tisztességes
művelt özvegynő 13 éves leánykájával óhajtana Budapesten gyermektelen jó keresztény uri házhoz mint gazdasszony vagy kulcsárné alkalmaztatni. Bővebbet a kiadóhivatalban. 8213

Kertészet,
egy kitünően képzett mükertész ajánlkozik uj kertek alapitására, valamint régiek átalakitására angol és franczia minták szerint a legjutányosabb áron helyben és vidéken. Tudakozódhatni a kiadóhivatalban. 8201

Lakás és bérlet.

2250 hold birtok
12 évre haszonbérbe kiadandó. Bővebbet a kiadóhivatalnál. 8199

A kúnhegyesi nagy vendéglőbe

1885. január 1-től 3 évre keresztény vendéglős kerestetik. Bővebb értesitést ad **Horváth József** *regálebérlő Kúnhegyesen.* 11374

SZARDINIÁT

☞ de Nantes — idei halászat. ☜

12 nagy dobozt (suly 5 Kiló.)	6 frt 80 kr.
22 kisebb " "	7 " 20 "
18 doboz Imperial, kulcscsal	7 " 20 "
Veronai szalamit I. r. netto 4 kiló	9 " — "

A fentjegyzet árak mellett, **postabér-, vám- és csomagolási dij mentesen, utánvét mellett** küld 11330

Paparotti Antal Triesztből.

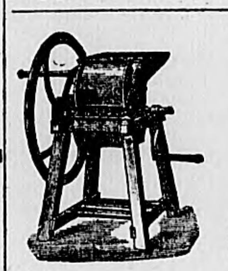

A SCHLICK-féle

vasöntöde- és gépgyárrészvénytársaság

gazdasági géposztálya

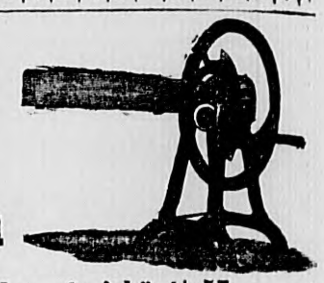

Budapest, váczi út 1696—1699. szám a. (Központi iroda: váczi körút 57. sz. a.)

ajánlja a legujabb szerkezetü és legkitünőbb kivitelü **szabadalmazott „PANNONIA" darálóit** gőzerőre, ugy mint **„Little Giant" csövestengeri darálóit,** továbbá nagy munkaképességü **szecskavágóit, répavágó- és répazuzó-gépeit, kézi-, ló- és gőzerőre, tengeri morzsolókat** és kitünő **egyes és kettős őrlőmalmokat** kerék- vagy szijhajtásra, a legjutányosabb árakon. — **Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.** 11377

BUDAPESTI ASZTALOS TÁRSASÁG.

Fürdő-utcza és József-tér sarkán 1. szám,
az osztrák-magyar bank mellett.

BUDAPESTI ASZTALOS TÁRSASÁGA

HAZAI KÉSZITMÉNYEK

A budapesti asztalos társaság mestereinek van szerencséjök a **főnemesség** s a t. cz. **közönséggel** tisztelettel tudatni, miszerint számos éveken át birt igen tisztelt **vevő körének örvendetes gyarapodása** folytán, mint a **magyar butoripar képviselői** kényszeritve érzik magokat **hazai gyári műhelyeiket** nagyobbitani s esedeznek az eddig tapasztalt **hazafiui pártfogást továbbra is fentartani.** Egyszersmind ajánljuk gazdag, szilárd készitésü **asztalos és kárpitos butoraink** dus választéku raktárát, mely áll **diófa, tölgyfa** és boul **hálószoba és étterem-butorzatból** a legnagyobb választéku **atlasz, brocat, selyem, crepp, jutte és ripsz szalon butorzatból** a legegyszerübb és a legdiszesebb kivitelben, megjegyezven, hogy mint **saját készitő** azon kellemes helyzetben vagyunk, hogy **nagyérdemü vevőinket** mindenkor a **legméltányosabban** szolgálhatjuk ki. **Árusitunk készpénzfizetés mellett:**

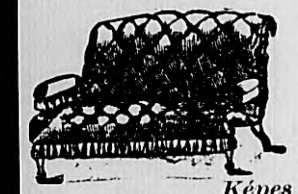

1 iróasztal fényesitve	13 frttól feljebb	
1 szethuzható asztal 12 személyre	16 "	"
2 ágy fényesitve, diófából	24 "	"
2 chiffon fényesitett diófából	35 "	"
1 pamlag, 4 kis, 2 nagy zsöllyeszék jutakelméből	70 frt.	
1 " 4 " 2 " " crepp	85 "	
1 " 4 " 2 " " ripszkelméből	75 "	
1 " 4 " 2 " " selyemkelméből	115 "	
1 " 6 szék ripsz vagy jutakelméből	40 "	
1 otomane " " "	30 "	

Képes árjegyzéket ingyen és bérmentve küldünk.
Vidéki megrendelések 20%-nyi felpénz mellett teljesittetnek — Csomagolásért 4% 11376

HIRDETESEK

felvétetnek a kiadóhivatalban Budapesten VI. ker., himző- és kalap-utcza sarkán.

LATZKOVITS A.

Budapest, Váczi utcza 22. sz.

FÉRFI-INGEK

speciális készitője
ajánlja különlegességeit
URI DIVATÁRUK
és FEHÉRNEMÜEKBEN
feltünő olcsó árakon.

L. A.

1365

MAGYAR VÖRÖS-KERESZT-EGYLETI SORSJEGYEK

11177 főnyeremény **50.000 frt** adómentes.
Évente 3 huzás, a legközelebbi huzás 1884 november 3-án.
A kereskedelmi takarék- és hitelszövetkezet következő feltételek mellett ad el «Magyar vörös-kereszt-egyleti sorsjegyek»-et részletfizetésre:

5 drb 23 hó alatti lefizetésre à 2 frt.	**10 drb 22 hó alatti lefizetésre à 4 frt.**
5 " 14 hó alatti lefizetésre " 3 frt.	**10 " 12 hó alatti lefizetésre " 7 frt.**

A részletivben lekötött sorsjegyek különféle sorszámokból állittatnak össze. A legkisebb nyereménynyel kihuzott sorsjegy értéke kifizettetik s szelvénye mindaddig tovább játszik, mig egy fő- vagy nagyobb mellék-nyereménynyel ujólag ki nem huzatik. — Az esetleges nyeremény már az első részlet befizetése után a részletiv-vevőt illeti. — Vidéki megrendelések postautalványnyal eszközölhetők s postafordultával elintéztetnek, ideigl. nyugtául a föladóvevény szolgál. Utánvételi megrendelések nem vétetnek tekintetbe. — Üzleti helyiség Budapest, Gizella-tér 2. sz.

AZ IGAZGATÓSÁG:

Dr. Herich Károly	**Peterdy Lajos**	**Lovag Falk Zsigmond**
elnök	vezérigazgató	I. alelnök.

Központi iroda: Hatvani utcza 1. sz., Ferencziek bazára, bolt 18.

Legjobb és legolcsóbb kőszén.

Van szerencsénk vevőink becses tudomására hozni, hogy kőszén-megrendelések átvétele czéljából a hatvani-utcza 1. sz. (Ferencziek bazára, bolt 18) és lipótvárosi templombazár 54. boltszám

EGY KÖZPONTI IRODÁT

nyitottunk, mely következő árak mellett fogad el megrendeléseket:

Salgótarjáni szalon darabos szén	**60 kr,**	**Porosz szalon szén**	**80 kr.**
Salgótarjáni koczkaszén	**55** "	**Porosz diószén**	**80** "
Salgótarjáni diószén	**45** "	**Coaks** a bpesti gázgyárból eredeti árban	**87** "

Ezen árak 50 kiló tiszta sulyért és önzott zsákokban a pinczébe szállitva és berakva számittatnak. Egész kocsival való megrendeléseknél nagy árleengedés.
Oly zsák, mely K. H. betükkel nincsen önozva, visszautasitandó. — Miután a megrendeléseknek saját kocsin és megbizható személyzet által teszünk eleget, teljes jótállást vállalunk jó minőségért és helyes sulyért. — Megrendelések levelezőlap utján es közölhetők. 11375
Rakhely: magy. kir. államvaspálya-udvar, 10. kapuszám. **Kohn és Hirn.**

Központi iroda: Hatvani utcza 1. sz. Ferencziek bazára, bolt 18.

Központi iroda: Hatvani utcza 1. sz.

Központi iroda: Hatvani utcza 1. sz.

ZSIGMONDI KÁROLY

KOCSIGYÁROS

Muzeum-körut 21. szám alatt

5029

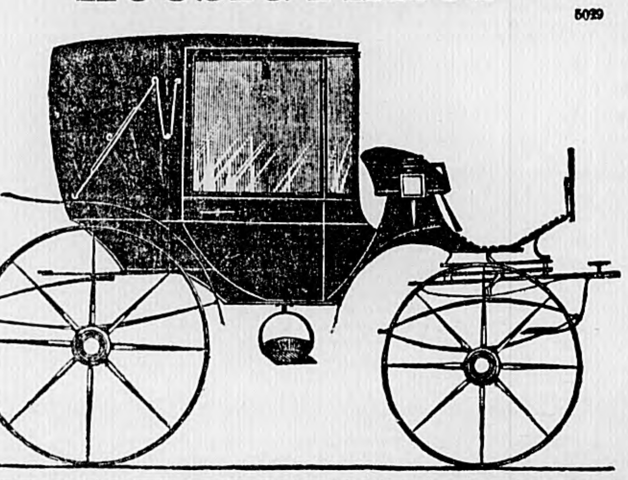

Képes árjegyzéket bérmentve

SZIGETI LAJOS

9145

szij- és nyereggyártó.

Üzleti helyiség: Budapest, VIII., Muzeum-körút 10.
(a nemz. muzeum mellett.)

Képes árjegyzék kivánatra bérmentve küldetik.

☞ NYILATKOZAT. ☜

Ruházati- és ágynemüim elárusitásával **Osztrák-Magyarországban egyedül**

RIESS HENRIK ÉS TÁRSA

urakat biztam meg s e normalis czikkeim védjegyükön ismerhetők fel.
Az árukért, amennyiben a gyáros által közvetlen vagy elárusitók által hozatnak forgalomba, személyesen vállalom el a felelősséget: 1. hogy a rájuk felhasznált rostos szövet általában állati rostok (gyapju, szőr, toll) minden növény rost nélkül; 2. hogy a természetes szinüeknek jelzett czikkek minden mesterséges szintől szabadok és hogy a festettek csak valódi és méregtől szabad festékkel festettek. Oly czikkekért, melyeken a kérdéses védjegy nem látható, természetesen nem felelek. **Dr. Jäger Gusztáv orvos.**

Bármely időjárás, betegség és ragály befolyása ellen megóv ezen most, ezrek által elfogadott
GYAPJU-ÖLTÖZÉK **Dr. Jäger Gusztáv orvos és tanártól, Stuttgartban.**

Ezen összes **Normalis czikkek** közvetlen és kezesség mellett szállitására **eredeti gyártmányokban,** Osztrák-Magyarország részére, nagyban és kicsinyben ajánlkozik
RIESS HENRIK és Társa
BUDAPESTEN, Deák-utcza 5.
Bécsben, I. Bauernmarkt 4. Brandstätte sarkán 5.
☞ *Egyedüli szabadalom Normalis uri és női felső öltönyök készitésére.* ☜
Kezesség csak oly czikkekért, melyek a fentebb látható törvényes védjegygyel ellátvák. — Katalogusok, árlapok, utasitás ingyen. Értesités ugy tőlünk, valamint Jäger tanár urtól közvetlen, készséggel. 11292

Prof. Dr. G. Jaeger.

Az általam föltalált

vérszegénység, sápkór, étvágyhiány

11309

gyógyitására szolgáló s vegyvizsgálat alapján **belügyministeri engedélylyel ellátott**

TOKAJI CHINA-VASBOR

oly nagy elismeréssel találkozott az orvosi karnál, és annyira elterjedt a gyógyászat terén, hogy ma már több rendbeli utánzata is kezd forgalomba jönni.
Van szerencsém tehát a tisztelt orvosi kar tudomására juttatni, hogy **a magy. kir. belügyminiszteri engedélylyel ellátott „Tokaji china-vasbor"** Budapesten kizárólag gyógyszertáramban kapható üvegje **3** frt és **1** frt **60** krért.

KRIEGNER GYÖRGY

Budapest Kálvintér «a magyar Koronához.»

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent, és minden könyvárusnál kapható:

A nagy természet s a kicsiny ember.

Népszerü természettudományi értekezések.

Irta

HOITSY PÁL.

Ára keménykötésben 1 frt 40 kr.

TARTALOM: Előszó. — Helyünk a mindenségben. — Örök mozgás. — Hulló csillagok. — Időjóslat mint babona. — Meteorológia mint időjóslat. — A zongorahúr. — A szinek. — Ujabb találmányok. — A magyarok csillaga. — A pusztak fiai. — Ingalengés. — Véges tudás. — A természet kommunizmusa. — A hold és a holdlakók. — Egy oxygén parány. — Szellemi átöröklés és a magyar faj.

A magyar nyelv rokonai.

A nagy közönség számára

irta

Dr. SZINNYEI JÓZSEF.

Ára füzve 30 kr.
Postán bérmentve megküldve 35 krajczár

TARTALOM:

A nyelvrokonságról általában. — A hangtan. — A grammatika. — A szókincs. — A legközelebbi rokonok. — A török-magyar nyelvviszonyról.

Tüdőbaj s annak gyógyulása.

A Hoff János-féle malátakivonat magában foglalja e gyógyitó hatást; csillapitja a fájdalmat, jó vért teremt, uj erőt ad s igy végül gyógyuláshoz vezet.

Hoff János malátakivonatának sok fényes gyógyeredménye közül álljon itt a következő:

A Hoff János-féle malátakivonat feltalálója és egyedüli gyártójának, a legtöbb európai fejedelem udvari szállitója, cs. kir. bizottsági tanácsos, az aranykoronás érdemkereszt tulajdonosa, magas porosz és német rendek lovagjának

HOFF JÁNOS

urnak Bécsben, I., Graben, Bräunerstrasse 8. sz. Gyár: Grabenhof, Bräunerstrasse 2.

Czukorgyár Lebus, 1884. augusztus 8. — Az ön malátakivonati egészségi söre jeles, csodákat müvel. Éveken át tartott betegséget elmulasztott s annak helyében vig kedély és friss egészség lépett. **Roeseler W. igazgató.**

Eperjes, 1884., julius 20. Bertholy Imréné úrnő az ön Hoff János-féle maláta-kivonati egészségi sörét oly kitünő sikerrel használta, idült tüdőhurut ellen, hogy annak folytatását ajánlanom kellett. **Dr. Hartmann.**

Giralt, 1884., augusztus. A folyó év április havában Tekintetességed kegyes volt nekem 20 üveg Hoff János-féle gyógyhatásu malátakivonati egészségi sört küldeni, melynek használata után, nálam feltünő javulás lett észrevehető, melyért ezennel ezerszeres köszönetet mondok. 10 üveg elhasználása után feltünően erősebbnek éreztem magamat. Nagyon sulyos s már évek óta tartó köhögésem mindinkább ritkult, szinem szemlátomást javult; 20 üveg elhasználása után egészen jól éreztem magamat s most a legboldogabb ember vagyok. Az orvos, ki gyógykezelt, kizárólag az ön Hoff János-féle malátakivonati egészségi sörét és az ön rendkivül erősitő maláta-chocoladéját ajánlja. — Minthogy két havi szünetelés következtében ismét beteg és gyenge lettem, kérem, postafordulattal sziveskedjék nekem utánvét mellett 20 üveg malátasört és 1 kilo I. r. malátachocoládét küldeni. Kérvén azonnali intézkedést, maradtam mély tisztelettel. **Bertholy Imre.**

Végül legyen megjegyezve, hogy a Hoff János-féle maláta-kivonat föltalálása 1847-ik évbe esik az első malátakivonati főződe és telep felállitása minden Hoff János-féle maláta-készitmények elárusitására Boroszlóban volt 1852-évben, aztán következett Berlin és Hamburg 1859, aztán Bécs és Páris 1861, ezután London, Szt.-Pétervár és Budapest 1861. Ezen idő óta a Hoff János-féle maláta-készitmények elárusitása elterjedt a föld minden országaiban. Most 27,000 elárusitási hely van, melyek 2000 hirlapot minden nyelven (1600 Európában 400 Amerikában) foglalkoztatnak. Ezen hirlapok a Hoff János-féle maláta-gyógytápszerek élvezete ál al meggyógyult személyek köszönetét és elismerését hirdetik. 11369

Árak: a valódi Hoff János-féle maláta-kivonati egészségi sörének 1 palaczk 60 kr. 11 palaczk 6 frt, 28 palaczk 15 frt, 58 palaczk 30 frt. — 11 palaczkon felül Budapestre bérmentve házba szállittatik. 11 palaczk 6 frt 60 kr., 28 palaczk 16 frt., 58 palaczk 32 frt. — ½ kilo **maláta-csokoládé** I. 2 frt, 40 kr. II. 1 frt 60 kr., III. 1 frt. — (Nagyobb vételnél ár-engedmény.) — **Maláta-czukorkák** 1 zacskó 60 kr., (½, és ¼ zacskó is). — **Maláta-kivonat** 1 üvegcse **1.12** kisebb 70 kr. — **Gyermek tápmaláta-liszt** 1 frt. — **Egy maláta fürdő** 80 és 50 kr. — **2 frt értéken alul semmi sem küldetik.**

Az igazi Hoff János-féle mellczukorkák kék papirban vannak és vásárlásnál csak ilyenek kérendők.

HOFF JÁNOS

gyári főraktára Magyarország részére:
Budapest, zsibárus-utcza 7. szám alatt.
(A főposta átellenében.)

kapható **Török József** gyógyszertárában király-utcza **12.** szám alatt. és Weninger M.-nél Budán, fő-út 28.